

Social- och socioekonomisk hållbarhetsanalys

Analys och beskrivning av lokala sociala och socioekonomiska förhållanden i Älvsbyns kommun samt hur en eventuell gruva i Laver skulle kunna påverka dessa

LAVERGRUVAN

SLUTRAPPORT 2024-05-28

Social- och socioekonomisk hållbarhetsanalys för Lavergruvan, Älvsbyns kommun

2024-05-28

Upprättad av:

Uppdragsansvarig och rapportförfattare:

Medverkande:

Kvalitetsgranskare:

Johanna Öhgren

Kadri Koppel

Elin Mattsson, Alexander Bergström

Hifab AB, Umeå

Organisationsnummer: 556125–7881

www.hifab.se

Beställare:

Boliden Mineral AB

Robert Erixon, robert.erixon@boliden.com

Sammanfattning

Hifab har på uppdrag av Boliden Mineral AB (i rapporten kallat Boliden/bolaget) utfört en social- och socioekonomisk hållbarhetsanalys gällande en eventuell gruva i Laver, Älvsbyns kommun. Studien är en del av Bolidens arbete inför att återstarta gruvverksamhet i Laver och ingår i Bolidens ansökan om bearbetningskoncession för fyndigheten i Laver men utgör även en del av Bolidens övergripande hållbarhetsarbete.

Studien undersöker sociala och socioekonomiska förhållanden, som exempelvis befolkning, arbete, bostäder och hälsa, i Älvsbyns kommun samt hur Lavergruvan skulle kunna påverka dessa förhållanden. Studien undersöker också vilken inställning invånare och lokala aktörer har gentemot gruvan samt fyra indikatorer för hur bolaget uppfattas, information och dialog, oro och acceptans för gruvan. Informationsinsamling har skett genom enkätundersökning, intervjuer, platsbesök samt inläsning och analys av statistik.

Resultatet visar att en gruva i Laver har potential att påverka kommunens livskraft positivt. Först och främst genom de många arbetstillfällena som verksamheten skulle generera. Enligt Boliden bedöms Lavergruvan generera 500 direkta arbetstillfällena. Utöver dessa skulle gruvan även bidra till ett stort antal indirekta och inducerade arbetstillfällena. Baserat på jämförelse med Aitikgruvan, som också är ett koppardagbrott, beräknas de 500 arbetstillfällena kunna generera 850 indirekta och 400 – 1 200 inducerade arbetstillfällena. Totalt skulle således en gruva i Laver kunna bidra till 1 750–2 550 arbetstillfällena.

Gruvan skulle stärka det lokala näringslivets bärkraft då det blir flera större företag och nya typer av arbetstillfällena i regionen. Även serviceutbudet och befolkningsutvecklingen bedöms påverkas positivt. En modern gruva med en seriös och stabil arbetsgivare som efterfrågar olika typer av kompetens har potential att stärka kommunens attraktivitet och locka nya invånare till Älvsbyn. Detta kan vända den negativa befolkningsutvecklingen som varit rådande sedan 1980-talet och även stärka folkhälsan i kommunen, om potentialen tas till vara på ett bra sätt.

Den stora utmaningen är att det inte finns ett entydigt samband mellan fler arbetstillfällena och ett ökat antal invånare. För att locka nya invånare måste Älvsbyn kunna erbjuda fler faktorer än arbeten. Ett tillräckligt utbud av attraktiva bostäder en av faktorerna. Detta är en utmaning för Älvsbyn som idag upplever bostadsbrist och samtidigt har svårigheter i att få byggbolag att våga investera och satsa i kommunen. Brist på arbetskraft och en fly in/fly out-situation är reella risker som måste beaktas och förebyggas vid en gruvetablering, annars riskerar den positiva inverkan som gruvan skulle kunna ha på samhället att minskas kraftigt.

Bland de aktörer som deltagit i denna studie är inställningen till en gruva i Laver övervägande positiv. Älvsbyns kommun har ett inriktningsbeslut om att kommunen ställer sig positiv till gruvan och det är tydligt att kommunens förväntningar på gruvan är höga. Även grannkommuner och de lokala företag som intervjuats välkomnar gruvan och de nya arbetstillfällena, men ser behov av samarbete för att hantera konkurrensen om arbetskraft. Likaså anser 72 procent av enkätrespondenterna att gruvan skulle påverka kommunen positivt.

Till de negativt inställda hör samebyn, sportfiskeföreningen, turismföretag och en mindre andel av enkätrespondenterna. Gemensamt för dessa är att deras verksamhet eller närområde skulle påverkas i hög grad. För samebyn innebär gruvan att de blir av med viktig vinterbetesmark, vilket i förlängningen hotar möjligheten att bedriva traditionell renkötsel i området.

De fyra indikatorerna visar att uppfattningen av Boliden är övervägande positiv och acceptansen för en eventuell gruva i Laver är relativt hög. Det finns dock förbättringspotential gällande information och dialog och det finns en del oro för gruvverksamhetens påverkan på miljön och människors hälsa, särskilt bland närboende. Detta är inte oväntat eftersom det handlar om en ny verksamhet, men även på grund av den påverkan på närmiljön som den gamla Lavergruvan har haft. Här har Boliden ett förtroendebyggande arbete att göra. Det är viktigt med transparens och tydlig information kring gruvans påverkan samt att Boliden visar att de mår om lokalsamhället.

Innehåll

1.	Inledning.....	5
1.1	Om Boliden Mineral AB.....	5
1.2	Syfte	7
1.3	Samhällets behov av metaller	7
1.4	Social hållbarhet och socioekonomi	8
2.	Metod	10
2.1	Informationsinsamling	11
2.1.1	Enkätundersökning	11
2.1.2	Intervjuer.....	12
2.1.3	Platsbesök och samrådsmöte	13
2.1.4	Statistik och fakta	13
2.2	Ämnesområden	14
2.3	Indikatorer.....	14
2.4	Avgränsning.....	15
2.5	Tidigare genomförda studier	15
3.	Bakgrund.....	16
3.1	Den gamla Lavergruvan.....	16
3.2	En eventuell ny gruva i Laver.....	17
3.2.1	Lokalisering och gruvområdets uppbyggnad	18
3.3	Området idag.....	19
3.4	Älvsbyns kommun.....	22
4.	Älvsbyns förutsättningar och gruvans påverkan.....	24
4.1	Lokalsamhällets livskraft.....	24
4.1.1	Befolkning	24
4.1.2	Arbetsmarknad och näringsliv	28
4.1.3	Service.....	34
4.1.4	Bostäder	36
4.1.5	Turism.....	39
4.2	Mänskliga rättigheter och ursprungsbefolkning	40
4.2.1	Hälsoläget i Älvsbyn.....	40
4.2.2	Närboende	43
4.2.3	Rekreation och friluftsliv	45
4.2.4	Rennäring	46

4.3 Kulturhistoria och identitet.....	49
5. Sammanfattande konsekvensbedömning	50
6. Inställning till en gruva i Laver.....	51
7. Indikatorer	55
7.1 Uppfattning av bolaget.....	55
7.2 Information och dialog	56
7.3 Oro för miljö- och hälsopåverkan, samt faror och risker	58
7.4 Acceptans för gruvan.....	59
8. Slutsatser	60
9. Rekommendationer	62
10. Avslutande ord	63
11. Referenser.....	64

Bilaga 1 – Enkät Lavergruvan

1. Inledning

Föreliggande rapport är en social- och socioekonomisk hållbarhetsanalys gällande en eventuell gruvverksamhet i Laver, Älvsbyns kommun. Studien är en del av Boliden Mineral AB:s (nedan kallat Boliden/bolaget) arbete inför att återstarta gruvverksamhet i Laver och ingår i Bolidens ansökan om bearbetningskoncession för fyndigheten i Laver. Studien utgör även en del av Bolidens övergripande hållbarhetsarbete och i bolagets pågående arbete med att bygga en kunskapsbas om lokala sociala- och socioekonomiska förhållanden på de platser där bolaget är, har varit eller planerar att bli verksamt.

På många av de platser som Boliden verkar är bolaget en mycket betydelsefull arbetsgivare och viktig aktör för samhället, men lika viktigt är samhället för Boliden. Ett attraktivt samhälle där det finns såväl arbete som fritid, skola, vård och omsorg är en förutsättning för att på lång sikt kunna behålla och rekrytera medarbetare. För att bidra till en positiv utveckling är det viktigt med kunskap om lokalsamhällena och hur de, utifrån olika perspektiv, påverkas av gruvverksamheten.

Studien undersöker de sociala och socioekonomiska förhållandena i Älvsbyns kommun samt hur en gruva i Laver skulle kunna påverka dessa förhållanden. Studien avser också undersöka vilken inställning invånare och lokala aktörer har gentemot gruvan samt vilka förväntningar/möjligheter och farhågor/utmaningar som finns gällande Lavergruvan.

1.1 Om Boliden Mineral AB

Gruvbolaget Boliden grundades på 1920-talet efter ett malmfynd vid Fågelmýran strax utanför Skellefteå i Västerbotten 1924. Bolaget startades upp och växte fram i orten Boliden, som byggdes upp i samband med gruvverksamheten. Idag är Boliden ett aktiebolag noterat på Nasdaq Stockholm och driver gruvor och smältverk i Sverige, Finland, Norge och på Irland. Huvudkontoret finns i Stockholm och totalt har koncernen cirka 6 000 medarbetare och en årlig omsättning på ca 85 miljarder kr (Boliden, 2024a).

Av Bolidens fem aktiva gruvor/gruvområden ligger tre i Sverige, ett i Finland och ett på Irland. Av smältverken ligger två i Sverige, två i Finland och ett i Norge, se Figur 1

Figur 1: Bolidens aktiva gruvområden (mörkblå), smältverk (ljusblå) och huvudkontor (gul),
Källa: Boliden, 2024a

Utöver befintliga gruvor och smältverk ansvarar Boliden för ett 30-tal nedlagda gruvområden samt för tio sandmagasin, varav nio är belägna vid befintliga och nedlagda gruvområden och ett återfinns vid smältverket Harjavalta.

Bolidens vision och värderingar beskriver att bolagets arbete ska kännetecknas av omsorg om människa, miljö och samhälle och att bolaget strävar efter att vara en aktiv aktör som har en positiv inverkan i de samhällen som bolaget är verksamt i. Ett välmående närsamhälle är grundläggande för verksamhetens långsiktiga framgång.

På många av de platser som Boliden verkar är bolaget en mycket betydelsefull arbetsgivare och Boliden strävar efter att bidra till både ekonomisk och social utveckling i dessa samhällen. Boliden vill också arbeta för att ständigt lära och bli bättre. Den sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalysen ger förutsättningar för bolaget att bli mer träffsäkert i sitt arbete med att uppfylla visionen och värderingarna samt i att bidra till en hållbar social och ekonomisk utveckling (Boliden, 2024a).

Bolidens vision och värderingar

Syfte

Att tillhandahålla metaller som är nödvändiga för att förbättra samhället för kommande generationer

Vision

Att vara den mest klimatvänliga och respekterade metalleverantören i världen

Värderingar

Omsorg: Vi litar på människor. Vi bryr oss om, och är måna om både vår egen och andras säkerhet. Vi bryr oss om miljön och klimatförändringarna. Vi bryr oss om vår verksamhet, våra intressenter och samhället.

Mod: Vi har modet att utmana våra arbetssätt genom att ständigt lära och på så vis bli bättre. Vi har modet att ta initiativ, fatta beslut och agera. Vi har modet att stå upp för det som är rätt och att flagga om något är fel

Ansvar: Vi är pålitliga, levererar det vi lovat och tar ansvar för våra handlingar. Vi är ansvariga för att vara ambassadörer för Boliden. Vi är ansvariga för att utveckla Boliden genom ständiga förbättringar och innovationer

1.2 Syfte

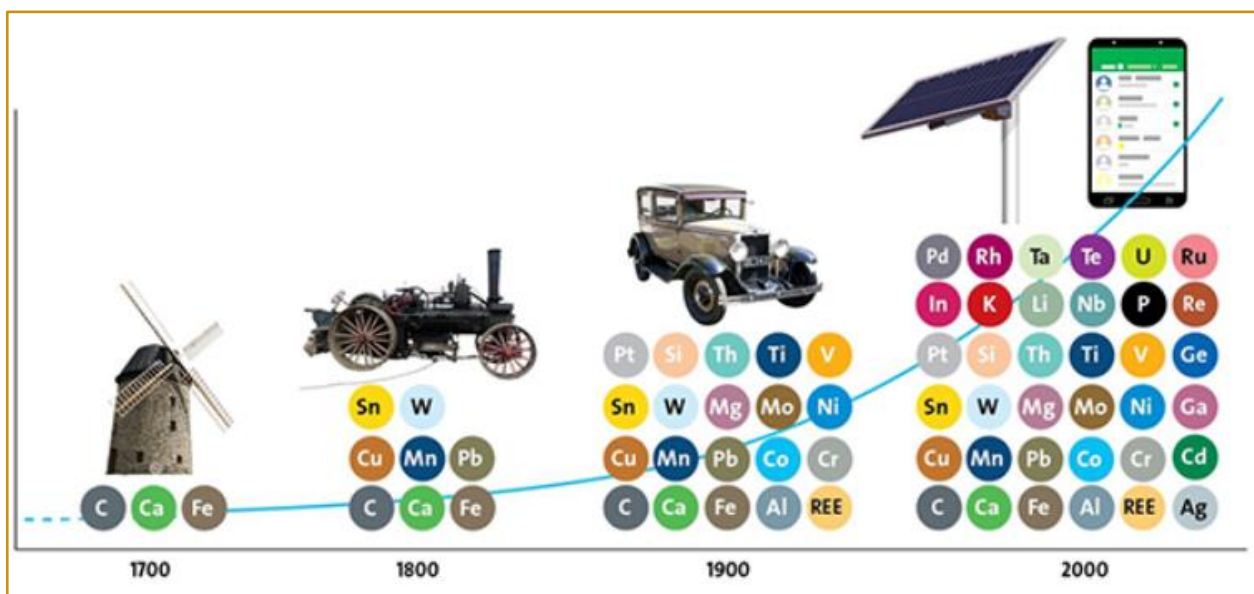
Det övergripande syftet med denna sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalys är att få ökad kunskap om, och förståelse för, Bolidens och Lavergruvans möjliga påverkan på lokalsamhället vad gäller sociala och socioekonomiska aspekter. Detta för att bolaget på ett mer träffsäkert sätt ska kunna arbeta för att stärka den positiva och minska den negativa påverkan. Mer konkret är syftet med studien att:

- Beskriva de sociala och socioekonomiska förhållandena i Älvsbyns kommun samt analysera hur en eventuell gruvverksamhet i Laver kan komma att påverka dessa förhållanden.
- Undersöka vilka förväntningar/möjligheter samt farhågor/utmaningar som närboende, sakägare och lokala aktörer ser med en gruva i Laver. Samt hur de uppfattar Boliden som bolag och dialogen med Boliden.
- Involvera närboende, sakägare och lokala aktörer i byggandet av kunskapsbasen om lokalsamhällen och stärka dialogen med dessa intressenter.
- Studiens resultat ska kunna utgöra informationsunderlag vid uppföljningar och utvärderingar av hur Boliden efterlever och uppfyller olika mål, krav och standarder inom hållbarhetsområdet, exempelvis ICMM:s principer och GISTM-standardens krav.

1.3 Samhällets behov av metaller

Tillgång till metaller och mineral är en förutsättning för det moderna samhället. Det mesta vi omger oss av - mobiler, datorer, fordon, vitvaror med mera består av metaller som koppar, järn och aluminium i olika former. Metaller är också helt nödvändiga för samhällsutvecklingen och klimatomställningen. Modern teknik som exempelvis elbilar, solpaneler och mobiltelefoner kan innehålla upp emot ett 50-tal olika metaller. En elbil innehåller exempelvis tre gånger mer koppar, mer än tio gånger mer nickel och nästan dubbelt så mycket zink som en bil med förbränningsmotor (SveMin et al, 2022). För exempelvis vindkraftverk och batterier behövs dessutom metaller och mineral som vi inte brutit tidigare (SGU, 2024).

En stor styrka med metaller är att de är grundämnen och kan återvinnas utan att förstöras, vilket gör dem till bra kretsloppsmaterial. Med dagens teknik täcker dock endast återvinning varken dagens eller framtidens behov. En växande befolkning och nya tekniska lösningar för klimatet kräver mer metaller och mineral i det cirkulära flödet (SveMin, 2023).

Figur 2: Illustration över hur behovet av metaller har ökat över tid. Källa: SGU, 2024

Tack vare den mineralrika berggrunden är Sverige sedan länge en av Europas främsta gruvnationer. Sverige står för 93 procent av all järnmalmsproduktion och för 11 procent av kopparsproduktionen i EU. Aitikgruvan är Europas största koppardagbrott och Sverige är även en stor producent av andra bas- och ädelmetaller (SveMin et al, 2022). Tillsammans med stål- och metallverken utgör gruvnäringen en stor del av den svenska exportindustrin. Gruvnäringen är också Sveriges äldsta industriella verksamhet med anor ända från 1200-talet. I början av 1900-talet hade Sverige omkring 250 gruvor. Idag har antalet minskat till 12 aktiva metallgruvor samtidigt som den totala produktionen har mer än fördubblats (SGU, 2024).

Trots att Sverige är en relativt stor gruvnation sker endast tre procent av den globala produktionen av metaller och mineral inom Europa. Samtidigt som Europa konsumerar ungefär en fjärdedel av världens metaller och mineral. Vi använder således mer metaller än vad vi producerar och är starkt beroende av import. Ett flertal viktiga metaller produceras varken i Sverige eller i Europa. Exempelvis är produktionen av flera sällsynta jordartsmetaller koncentrerad till Kina. Även Brasilien, USA, Ryssland och Sydafrika har en ledande ställning när det gäller produktion av vissa specifika metaller. Detta är ett problem eftersom enskilda länders dominans på råvaru- och mineralområdet, tillsammans med restriktiva handelsåtgärder, kan leda till att tillgången på viktiga metaller försvåras. Vidare finns ett etiskt perspektiv kring att vi använder mer metaller än vad vi producerar då vi därmed lämnar över gruvbrytning och dess konsekvenser för människor och miljö till andra länder att hantera (SGU 2024, SveMin 2023).

EU har listat 34 mineral och metaller som bedöms som kritiska och/eller strategiska för vårt samhälle och för välfärden. Det är råvaror som ingår i nyckelteknologier för att säkra en grön omställning, digitalisering, rymdindustri och försvar. En anledning till att metallerna bedöms som kritiska är att produktionen är geografiskt koncentrerad till ett eller ett fåtal länder samtidigt som potentialen för återvinning och/eller ersättning för samma material är liten eller obefintlig. Exempel på kritiska metaller är vanadin, litium och kobolt. Koppars och nickel är exempel på metaller som klassas som strategiska. Deras globala produktion är tillräckligt diversifierad för att de inte ska anses som kritiska men de betraktas som fundamentala för framför allt elektrifiering och har därför hög prioritet.

Även om återvinningen av metaller kan öka bedöms det dröja till år 2100 innan återvinningen kan stå för åtminstone hälften av behovet av sällsynta jordartsmetaller. EU vill därför se en ökad gruvdrift i Europa av ett flertal av de kritiska och strategiska metallerna. En europeisk gruvbrytning bedöms successivt kunna säkerställa tillgångarna och samtidigt begränsa beroendet av import från icke-demokratiska stater liksom av oetisk och olaglig utvinning som pågår i framför allt Afrika (SGU, 2024).

1.4 Social hållbarhet och socioekonomi

Begreppet hållbarhet brukar delas in i de tre dimensionerna ekologisk, social och ekonomisk. Alla tre dimensioner behöver beaktas om ett samhälle ska vara hållbart. Social hållbarhet handlar om människor och människors livsbetingelser som till exempel hälsa, trygghet, utbildning, jämlikhet och rättvisa, samt möjligheterna att påverka detta. De mänskliga rättigheterna är grundläggande för social hållbarhet och ett flertal av FN:s globala mål handlar om social hållbarhet och visar på vad begreppet innefattar, se Figur 3.

Målen är framtagna för att säkerställa en hållbar utveckling, både globalt och lokalt, och det finns en social dimension i alla mål även om vissa, som till exempel Ingen fattigdom (1) och God hälsa och välbefinnande (3), är mycket tydligt kopplade till social hållbarhet.

Figur 3: FN:s globala mål. Mål 1–6 samt 8, 10, 11 och 16 har tydlig koppling till social hållbarhet, Källa: UNDP, 2023.

Vad som menas med social hållbarhet behöver konkretiseras för varje kontext eller specifikt projekt och vilka sociala aspekter som ska beaktas och analyseras behöver anpassas till det aktuella projektets eller verksamhetens förutsättningar. När det gäller gruvverksamhet är påverkan på aspekter som människors vardagsliv, arbets- och bostadssituation, hälsa, välmående, rättigheter till mark och markanvändning, kultur, lokalsamhälle, omgivning samt rädslor och förhoppningar relevanta att undersöka.

När det gäller socioekonomi saknas det en väletablerad definition som entydigt förklarar begreppet, men det syftar generellt till att förklara sambandet mellan sociala beteenden och ekonomi. Ofta används begreppet socioekonomi för att beskriva en befolknings eller grupps välbefinnande, livsvillkor eller hälsotillstånd. De socioekonomiska parametrarna som då undersöks är vanligtvis yrke, inkomst och utbildning (SCB, 2023).

Folkhälsomyndigheten beskriver ett socialt hållbart samhälle som:

”Ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Social hållbarhet är av avgörande betydelse för det demokratiska samhället och är helt nödvändig ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Ett socialt hållbart samhälle tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget (resilient).” (Folkhälsomyndigheten, 2022).

2. Metod

Denna sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalys har genomförts i enlighet med den modell för sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalyser som Boliden har tagit fram i samarbete med Hifab under 2023 (Hifab AB, 2023). Modellens metodik innebär att studier om bolagets inverkan på social hållbarhet i lokalsamhällen genomförs på ett strukturerat och likvärdigt sätt. I modellen finns instruktioner och mallar för bland annat intressentanalys, enkätundersökning, intervjuer och rapportsammanställning vilket möjliggör jämförelser mellan studierna och underlättar uppföljning över tid. Då studierna bygger på enkätundersökning, intervjuer och platsbesök involveras intressenter och lokala aktörer i hög grad. Modellens ingående delar illustreras i Figur 4 nedan.

Figur 4: Bolidens modell för sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalyser innehåller metodbeskrivning och mallar som underlättar för ett strukturerat och likvärdigt genomförande av dessa studier.

Information och data till studien har i enlighet med modellen inhämtats genom följande metoder:

- Enkätundersökning
- Intervjuer
- Platsbesök
- Statistik- och faktainsamling

Det ska beaktas att information som samlas in via metoder som enkäter och intervjuer inte är objektiva fakta, utan bygger på människors uppfattning och upplevelse av något vid ett givet tillfälle. Människors uppfattning är föränderlig och påverkas av flera olika faktorer och av känslor. Det som händer och sker i samhället och omvärlden vid det aktuella tillfället kan påverka svaren och ställs frågor om dåtiden spelar också minnet in. Med det sagt är den information som dessa metoder samlar in mycket relevant för sociala- och socioekonomiska studier då det till stor del handlar om att förstå människors uppfattningar och upplevelser.

2.1 Informationsinsamling

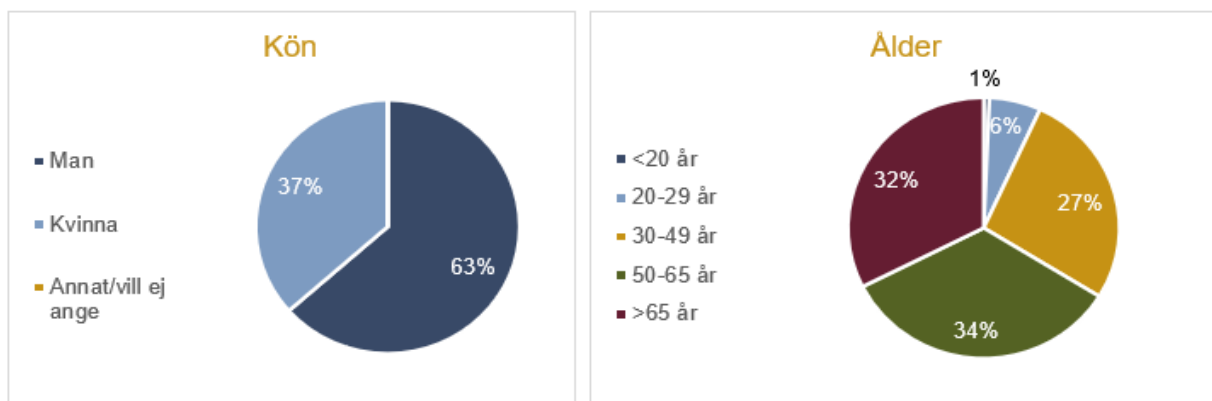
2.1.1 Enkätundersökning

En enkät med ca 30 frågor skickades ut via post till 600 hushåll i Älvsbyns kommun i februari 2024. Hushållen valdes ut slumpvist men en avgränsning med hjälp av postnummer gjordes så att hushåll med postnummer närmast Laver fick enkäten. Detta eftersom de som bor närmast Laver är att betrakta som mest berörda av en eventuell gruva på platsen. Enkäten var möjlig att besvara både skriftligt och digitalt fram till den 18 mars. Till enkäten medföljde ett svarskuvert så att enkäten kunde återsändas utan kostnad. Enkäten delades även ut i samband med Bolidens samrådsmöte den 29 november 2023 på Folkets hus i Älvsbyn och en länk till enkäten delades också på sociala medier av företrädare för Älvsbyns kommun.

Syftet med enkäten var att få en uppfattning av hur invånare i Älvsbyn ställer sig till en eventuell gruva i Laver samt vilka möjligheter och farhågor som de ser med gruvan. Syftet var också att få en bild av hur det är att leva och bo i Älvsbyn samt av hur Boliden uppfattas bland invånarna. Enkät och följebrev återfinns i Bilaga 1.

Totalt inkom 300 svar på enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på 50 procent. Det är en högre svarsfrekvens jämfört med de liknande studier som genomförts för Aitikgruvan och Garpenbergsgruvan där svarsfrekvensen legat kring 30 procent. En bidragande orsak till att så många svar inkom bedöms vara att enkäten delades via sociala medier. Det innebär att fler än de hushåll som enkäten skickades till fick möjlighet att besvara den. Det kan också vara så att intresset för enkäten är större i Älvsbyn eftersom det handlar om en ny gruva och inte en redan befintlig verksamhet.

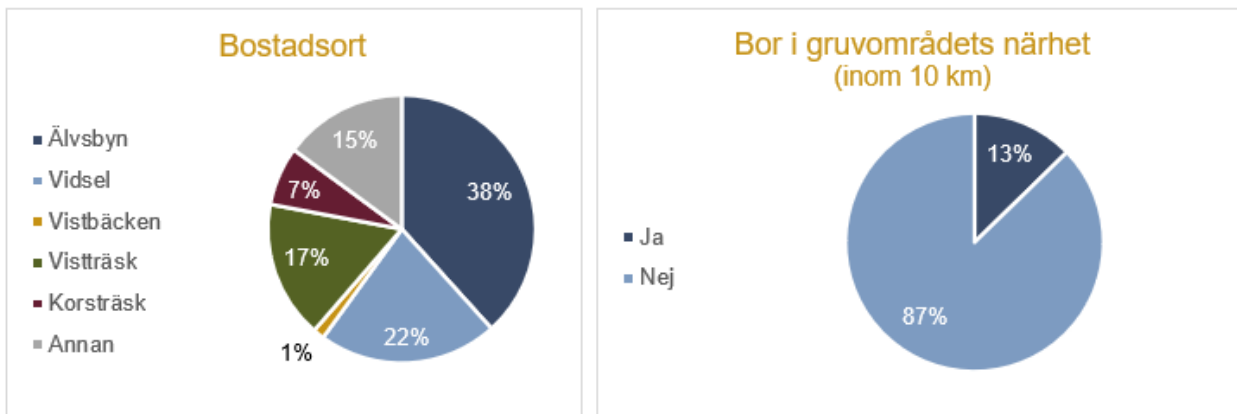
Av de som besvarat enkäten är 63 procent män och 47 procent kvinnor. Majoriteten är över 50 år och många är även över 65 år. Endast 7 procent är under 30 år, se Figur 5. Att det är få yngre som svarat kan bero på att man inte har lika mycket tid eller intresse av att delta i studier som denna när man är ”mitt i livet”. Det kan också vara så att yngre åldersgrupper inte har ett lika stort intresse för sakfrågan. Anledningen till den låga andelen kvinnor är oklar. Dock kan enkäten ha besvarats gemensamt av flera personer i ett hushåll, vilket inte syns i svaren.

Figur 5: Enkätresponenternas kön och ålder

En övervägande andel av respondenterna, 60 procent, är bosatta i Älvsbyn (tätorten) och Vidsel. Därefter kommer Visträsk och Korsträsk, där 17 respektive 7 procent är bosatta, se Figur 6. Av de som svarat ”Annan” på frågan om bostadsort nämns bland annat Bredsel, Muskus, Lill-Korsträsk och Grundvattnet.

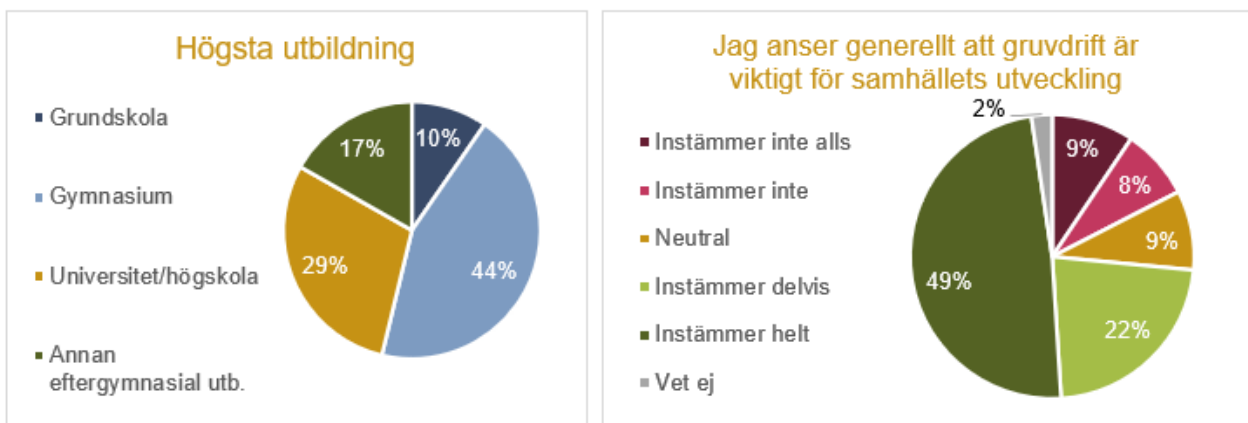
Av de som besvarat enkäten anger 13 procent (37 personer) att de bor i gruvområdets närhet, vilket i enkäten definierades som inom 10 km. Av dessa anger 19 personer att de bor i Vidsel, 6 personer att de bor i Visträsk och övriga i Grundvattnet, Holmsel, Manjärsv, Nattberget, Södra Storfors, Vistbäcken och Älvsbyn. Såväl Älvsbyn som Vidsel och Visträsk ligger enligt kartan längre än 10 km från verksamhetsområdet, men svaren visar att åtminstone en del av de som bor här uppfattar sig som närboende.

Figur 6: Var enkätrespondenterna är bosatta. Med Älvsbyn menas här Älvsbyns tätort.

Utbildningsnivå och inställning till gruvdrift tycks vara något som kan ha påverkat benägenheten att besvara enkäten. Bland de som svarat har 46 procent angett att de har en eftergymnasial utbildning, vilket är en högre andel än i Älvsbyns kommun generellt där knappt 27 procent har eftergymnasial utbildning, se Figur 7.

Vidare är det troligt att man är mer benägen att besvara enkäten om man har en stark åsikt i gruvfrågan, vare sig den är positiv eller negativ. I detta fall tycks det vara fler som är positivt inställda till gruvdrift då så många som 71 procent instämmer helt eller delvis i att gruvdrift generellt är viktigt för samhällets utveckling och endast 17 procent som inte instämmer, se Figur 7.

Figur 7: Enkätrespondenternas utbildningsnivå och inställning till gruvdrift generellt.

Vid analys och läsning av enkätresultat ska det således beaktas att respondenterna i hög grad är äldre män med högre utbildning än genomsnittet i kommunen och med en positiv inställning till gruvdrift generellt.

2.1.2 Intervjuer

Intervjuer har genomförts med tio olika aktörer. Precis som med enkäten har det huvudsakliga syftet med intervjuerna varit att få en uppfattning av hur de intervjuade aktörerna ställer sig till en eventuell gruva i Laver samt vilka möjligheter och utmaningar de ser, liksom att få en bild av hur Boliden som bolag uppfattas. Intervjuerna utgör ett kvalitativt komplement till enkätsvaren då de ger möjlighet till djupare förståelse.

För att samla in olika perspektiv på verksamheten har ambitionen varit att få en bredd i vilka som intervjuats, från kommunrepresentanter och företag till föreningar och sameby. Intervjuerna har genomförts digitalt via Teams. Vid intervjuerna ställdes ett antal förbestämda frågor, men det fanns även

möjlighet för de intervjuade att lämna ytterligare information och prata fritt. Följande aktörer har intervjuats:

- Arvidsjaur kommun (samhällsbyggnadskontor och näringslivskontor)
- Bodens kommun (samhällsbyggnadskontor)
- Bröderna Öhman AB
- EXP Norrland AB
- Luleå kommun (samhällsomställningskontor)
- Piteå kommun (samhällsbyggnadsförvaltning)
- Sportfiskeföreningen Pite Älv Ekonomisk Förening
- Semisjaur-Njarg sameby
- Älvsbyhus AB
- Älvsbyns kommun (samhällsbyggnadskontor, näringslivskontor, socialkontor)

En förfrågan om intervju skickades även till Naturskyddsföreningens krets i Älvsbyn men besvarades inte och en planerad intervju med Norrbottens Bergteknik fick ställas in på grund av ett olycksfall som drabbade företaget under aktuell period.

2.1.3 Platsbesök och samrådsmöte

Platsbesök i Älvsbyn genomfördes den 29–30 november 2023. På kvällen den 29:e november anordnade Boliden ett samrådsmöte för allmänheten inför ansökan om bearbetningskoncession, på Folkets hus i centrala Älvsbyn där rapportförfattarna deltog.

Syftet med platsbesöket och deltagandet på samrådsmötet var att lära känna platsen samt lyssna in de åsikter och synpunkter som framfördes under samrådsmötet. På samrådsmötet deltog ca 50 personer samt representanter för Älvsbyns kommun och för Boliden. Under mötet presenterade Boliden information om den planerade verksamheten samt om den pågående ansökningsprocessen och deltagare fick möjlighet att ställa frågor och framföra synpunkter.

2.1.4 Statistik och fakta

Statistik har samlats in för Älvsbyns kommun gällande socioekonomiska aspekter så som befolkning, arbete, utbildning, inkomst, bostäder och hälsa. Statistiken har i första hand inhämtats från Statistiska centralbyrån (SCB), men även från Ekonomifakta och Regionfakta. Förutom för Älvsbyns kommun har statistik inhämtats även för Norrbottens län och för riket som helhet i syfte att sätta statistiken i relation till något och få en bättre förståelse för siffrorna.

Information och fakta om kommunen har till stor del inhämtats från kommunens hemsida och översiktsplan samt från intervju med representanter för kommunen. Informationen om den planerade verksamheten vid Laver och om bolaget har inhämtats från Boliden via samrådsunderlag, miljökonsekvensbeskrivning samt kontaktpersoner inom bolaget. Historisk information om gruvverksamheten har även inhämtats från bland annat länsstyrelsen i Norrbotten.

2.2 Ämnesområden

I denna sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalys undersöks och beskrivs sociala och socioekonomiska aspekter för Älvsbyns kommun samt vilken påverkan en gruvverksamhet i Laver bedöms kunna ha på dessa aspekter. De aspekter som har undersökts kan delas in i följande övergripande ämnesområden:

Lokalsamhällets livskraft

Hur ser lokalsamhällets livskraft ut idag och hur kan en eventuell gruva och Boliden påverka livskraften? Med samhällets livskraft innefattas exempelvis befolkning, arbeten och företag, serviceutbud (privat och offentligt) samt tillgång till bostäder. På vilket sätt kan en gruva påverka samhällets förutsättningar att vara livskraftigt?

Mänskliga rättigheter och ursprungsbefolkning

På vilket sätt kan en gruva påverka mänskliga rättigheter i närområdet? Hur påverkas exempelvis närboende och samebyar om en gruva blir verklighet? Vilka risker och säkerhetsfrågor är relevanta för närboende och hur stor är oron för eventuella risker kopplade till gruvan?

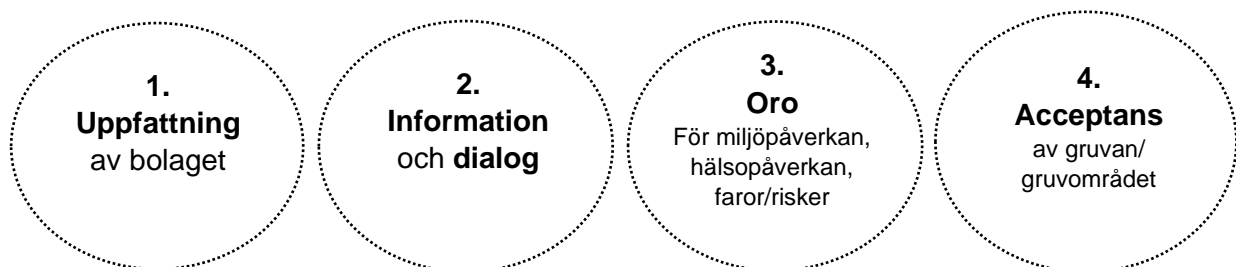
Kulturhistoria och identitet

Vilken inverkan kan gruvan och Boliden ha på lokalsamhällets identitet? Vad präglar samhället och invånarna idag och vad kan en gruva bidra till?

Resultat och analys för ämnesområdena presenteras i kapitel 0.

2.3 Indikatorer

Utöver ämnesområdena ovan undersöks även fyra ”indikatorer” i denna studie. Indikatorerna är områden/aspekter som bolaget har större rådighet över och stor möjlighet att påverka. Dessa är viktiga för Boliden att ha kännedom om i sitt utvecklingsarbete. Som indikatorer får de ett mätbart värde, vilket möjliggör uppföljning av indikatorerna över tid och jämförelser mellan Bolidens olika gruvområden.

Nedan beskrivs indikatorerna mer utförligt:

- Uppfattning av Bolaget:* Hur uppfattas Boliden i lokalsamhället bland invånare, sakägare, samarbetspartners och andra lokala aktörer? Har bolaget ett positivt anseende? Vilka eventuella styrkor och svagheter upplevs finnas?
- Information och dialog:* Anser invånare, sakägare, samarbetspartners och andra lokala aktörer att de får tillräcklig och relevant information om Lavergruvan från Boliden? Hur upplever olika aktörer att dialogen med Boliden fungerar? Hur upplevs bolagets bemötande och hantering av eventuella synpunkter?
- Oro för miljöpåverkan, hälsopåverkan samt eventuella faror/risker kopplat till gruvan/gruvområdet:* Upplever invånare och närboende oro för hur gruvverksamheten påverkar miljön och människors hälsa? Finns oro för säkerhetsrisker? Vad oroar man för och hur stor är denna oro?
- Acceptans av gruvan/gruvområdet:* Finns det acceptans bland invånare och sakägare för Lavergruvan?

För att ge indikatorerna ett värde är ett eller flera påståenden i studiens enkät kopplade till dem som enkätrespondenterna tar ställning till. Beroende på deras svar räknas ett medelvärde för indikatorerna ut. Följande påståenden i enkäten är kopplade till indikatorerna:

- Min uppfattning av bolaget Boliden Mineral AB är positiv (indikator 1)
- Jag får tillräcklig och tydlig information från Boliden gällande den eventuella gruvan i Laver (indikator 2)
- Jag vet vart jag ska vända mig om jag har synpunkter/frågor kring den eventuella gruvan i Laver (indikator 2)
- Jag upplever att mina synpunkter beaktas av Boliden (indikator 2)
- Jag känner oro för hur en eventuell gruva i Laver kommer att påverka människors hälsa (indikator 3)
- Jag känner oro för faror/risker kopplat till en eventuell gruva i Laver (indikator 3)
- Jag känner oro för hur en eventuell gruva i Laver kommer att påverka miljön (indikator 3)
- Jag tycker det är acceptabelt med en gruva på orten/i kommunen (indikator 4)

Respondenterna tar ställning till påståendena genom att svara på en femgradig skala från ”instämmer inte alls” till ”instämmer helt” där svarsalternativen har ett värde från 1 till 5. Om alla svarar ”instämmer inte alls” blir medelvärdet 1. Om alla svarar ”instämmer helt” blir medelvärdet 5. Svarsalternativet ”Vet ej” räknas inte in i medelvärdet.

Resultat och analys för indikatorerna presenteras i kapitel 7.

2.4 Avgränsning

Denna hållbarhetsanalys har fokus på den sociala dimensionen av hållbarhet. Den behandlar därmed inte den ekologiska dimensionen och bara delvis den ekonomiska dimensionen av hållbarhet. Studien undersöker bolagets externa påverkan på social hållbarhet i lokalsamhället och inte Bolidens interna arbete med social hållbarhet eller arbetsmiljö.

Geografiskt avgränsas rapporten till att i huvudsak omfatta Älvsbyns kommun eftersom det är här gruvan kommer att lokaliseras och det är här gruvan bedöms få störst påverkan på sociala och socioekonomiska aspekter. I viss mån ingår även grannkommuner i studien.

Studien är genomförd under perioden november 2023 till maj 2024. Platsbesök genomfördes i november 2023. Enkätundersökning och intervjuer genomfördes under februari-mars 2024. Faktainsamling, analys och rapportsammanställning har genomförts under perioden november 2023 - maj 2024.

2.5 Tidigare genomförda studier

Boliden har tidigare utfört sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalyser för Garpenbergsgruvan och Aitikgruvan enligt samma modell som använts för denna studie (Hifab 2023, 2024). Boliden har även genomfört socioekonomiska studier för samtliga av bolagets aktiva gruvområden i Sverige samt för den nedlagda gruvan i Saxdalen. I dessa studier studerades gruvverksamhetens påverkan på socioekonomiska faktorer i de aktuella samhällena, så som arbetsmarknad, inkomster och föreningsliv. Denna sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalys tar ett bredare grepp och inkluderar även sociala faktorer kopplat till gruvans verksamhet. Vid verksamheten i Aitik har även en social konsekvensbeskrivning (SKB) inför öppnandet av dagbrottet i Liikavaara genomförts (Hifab, 2019).

3. Bakgrund

3.1 Den gamla Lavergruvan

Under åren 1938–1946 drev Boliden en koppargruva i Laver. Gruvbrytningen startade efter att en fyndighet av kopparmalm påträffats 1929 samt efterföljande mätningar och provborrningar. Fyndigheten var inte stor men trots det fattade Boliden år 1936 ett beslut om att satsa på gruvan och verksamheten började byggas upp. Gruvan drevs både genom dagbrott och underjordsbrytning. Anrikningsverket, laven, verkstad, laboratorium och kontor kombinerades i en enda byggnad. Mineraliseringen utgjordes av sulfidmalm som dominerades av kopparkis med inslag av andra värdemetaller, såsom silver och guld. Malmen anrikades på plats och anrikningssanden deponerades i ett sandmagasin beläget i en dalsänka nedströms det tidigare anrikningsverket (Boliden, 2024).

I anslutning till gruvan byggde Boliden upp ett samhälle för de anställda och deras familjer. Samhället bestod av kvarter med hus, skola, mataffär och Folkets Hus. Laver kom att bli det modernaste samhället i Sverige med många, för den tiden, nya bekvämligheter som centralvärme och vatten, toaletter, elektriska spisar, kylskåp och telefon. Bostadshusen rymde två familjer och en ungarlsbarack fanns också. Många av byggnaderna utformades av arkitekten John Åkerlund (Länsstyrelsen Norrbotten, 2022).

Figur 8: Bilder på den gamla gruvan och samhället i Laver, Källa: Boliden och Visit Älvsbyn

Lavers tid som gruvsamhälle blev dock kort. Malmkroppen var mindre och kopparhalten lägre än man trott. Med sjunkande världsmarknadspriser blev gruvan olönsam och 1946 togs beslut om att lägga ner gruvan. Då hade knappt 1,4 miljoner ton (Mton) malm brutits.

Vid denna tidpunkt bodde ca 240 personer i Laver. Strax efter beslutet om nedläggning började samhället avvecklas. Några av de anställda fick möjlighet att flytta till Bolidens andra gruvorter. Även byggnader flyttades. Affären flyttades till Brännberg, bostäderna till Kristineberg, skolan till Korsträsk och Folkets Hus till Överklinten. År 1947 var rivningen av Laver klar och kvar fanns bara vägar och husgrunder (Visit Älvsbyn, 2024).

Figur 9: Foto på hur det gamla gruvområdet ser ut idag, Foto: Länsstyrelsen Norrbotten/Mostphotos

Dammproblematik och efterbehandling av den gamla gruvan

I samband med snösmältningen år 1952, sex år efter att gruvan stängdes, uppstod erosionsskador i dammen till den gamla gruvans sandmagasin. Detta ledde till att dammen brast och ungefär 20 procent av sandvolymen spreds till det nedströms liggande klarningsmagasinet och en del av sanden spreds vidare nedströms magasinområdet. För att förhindra fortsatt sandflykt byggde Boliden ytterligare en damm (den nedströms liggande dammen) ca 3 km nedströms sandmagasinet som stod klar i slutet av 1950-talet.

Under slutet av 1990-talet upptäcktes skador på dammen till klarningsmagasinet (den uppströms liggande dammen) och dammen förstärktes i syfte att minimera fortsatt erosionsproblematik.

Under en inspektion 2009 upptäcktes brister i den nedströms liggande dammen och Boliden sökte 2012 tillstånd från Mark- och miljödomstolen för att riva ut dammen. Under åren 2014–2021 har Boliden rivit dammen i sin helhet och i stället anlagt tre spontvallar för att upprätthålla grundvattennivån i området.

Delar av den tidigare blottade anrikningssanden är täckt med kvalificerad täckning, den djupare liggande anrikningssanden ligger vattenmättad under den förhöjda grundvattenytan.

Då gruvan lades ner före det att miljöskyddslagen trädde i kraft 1969 har miljöansvaret för den gamla gruvan inte fastställts. Boliden har dock underhållsansvar och utför egenkontroll i form av regelbunden tillsyn av gruvområdet samt provtagning av ytvattenkvaliteten i åtta ytvattenprovpunkter (i den uppströms liggande dammen, i Gråbergsbäcken, i den norra inkommande bäcken, i inloppet till Småträskan och i Laverbäcken). Grundvattennivåer följs också upp genom mätning i fem vattenståndsrör på det täckta området (Boliden, 2024b och 2024c).

3.2 En eventuell ny gruva i Laver

Efter att den gamla gruvan lades ned i mitten av 1900-talet har prospektering utförts i Laver under 1970-talet, sent 1990-tal och sedan år 2008 och framåt. Utifrån undersökningarna har Boliden kunnat redovisa en mineraltillgång (indikerad och antagen) om totalt 961 miljoner ton innehållande koppar, guld, silver och molybden. Ett flertal inledande genomförbarhetsstudier, som exempelvis vattenundersökningar, naturvårdsinventeringar och lokaliseringstudier, för att eventuellt återstarta gruvdrift har också utförts under åren 2013–2021.

Boliden har sedan 2007 undersökningstillstånd i området vilket ger Boliden ensamrätt i förhållande till markägare och andra prospektörer att undersöka om området innehåller en fyndighet och hur den i så fall ser ut. Detta tillstånd löper ut i oktober 2024. Nästa steg för att öppna en gruva är att ansöka om

bearbetningskoncession, vilket Boliden gjorde år 2014. Ansökan avlogs dock av regeringen år 2020 på grund av att det krävdes ett s.k. Natura 2000-tillstånd innan koncession kunde beslutas.

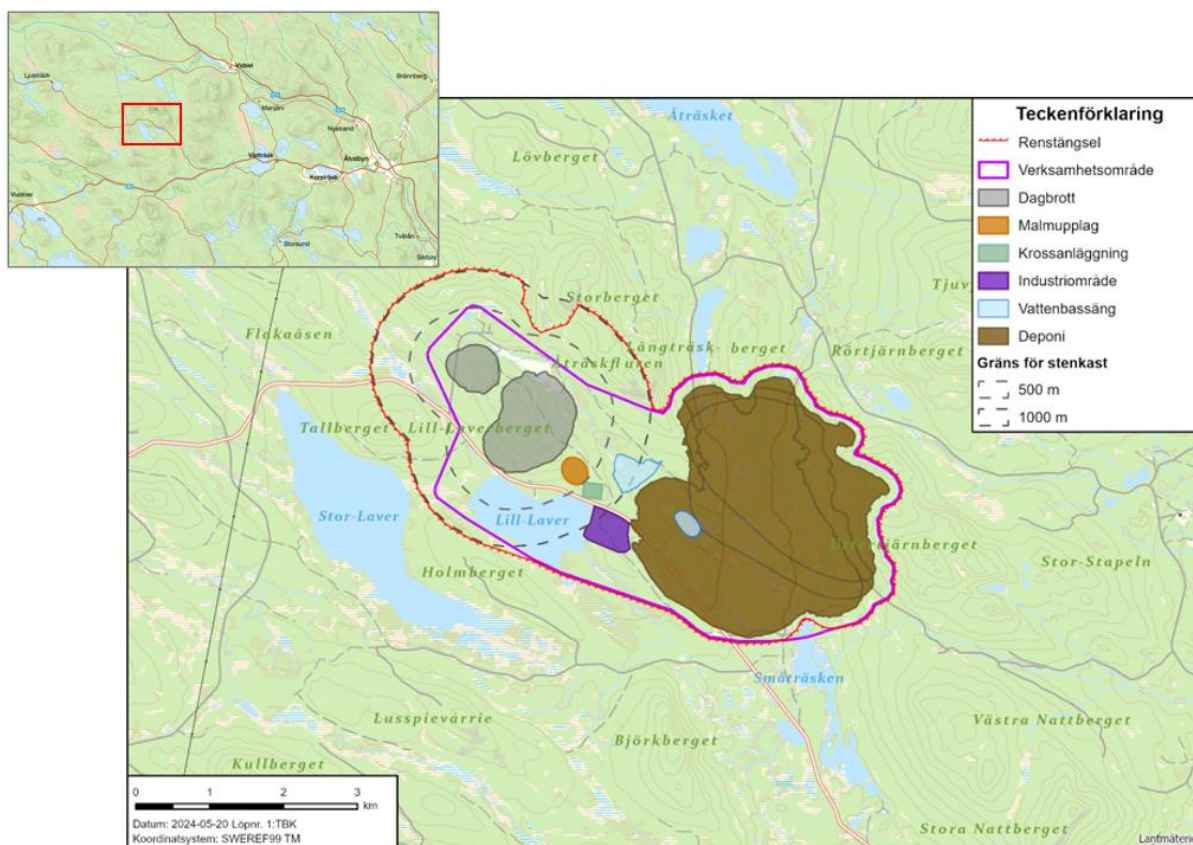
Sedan dess har frågan kring Natura 2000 utretts och regeringen har föreslagit en lagändring som innebär att Natura 2000 prövas senare i processen (i samband med miljöprövningen). Förslaget förväntas träda i kraft den 1 juli 2024 och Boliden avser då att återigen lämna in en ansökan om bearbetningskoncession, innan befintligt undersökningstillstånd löper ut.

En bearbetningskoncession ger inte rättighet att starta upp en gruva. För det krävs även ett miljötillstånd samt markanvisning och bygglov. Däremot innebär en bearbetningskoncession att Boliden får rätt att utvinna de mineral som finns i området.

Om gruvdrift blir verklighet i Laver kommer verksamheten att påminna om den verksamhet Boliden i dag bedriver i Aitik i Gällivare kommun. Det skulle i så fall omfatta gruvbrytning i ett dagbrott med tillhörande anrikning i ett intilliggande anrikningsverk. Utöver detta skulle avfallsdeponi/sandmagasin etableras för deponering av anrikningssand. Gruvan bedöms i dagsläget kunna vara i drift i över 20 år och fördubbla Sveriges produktion av koppar med en produktion på 36 miljoner ton/år. Det skulle bli Europas största koppardagbrott efter Aitik och öka Europas kopparproduktion med ca 10 procent (Boliden, 2023a).

3.2.1 Lokalisering och gruvområdets uppbyggnad

Lill-Laverberget där mineraliseringen finns är beläget i Älvsbyns kommun, Norrbottens län, ca 40 km väster om tätorten Älvsbyn, se Figur 10.

Figur 10: Lokalisering och illustration av planerad verksamhet (huvudalternativet) vid Laver, källa: Boliden

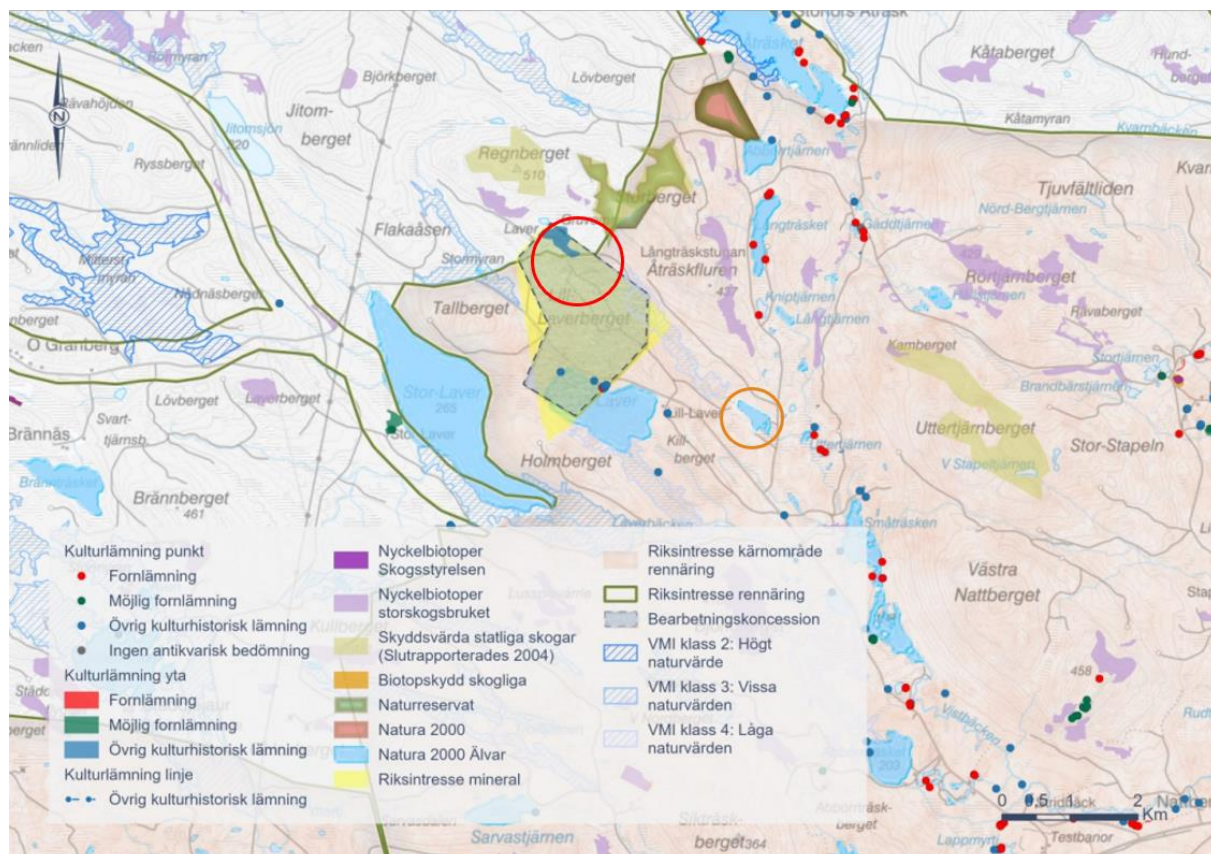
Själva fyndigheten återfinns i Lill-Laverberget men en gruva skulle innebära att relativt stora markarealer behöver tas i anspråk. Förutom dagbrottet behövs ytor för industriområde, vatten- och avfallshantering samt övrig infrastruktur så som till exempel vägar och upplagsytor. Koncessionsområdet upptar en yta på ca 330 hektar men hela verksamhetsområdet plus en 1000 meters gräns för stenkast utgör totalt 2 171 hektar, se Figur 10. Detta inkluderar dagbrott, malmupplag, kross, industriområde, deponi, renstängsel och stenkastzon. Renstängslet avses sättas längs gränsen för naturreservatet Storberget i norr.

En gruvverksamhet genererar även mycket transporter och vid full drift bedöms verksamheten medföra 15–20 transporter av malmkoncentrat (slig) per dygn från Laver till Älvsbyn/Korsträsk för omlastning till järnväg och vidare transport till Rönnskärsverken utanför Skellefteå.

Inom det planerade verksamhetsområdet ligger inga fastigheter med permanentboende. Ett fåtal bostäder/fritidshus ligger inom en radie på 10 km (Boliden 2023 och 2024b).

3.3 Området idag

Idag utgörs det aktuella området i huvudsak av skogsmark bestående av främst tall med inslag av björk och gran. Landskapet är småkuperat och har många små myrar. Drygt 1 respektive 1,5 km söder om området ligger sjöarna Lill-Laver och Stor-Laver och drygt 4 km sydost om området (nedströms området) ligger Uttertjärn och Småträsken. Skyddsvärda naturmiljöer finns norr om Lavergruvan på Storberget i form av ett antal utpekade nyckelbiotoper och ungefär 3 km nordost om Lavergruvan finns naturreservaten Storberget och Åträsket, se Figur 11 (Boliden, 2024b).

Figur 11: Karta över området kring Laver. Röd ring markerar det gamla gruvområdet och orange ring markerar det nedre magasinet och vallarna, Karta: Boliden

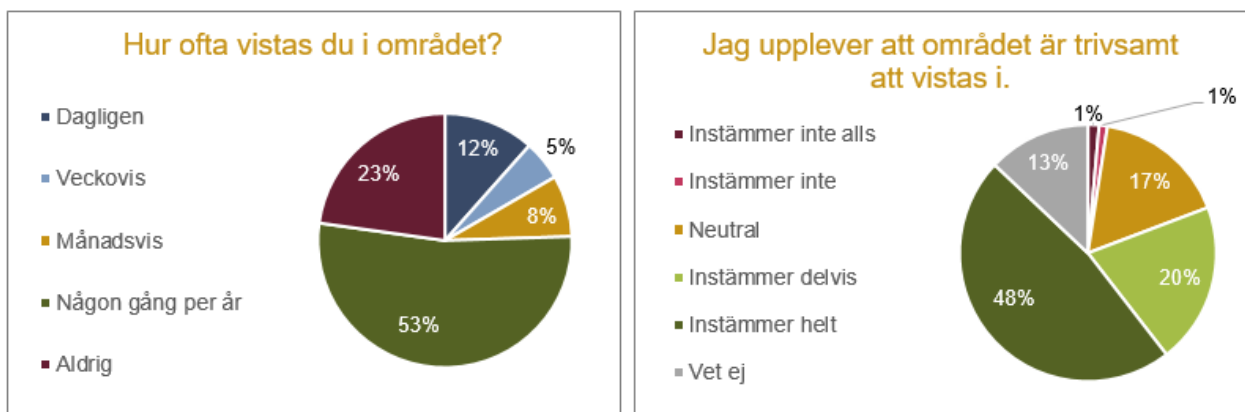

Laver ligger också nära sjöar och vattendrag som ingår i Natura 2000-området Piteälven. Natura 2000-området består av Piteälvens vattensystem med huvudfåra, biflöden och tillhörande sjöar. Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefulla naturområden och syftet med dessa områden är att skydda vissa naturtyper och arter som är av gemensamt intresse för EU-länderna (Länsstyrelsen Norrbotten, 2018).

Det gamla gruvområdet i Laver, som är beläget på en sluttning med skogsmark, är av Riksantikvarieämbetet utpekad som en kulturhistorisk lämning. Det går fortfarande att urskilja gator och torg från det gamla gruvsamhället och det finns även rester av husgrunder för såväl bostadshus, gemensamhetslokaler, skola som industribyggnader. Flera informationstavlor finns i området. De två före detta dagbrotten i området är nu vattenfyllda och omgärdade av staket. I övrigt är det möjligt att röra sig fritt i området (Boliden 2024b och 2024c).

Länsstyrelsen har klassat det nedlagda gruvområdet i Laver som klass 1-område vilket innebär mycket stor risk för människors hälsa och miljön och att området är prioriterat för åtgärder (Älvsbyns kommun, 2019).

I enkätundersökningen som genomförts i samband med denna studie ställdes frågor om respondenterna brukar vistas i området kring Laver och vad de i så fall använder området till. Enkätsvaren visar att det är få som vistas i området frekvent. En majoritet (53 procent) svarar att de besöker området någon gång per år medan 23 procent aldrig besöker området, se Figur 12. 12 procent anger att de besöker området dagligen. Samma respondenter har angett att de bor i gruvans närområde.

Figur 12: Enkätrespondenternas svar på hur ofta de vistas i området kring Laver samt om de upplever det trivsamt att vistas i.

När det gäller om området upplevs trivsamt att vistas i uppger 68 procent att de instämmer helt eller delvis. 30 procent uppger att de är neutrala eller ”vet ej”. Två procent anser att det inte är trivsamt. Det som området används till mest tycks vara att besöka det gamla gruvsamhället samt njuta av naturen, jakt och fiske, se Figur 13.

Kommentarer från respondenterna visar att naturen i området uppskattas av många. Vissa tycker om att vistas i det gamla gruvområdet medan andra anser att den gamla gruvan mest stör. Några påpekar att det finns gott om naturområden i och kring Laver och Älvsbyn och att detta område inte är unikt eller oersättligt.

Figur 13: Enkätrespondenternas svar på vad de använder området kring Laver till.

”Naturen är fantastisk, fisket”

”Vacker natur, men spår av föroreningar från gamla gruvan”

”Jag tycker om att besöka det gamla gruvområdet och hoppas att det kan bli kvar. Jag brukar även besöka Lill-Laver. Tycker det är en fin sjö”

”Älvsbyn med omnejd består mestadels av natur, skogsleder, sjöar och övriga markområden. Områdena är så stora att det räcker till oss alla”

”Tråkigt att se hur en gruva förstör omgivningen.”

”Hade varit vackrare utan Lavergruvan. Varit där av historiska skäl och att min mammas familj bott där då morfar var gruvsprängare.”

Figur 14: Foto taget vid vallarna nedströms det gamla gruvområdet år 2023, Foto: Boliden

3.4 Älvsbyns kommun

Älvsbyns kommun ligger i södra delen av Norrbottens län strax söder om polcirkeln. Kommunen har en landareal på 1 713 kvadratkilometer och ca 7 800 invånare och är länets näst minsta kommun till ytan. Befolkningsmässigt ligger Älvsbyn på plats åtta av länets 14 kommuner. Kommunen klassas enligt Tillväxtverket som en ”gles landsbygdskommun”. Med det menas att mer än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden och att majoriteten av kommunens befolkning har mer än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare (Tillväxtverket, 2021). Kommunen gränsar till kommunerna Luleå, Boden, Piteå, Arvidsjaur och Jokkmokk.

Älvsbyn är kommunens centralort och största ort, här bor ca 60 procent av kommunens invånare och här finns också det största utbudet av service, handel och arbetsplatser. Andra tätorter i kommunen är Vidsel, Korsträsk och Visträsk med ca 200–500 invånare vardera (SCB, 2024).

Landskapet i Älvsbyns kommun är starkt kuperat med berg och dalar. Stora skogar och skogsklädda berg dominerar. Piteälven flyter genom kommunen och är delvis vild och forsande och i andra delar lugnt ringlande. Storforsen, den största forsens i älven, i norra delen av kommunen är Norrbottens mest besökta turistmål med ca 150 000 besökare varje år.

Bebyggelse och jordbruk är i huvudsak koncentrerat kring bördiga jordar närmast sjöar och vattendrag. Här finns även de äldsta bosättningarna och en stor del av fritidsbebyggelsen.

Järnvägarna Stambanan och Piteåbanan samt riksväg 94 går genom Älvsbyn och under 2018 invigdes Älvsbyns resecentrum där tåg- och busstrafik ingår och som är en viktig nod för invånare och besökare (Älvsbyns kommun, 2019).

Figur 15: Karta över kommuner i Norrbottens län men Älvsbyn markerat i ljusare färg, Källa: Älvsbyns kommun

Figur 16: Bild över Älvsbyn och Piteälven, Källa: Älvsbyns kommun

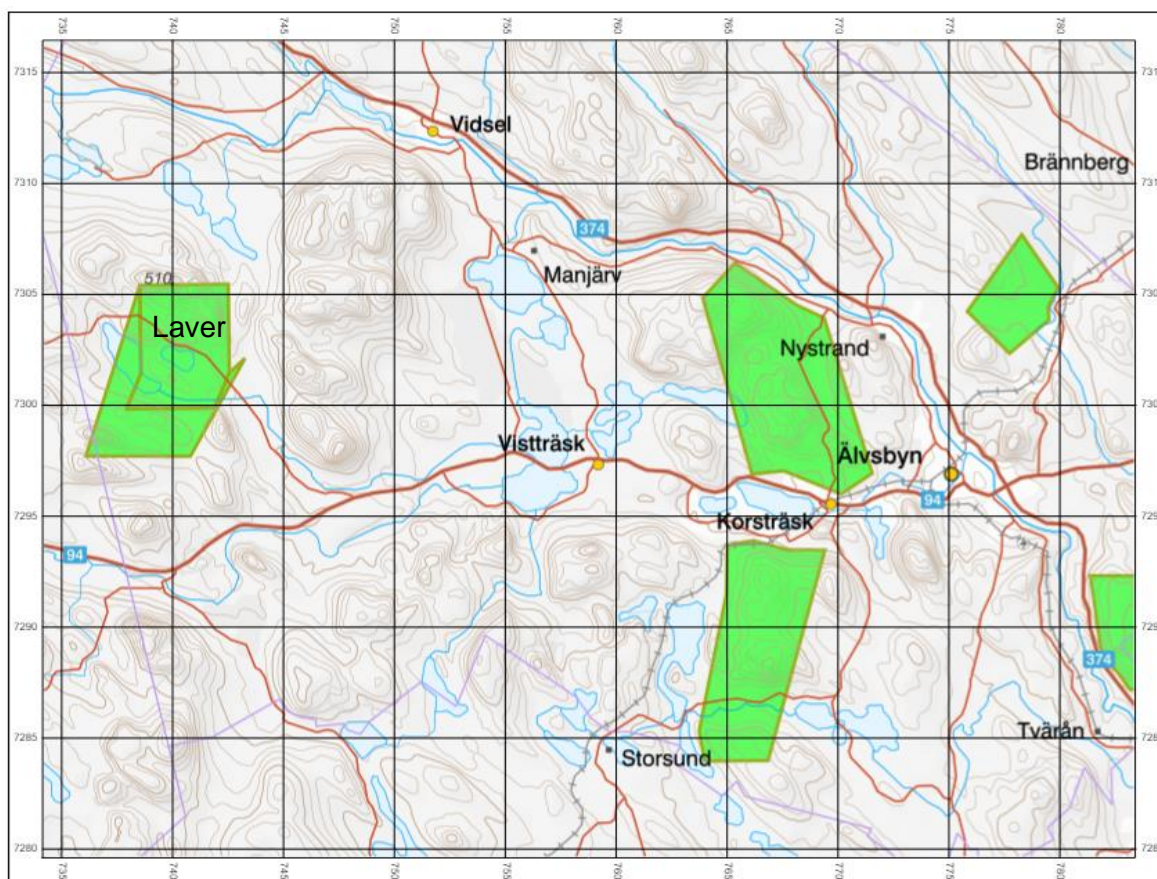

Vid intervju med representanter för Älvsbyns kommun beskrivs Älvsbyn som en kommun med potential. Den har ett geografiskt bra läge med närhet till det mesta, exempelvis till andra större kommuner vilket gör arbetsmarknaden stor. Älvsbyn är också en knutpunkt för kommunikation med både väg och järnväg. Älvsbyn brukar kallas för "Norrbottens pärla" vilket anspelar på den vackra naturen med mycket vatten, berg och dalar (Älvsbyns kommun, 2023).

Kommunen samarbetar i många frågor med grannkommunerna Boden, Luleå och Piteå och i den konstellationen, som kallas för "fyrekanten", ser sig Älvsbyn som "lillebror" eftersom kommunen är minst av de fyra, både befolkningsmässigt och till ytan (Älvsbyns kommun, 2023).

Prospektering för gruvbrytning pågår inom flera områden i kommunen och på flera platser har gruv- eller prospekteringsbolag undersökningstillstånd, se Figur 17. Laverområdet är av Sveriges geologiska undersökning (SGU) utpekad som riksintresse för mineralutvinning enligt miljöbalken kap 3:7. Detta eftersom fyndigheten på platsen är väldokumenterad och består av kopparmalm av sådan kvalitet och omfattning att den är av stor vikt för landets materialförsörjning på kort och lång sikt. Området ska därför skyddas från verksamheter som kan försvåra utvinning (SGU, 2014).

Älvsbyns kommun har gjort ett ställningstagande om att Laver som riksintresse för mineral ska väga tungt vid konflikt med övriga riksintressen, inklusive naturreservat, Natura 2000, kulturmiljö och rennäring. Kommunen anser också att andra områden som är intressanta för brytning av mineraler bör få exploateras för gruvverksamhet (Älvsbyns kommun, 2019).

Figur 17: Kartan visar områden med beviljade undersökningstillstånd (gröna markeringar) i Älvsbyns kommun. Samtliga innehågs av Boliden Mineral AB, förutom det nordost om Älvsbyns tätort, Källa: SGU kartvisare

4. Älvsbyns förutsättningar och gruvans påverkan

I följande kapitel beskrivs Älvsbyns kommun ur ett socioekonomiskt och socialt perspektiv med fokus på aspekter som befolkning, arbeten, bostäder, service och hälsa. Kapitlet avser ge en bild av kommunens förutsättningar och gruvverksamhetens eventuella påverkan och bygger på den fakta- och statistikinsamling samt enkätundersökning, platsbesök och intervjuer som genomförts i studien. Informationen presenteras i kapitel 4.1 - 4.2.4 uppdelat på ämnesområdena Lokalsamhällets livskraft, Mänskliga rättigheter och ursprungsbefolkning samt Kulturhistoria och identitet. I kapitel 5 presenteras en sammanfattande bedömning av den planerade gruvans påverkan på samhället.

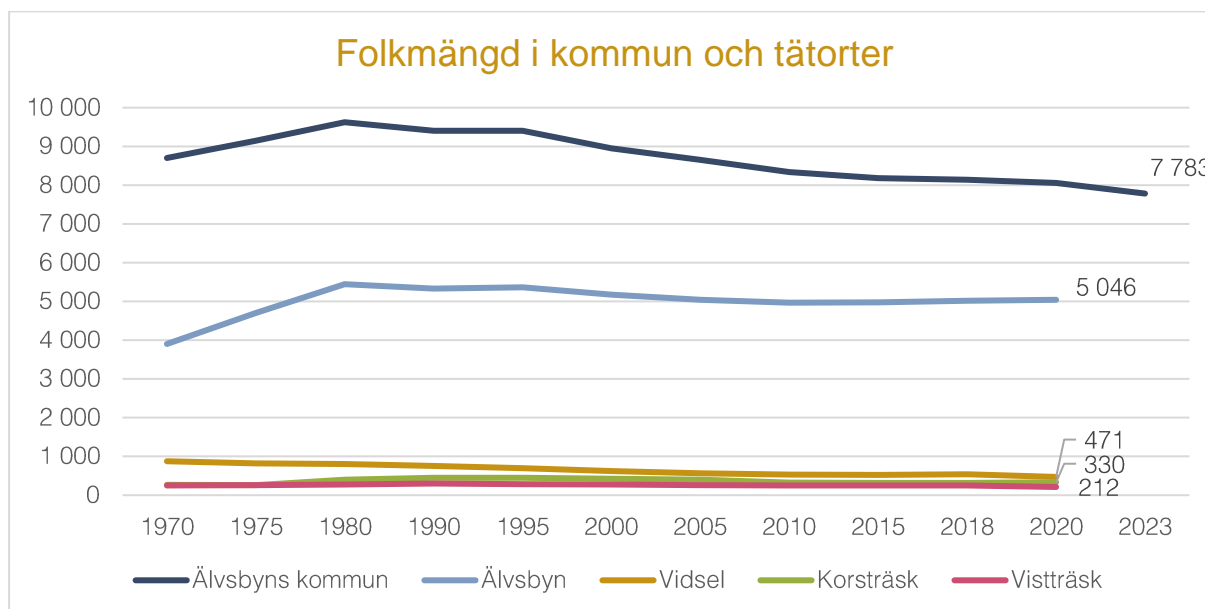
4.1 Lokalsamhällets livskraft

Ett lokalsamhälles livskraft beror till stor del på hur många människor som bor och arbetar där, hur näringslivet och arbetsmarknaden ser ut samt vilket utbud av service (privat och offentlig) och bostäder som finns. I detta kapitel beskrivs Älvsbyns förutsättningar för livskraft när det gäller befolkning, näringsliv och arbetsmarknad, service, bostäder och turism samt hur en eventuell gruva i Laver kan komma att påverka dessa aspekter.

4.1.1 Befolkning

Antalet invånare i Älvsbyns kommun uppgick i slutet av år 2023 till 7 783 personer. Av dessa bor majoriteten, ca 5 000 personer, i centralorten Älvsbyn och drygt 1 000 personer i byarna Vidsele, Korsträsk och Visträsk (SCB, 2024).

I början av 1980-talet hade Älvsbyns kommun sin största folkmängd hittills med drygt 9 600 invånare. Sedan dess har befolkningen minskat med nästan 2 000 personer, se Figur 18. Minskningen har främst skett i byarna, medan centrala Älvsbyn haft en relativt stabil folkmängd, och beror till största delen på ett negativt flyttningsnetto och ett minskat antal födda (Älvsbyns kommun, 2019).

Figur 18: Folkmängd i Älvsbyns kommun samt kommunens största orter 1970–2023 (för tätorter finns inte siffror senare än 2020), Källa: SCB

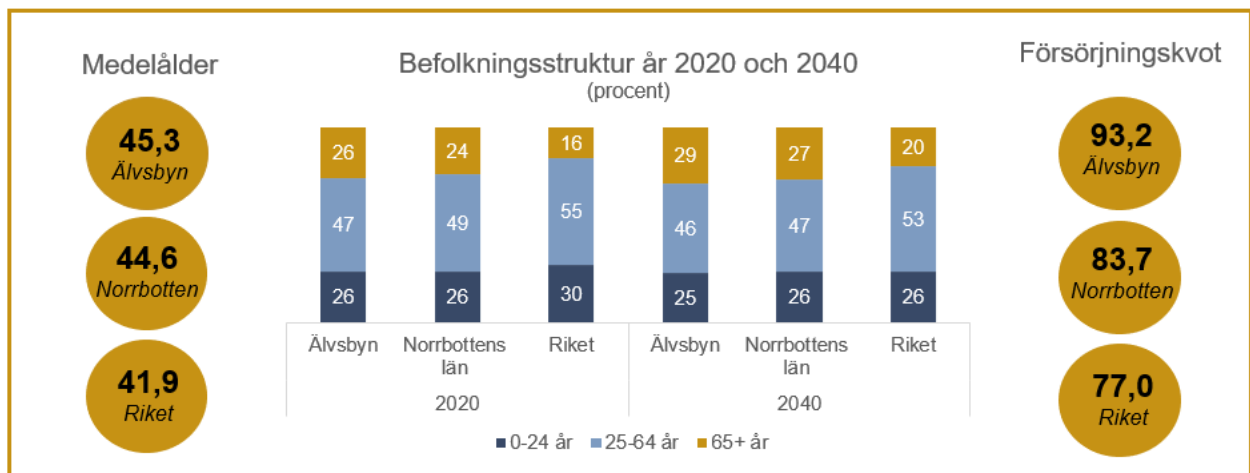
Kommunen har som mål att antalet invånare ska öka till 10 000 år 2030. För att motverka den negativa befolkningsutvecklingen har kommunen vidtagit olika insatser, exempelvis en utökad subvention till studerande som väljer att åka med kollektivtrafik till studieorten och bor kvar i kommunen under sin studietid. Kommunen arbetar också för att få till stånd fler företagsetableringar (Älvsbyns kommun, 2019).

Enligt SCB:s prognos för år 2040 beräknas dock befolkningen i Älvsbyn minska till 7 100 personer. Denna prognos är inte unik för Älvsbyn då folkmängden beräknas minska i alla länets 14 kommuner förutom i Luleå mellan år 2020 och 2040 enligt SCB (SCB, 2021). Denna prognos har dock fått viss kritik för att inte ta alla de pågående och planerade industrisatsningar i regionen i beaktande i tillräckligt hög grad (Dagens Nyheter 2024, Fastighetsnytt 2021).

Liksom i riket som helhet har medelåldern i Älvsbyns kommun ökat under senare år och i dag ligger den på 45,3 år. Det är en högre medelålder än i såväl riket som i Norrbottens län. Den höga medelåldern avspeglas i åldersstrukturen då Älvsbyn har en större andel äldre personer än länet och riket som helhet. Andelen äldre beräknas också bli större till år 2040 (SCB 2024 och 2021).

Detta påverkar den demografiska försörjningskvoten som anger hur stor försörjningsbördan är för de som befinner sig i arbetsför ålder (20–64 år). I Älvsbyn är försörjningsbördan större än i riket generellt och i Norrbottens län, det innebär alltså att det är relativt få i arbetsför ålder som ska försörja resten av befolkningen, se Figur 19.

Figur 19: Medelålder, befolkningsstruktur och försörjningskvot i Älvsbyns kommun, Norrbottens län och riket som helhet, källa: SCB

Vid intervju med Älvsbyns kommun påpekas att kommunens befolkningsminskning beror på utflytt och att det föds för få barn. Flyttvägar går framför allt till grannkommunerna Piteå, Luleå och Boden som befolkningsmässigt är större än Älvsbyn. Det påpekas vara ett problem att 40-talisterna nu börjar behöva vård och flytta in på äldreboenden. Den grupp som skulle behöva växa i kommunen är barnfamiljer.

Vidare påpekas att det behövs ”fyllas på med människor i hela Norrbotten”. Det krävs att människor flyttar hit från andra delar av landet och inte bara mellan olika kommuner i Norrbotten eller inom den ”fyrcant” som Älvsbyn bildar tillsammans med grannkommunerna Boden, Piteå och Luleå. Då löser man inte den brist på befolkning i arbetsför ålder som just nu finns i hela Norrbotten (Älvsbyns kommun, 2023).

”Hur vi ska lyckas få folk att bosätta sig här? Vi offentliga aktörer, kommuner, regionen måste jobba med frågan att få fler människor till Norrland. Vi konkurrerar med andra om arbetskraft.” (Älvsbyns kommun, 2023)

Denna bild av situationen bekräftas vid intervjuer med grannkommunerna Boden, Arvidsjaur, Piteå och Luleå. Även om inte alla dessa kommuner upplever att befolkningen minskar så ökar den inte i den takt som det finns behov av. Samtliga upplever att det finns gott om arbetstillfällen men inte tillräckligt många i arbetsför ålder. Brist på bostäder bedöms av de intervjuade vara en viktig anledning till att befolkningen inte växer i tillräcklig takt, men också det geografiska läget i Sverige samt att det finns en förutfattad och stereotyp uppfattning av Norrbotten i övriga delar av landet.

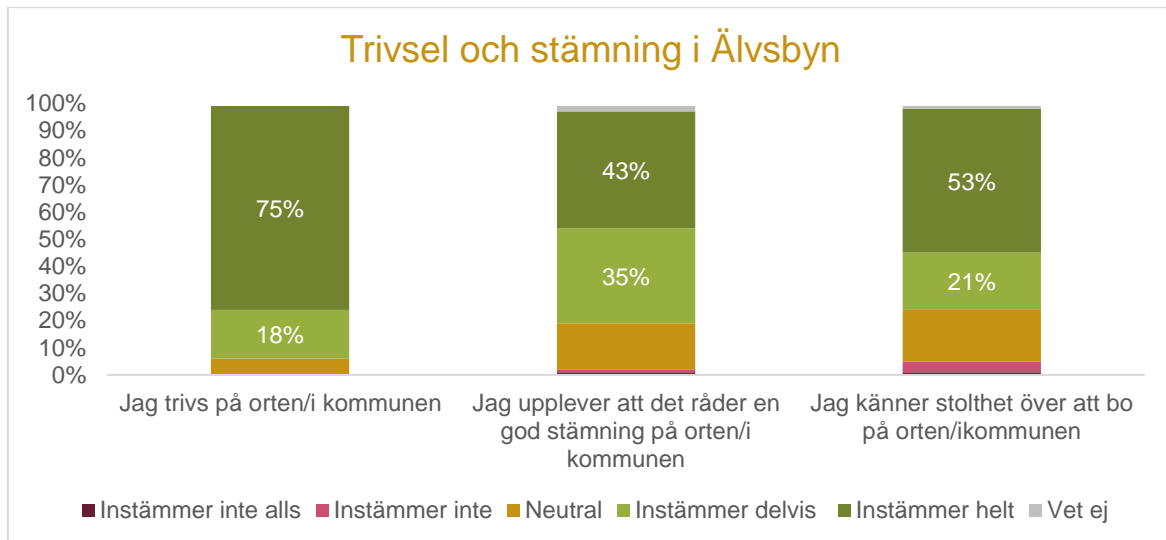

"I länet växer inte befolkningen i den takt som behövs [...] Det är många som har en skev bild av vad Norrbotten är. Lappar som bråkar med tornedalningar, kör skoter och jagar. Hooja och filmer som Jägarna och Populärmusik från Vittula har satt en stereotyp bild av Norrbotten och norrbottningar." (Bodens kommun, 2024)

Myndigheten Tillväxtnalys konstaterar att utöver arbetstillfällena behövs ytterligare faktorer för att människor ska lockas att bosätta sig på en plats. Viktiga faktorer är tillgång till god service, bra skola, sjukvård, välfärdstjänster, teknisk infrastruktur och ett aktivt föreningsliv (SveMin et al, 2022).

I enkätundersökningen fick respondenterna svara på frågan hur det kom sig att de bosatte sig i kommunen/på orten. Det mest återkommande svaret är att man är född på platsen eller har släkt/respektive som kommer från kommunen, vilket gjort att man bott kvar alternativt återvänt. Ett flertal lyfter närheten till natur och lugn som en anledning. Att Älvsbyn har nära till andra större städer och tillgång till en relativt stor arbetsmarknad tycks också vara viktigt. Några svarar att de flyttat till Älvsbyn för att de tröttnat på storstan och ville närmre lugn och småskalighet "här är mycket lugnare och man märks".

Trots att statistiken visar att många väljer att flytta från kommunen tycks studiens enkätrespondenter trivas mycket bra, uppleva en god stämning och känna stolthet över att bo på orten/i kommunen. Det är mycket få som inte instämmer i enkätens påståenden kring detta, se Figur 20.

Figur 20: Enkätrespondenternas svar på frågor om trivsel, stämning och stolthet över att bo i kommunen/på orten.

I kommentarer till påståendet är lugnet, närheten till naturen och möjligheten att ha ett rikt friluftsliv återkommande anledningar som nämns till varför man trivs. Liksom att det är en lagom stor ort/kommun där man upplever trygghet. Något som flera respondenter lyfter fram som negativt med Älvsbyn är den politiska styrningen/kommunala ledningen som i dagsläget uppfattas ha brister och vara rörig.

"Trygghet."

"Lugnt och bra"

"Lagom stort samt fin natur som passar mina fritidsintressen"

"Friluftslivet, naturen, rent vatten."

"Det är en plats som är vacker och där man vill att ens barn ska växa upp."

"Känner stolthet att bo i Norrbottens pärla."

"Är en perfekt by för barnfamiljer och alla åldrar, nära till städer."

"Styrningen av kommunen och chefer är katastrofal i vissa områden. Men naturen är underbar."

"Ledarskapet och beslutsfattandet i kommunbuset påverkar stämningen på orten negativt."

Lavergruvans potentiella påverkan på befolkningsutvecklingen

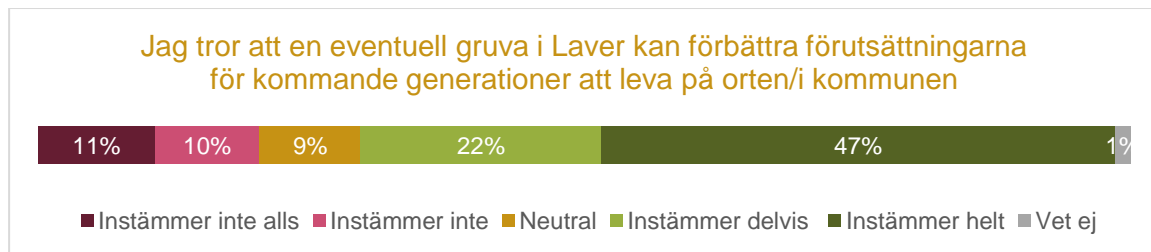
Vid såväl intervjuer som enkätundersökning i denna studie har det blivit tydligt att det finns stora förhoppningar om att en gruva i Laver skulle kunna bidra till att vända den negativa befolkningsutvecklingen som Älvsbyn haft under lång tid. Representanter för Älvsbyns kommun lyfter fram att en gruvetablering utöver arbetstillfällen skulle bidra till framtidstro i Älvsbyn "...även om det inte är så nattsvart här som i många andra kommuner." Att gruvan bedöms ha en lång livslängd på 30 år bedöms ge goda förutsättningar för befolkningstillväxt och "att Laver ska bli Europas modernaste gruva låter attraktivt, kommunen kan bygga kring det gröna varumärket" (Älvsbyns kommun, 2023).

Utöver den eventuella gruvan så innebär den gröna omställningen att fler industrier etablerar sig i regionen, vilket gör att det blir lättare att hitta jobb om man bor i Älvsbyn. Älvsbyns attraktivitet bedöms öka när det finns olika typer av arbeten och efterfrågan på olika typer av kompetens. Älvsbyn anses ha en fördel tack vare kommunens geografiska läge nära flera andra större orter på pendlingsavstånd samtidigt som småskaligheten ger trygghet "vill man bo lugnt och fint då är Älvsbyn bra".

"Kommunens business är invånare. Det handlar om att få fler invånare. Det är "varan" som vi handlar med. Inflyttning är det vi vinner på och kanske behövs det en gruva för det" (Älvsbyns kommun, 2023)

Samtidigt framhålls att det finns utmaningar för att få en positiv befolkningsutveckling där tillräckligt med attraktiva bostäder och bra samhällsservice är två viktiga parametrar (Älvsbyns kommun, 2023).

I enkätundersökningen fick respondenterna ta ställning till huruvida de tror att en gruva i Laver kan förbättra förutsättningarna för kommande generationer att leva på orten/i kommunen. Resultatet visar att en majoritet bedömer att den skulle det, då 69 procent svarat att de instämmer helt eller delvis i påståendet medan 21 procent inte instämmer, se Figur 21.

Figur 21: Enkätrespondenternas svar på påståendet: "Jag tror att en eventuell gruva i Laver kan förbättra förutsättningarna för kommande generationer att leva på orten/i kommunen".

Kommentarer till påståendet visar att det finns en delad inställning där vissa lyfter fram arbetstillfällen, framtidstro och utveckling medan andra är mer kritiska och framför risker för miljön, säkerhet och en situation med hög grad av arbetspendling:

"En gruva i Laver skulle hjälpa till att rädda glesbygden i Älvsbyns kommun. Det skulle ge så otroligt mycket jobb till de som bor i närheten"

"Det ger en framtidstro som länge har saknats i kommunen"

"Om gruvan blir långvarig och fortsätter sysselsätta människor, absolut. Om gruvan automatiseras för mycket, ger det inte lika mycket tillbaka till folket."

"Miljöpåverkan och fly in/fly out - boende utan samma samhällshjärta."

"Det behövs fler jobb där det behövs en högskoleutbildning mm så dom unga med högre utbildning stannar eller kommer tillbaka"

"Beroende på tidsperspektivet. Kortsiktigt 30–40 år så blir förutsättningarna bättre. Om tidsperspektivet är längre är det nog inte tillräckligt. Behövs då ytterligare etableringar."

4.1.2 Arbetsmarknad och näringsliv

Älvsbyns kommun beskriver sin arbetsmarknad och det lokala näringslivet som starkt och livskraftigt med gott om arbetstillfällen. Näringslivet är differentierat vilket gör det hållbart över tid. Det finns en stark entreprenörsanda och kommunen har totalt cirka 800 aktiva företag, vilket är många med hänsyn till antalet invånare (Älvsbyns kommun, 2023).

Den största arbetsgivaren är kommunen som organisation med ca 1 200 anställda. Andra stora arbetsgivare är Älvsbyhus, Polarbröd, Bröderna Öhman samt Region Norrbotten, se Figur 22. Det finns även ett stort antal företag och arbetstillfällen inom service och tjänstesektorn och i kommunen förekommer testverksamhet i olika former, exempelvis Arctic Falls som testar fordon och komponenter. (Älvsbyns kommun 2019, Regionfakta 2024). Försvarsmakten har också en provplats för militära system i Vidsel där tester genomförs av stridsflygplan, robotar och flygande farkoster (FMV, 2024)

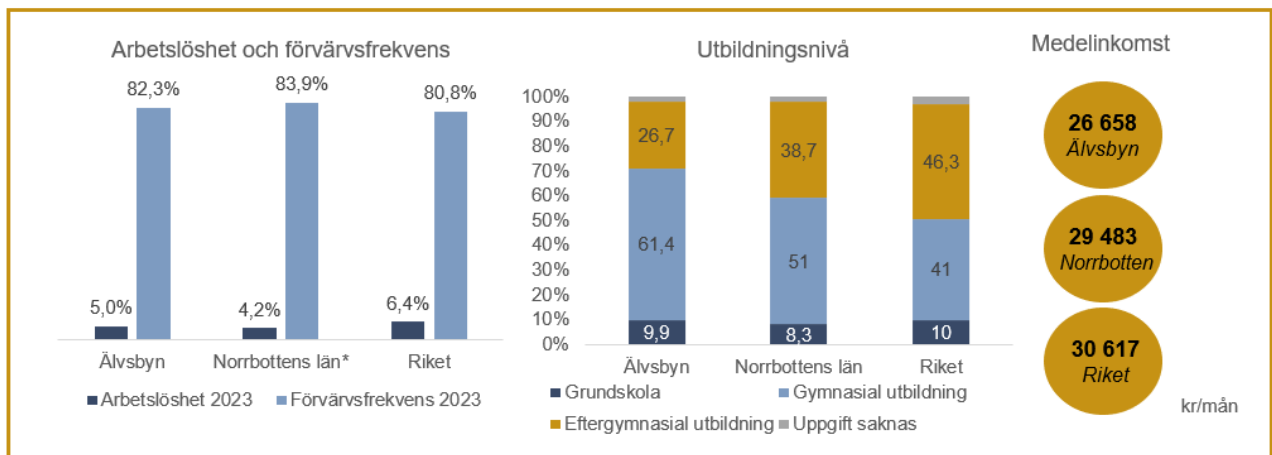
Många invånare pendlar till arbete i andra kommuner, främst till Luleå, Piteå och Boden. Det är färre som pendlar till Älvsbyn för att arbeta, men av de som pendlar bor de flesta i Luleå, Piteå och Boden (Regionfakta, 2024).

När det gäller nyföretagande är Älvsbyns kommun bland de främsta i länet och antalet nya företag per 1 000 invånare i kommunen ligger över snittet i landet. Enligt Svenskt Näringslivs undersökning bedöms företagsklimatet i Älvsbyn ligga ungefär som snittet för Sverige vid den senaste mätningen 2023. Av de 94 företag som deltagit i undersökningen anser 45,7 procent att företagsklimatet i Älvsbyn är bra. I kommunrankingen i samma undersökning hamnar dock Älvsbyn relativt långt ner, på plats 203. De senaste tio åren har kommunen pendlat mellan bra och sämre placeringar (Svenskt Näringsliv, 2024).

År 2023 låg andelen arbetslösa i Älvsbyns kommun på 5 procent, vilket är lägre än snittet för riket men högre än snittet för länet, se Figur 23. Vidare är utbildningsnivån bland invånarna i kommunen lägre än i länet och riket generellt. I Älvsbyn är det knappt 27 procent som har en eftergymnasial utbildning. Samma siffra för länet och riket är 39 respektive 46 procent. Medelinkomsten ligger också under genomsnittet i länet och riket som helhet (SCB, 2024).

Arbetsgivare	Antal anställda	Procentuell andel av totalt antal anställda i kommunen
Älvsbyns kommun	1 175	40,4
Älvsbyhus AB	175	6,0
Polarbröd AB	75	2,6
Bröderna Öhman AB	75	2,6
Region Norrbotten	75	2,6
Storforsen Hotell AB	75	2,6
Acetec AB	75	2,6
Älvsby Taxi AB	35	1,2
Älvsbyn Livs AB	35	1,2
Coop Norrbotten ekonomisk förening	35	1,2

Figur 22: Kommunens 10 största arbetsgivare år 2022, källa: Regionfakta

Figur 23: Siffror för arbetslöshet, förvärvsfrekvens, utbildning och medelinkomst i Älvsbyn, Norrbottens län samt riket som helhet, källa: SCB.

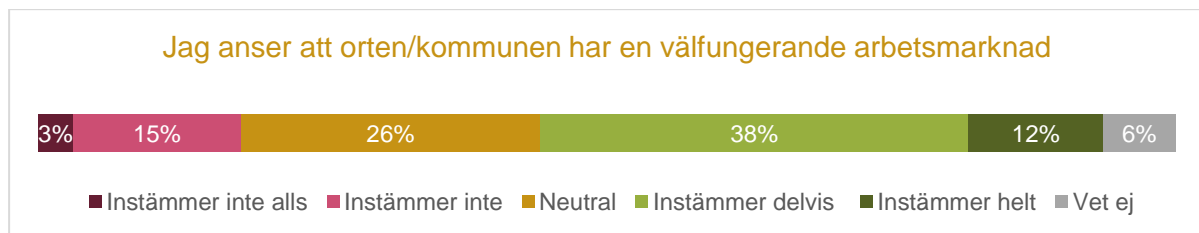

Vid intervju med två av kommunens största företag, Älvsbyhus och Bröderna Öhman, beskrivs att kommunens näringsliv mår bra. Att det finns 800 företag i kommunen som befolkningsmässigt inte är så stor, är starkt. Samarbetsklimatet upplevs vara bra och VD:n för Älvsbyhus nämner som exempel att de hjälpte Polarbröd med uppbyggnaden igen efter branden i deras fabrik (Älvsbyhus, 2024).

Älvsbyhus har sitt huvudkontor i Älvsbyn där också den första ”och viktigaste” fabriken finns samt ett eget sågverk och gjuteri. Idag har de fabriker på flera håll och kunderna finns över hela landet och även i grannländerna Norge och Finland. Älvsbyhus är har under lång tid varit en av Sveriges största hustillverkare med konceptet att bygga ”vanliga Svenssons-hus”. De upplever att det går ok att rekrytera hantverkare/byggarbetare. Eftersom det är pendlingsavstånd till både Boden och Piteå är området för arbetskraft relativt stort. Däremot är det svårare att få tag på specialister som elektriker eller tjänstemän som ekonomer. Just nu upplever Älvsbyhus tuffare tider på grund av inflation och räntehöjningar vilket lett till att de fått varsla personal och stänga sin fabrik i Finland. Företagets VD är dock övertygad om att det kommer ta fart igen och ser ljusst på framtiden i Älvsbyn (Älvsbyhus, 2024).

Bröderna Öhman har sin bas i Älvsbyn (Tvärån) men har mycket jobb utanför kommunen, över hela landet, bland annat åt Boliden. Inom kommunen beskrivs de flesta av deras jobb som ”små”, som exempelvis ledningsarbeten och snöröjning. De stora jobben finns på andra håll och just nu utför de mycket arbeten på H2 Green Steel i Boden. Företaget upplever inga problem med att rekrytera personal (Bröderna Öhman, 2024).

Enligt genomförd enkätundersökning anser hälften av respondenterna att kommunen har en välfungerande arbetsmarknad, se Figur 24.

Figur 24: Enkätrespondenternas svar på påståendet "Jag anser att orten/kommunen har en välfungerande arbetsmarknad"

Kommentarer till påståendet visar att det upplevs finnas jobb men att valmöjligheter och utbudet av mer kvalificerade arbeten är begränsad.

"Nja, möjligheterna är större i Luleå kommun och de jobb som finns i Älvsbyn har lite utvecklingsmöjligheter"

"Det finns gott om jobb och relativt välbetalda men alltför få inom tjänstemannasektor. Vill man byta jobb så är man nästan tvungen att börja i någon grannkommun."

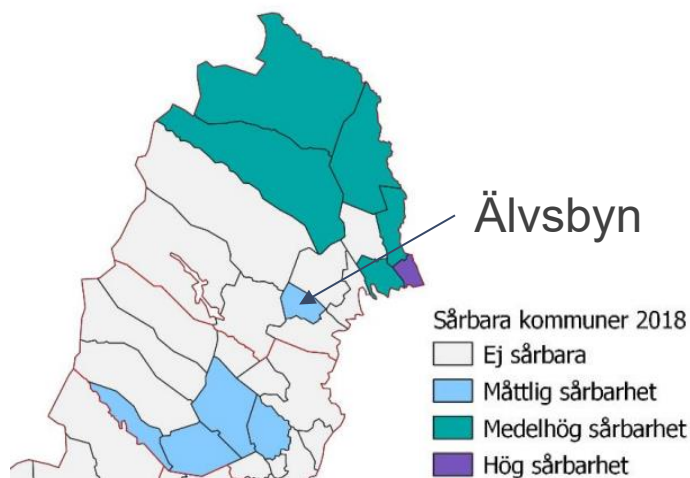
"Jag upplever att det finns gott om jobb men ej en variation av arbeten. Jobben finns inom den kommunala sektorn. För att avancera och göra karriär måste du känna "rätt folk". Många chefer byter chefsjobb mellan varandra. Det är med andra ord mycket vänskapskorruption."

Trots att såväl kommunen som företagen beskriver Älvsbyns näringsliv som starkt och livskraftigt är Älvsbyn en av de kommuner som Tillväxtverket pekar ut som "sårbar" när det gäller näringslivets bärkraft. Bärkraft handlar om näringslivets förmåga att hantera svårigheter vid oväntade nedläggningar eller nedskärningar. Hög bärkraft betyder att näringslivet har god möjlighet att återhämta sig medan kommuner med låg bärkraft klassas som sårbara. Kommuner med hög sårbarhet är beroende av en eller ett fåtal företag samtidigt som den lokala arbetsmarknaden och företagandet ofta är svagt. Därav är sårbarhet en indikator för hur välmående en kommun är och viktig att beakta då den påverkar möjligheterna att bo och leva på en plats, samt ger en indikation om kommunens attraktionskraft (Tillväxtverket, 2023).

Tillväxtverket tittar på sex indikatorer fördelat på tre områden för att beräkna kommuners bärkraft:

- Kommunens beroende av enskilda företag
- Arbetsmarknad (inklusive arbetspendling över kommungränser) och andel sysselsatta personer
- Företagande (inklusive antal privata arbetsgivare, lokalt företagsklimat, samt andel nystartade företag).

Älvsbyn klassas som ”måttligt sårbar”, se Figur 25, vilket är den lägre graden av sårbarhet i Tillväxtverkets klassindelning.

Figur 25: Tillväxtverkets klassificering av sårbara kommuner i norra Sverige, källa: Tillväxtverket

Det är flera kommuner i norra Norrbotten som klassas som sårbara. Till stor del kan detta förklaras av kommunernas starka beroende av en näring (gruvnäringen). Att flera företag är kopplade till samma industri kan vara problematiskt utifrån ett sårbarhetsperspektiv då kriser eller konjunkturedgångar kan väntas slå likvärdigt mot hela branschen. För norra Sverige har inlandet något lägre bärkraft jämfört med kustregionerna (Tillväxtverket, 2023).

Vid intervju med såväl Älvsbyns kommun som grannkommunerna förklaras att det i dagsläget råder brist på arbetskraft i större delen av Norrbotten. Samtliga intervjuade kommuner har en lägre arbetslöshet än genomsnittet för riket. Av kommunerna i Norrbottens län är det enbart Haparanda som har en högre arbetslöshet än riksgenomsnittet (Regionfakta, 2024). Detta har lett till en konkurrens om arbetskraft mellan kommunerna, vilket befaras förstärkas i framtiden i och med de pågående och planerade industrisatsningar som görs i snabb takt.

Beräkningar finns som visar att det sammanlagda rekryteringsbehovet för industrisatsningarna i Norrbotten och Västerbotten fram till 2026 uppgår till drygt 11 000 personer. Då är inte indirekta arbetstillfällen medräknade (SveMin et al, 2022). Det är således ett stort behov som ska tillgodoses samtidigt som befolkningen i dessa län inte ökar i den takt som behövs eller till och med minskar (Regionfakta, 2024).

Vid intervjuer med kommunerna framkommer också att det upplevs finnas en oförståelse och ett ointresse i södra Sverige för den utveckling som nu sker i norra Sverige. För att klara den samhällsomställning som pågår utan att kommunal verksamhet eller samhällsservice ska slås ut påpekas det behövas stöd från staten (Luleå och Bodens kommuner, 2024)

I grannkommunen Boden pågår etableringen av stålverket H2 Green Steel, en anläggning som ska tillverka fossilfritt stål. I nuläget arbetar ca 600 personer med uppbyggnaden men när det är klart bedöms det sysselsätta omkring 1 500 personer. Innan detta projekt drog i gång för ca fyra år sedan hade Boden 20 år av ”ständig nedläggning och avveckling”. Den nya situationen upplevs positiv men utmanande då arbetskraft och samhällsservice måste till. Brister i infrastruktur och brist på attraktiva bostäder beskrivs som de största utmaningarna för att kunna rekrytera personal (Bodens kommun, 2024).

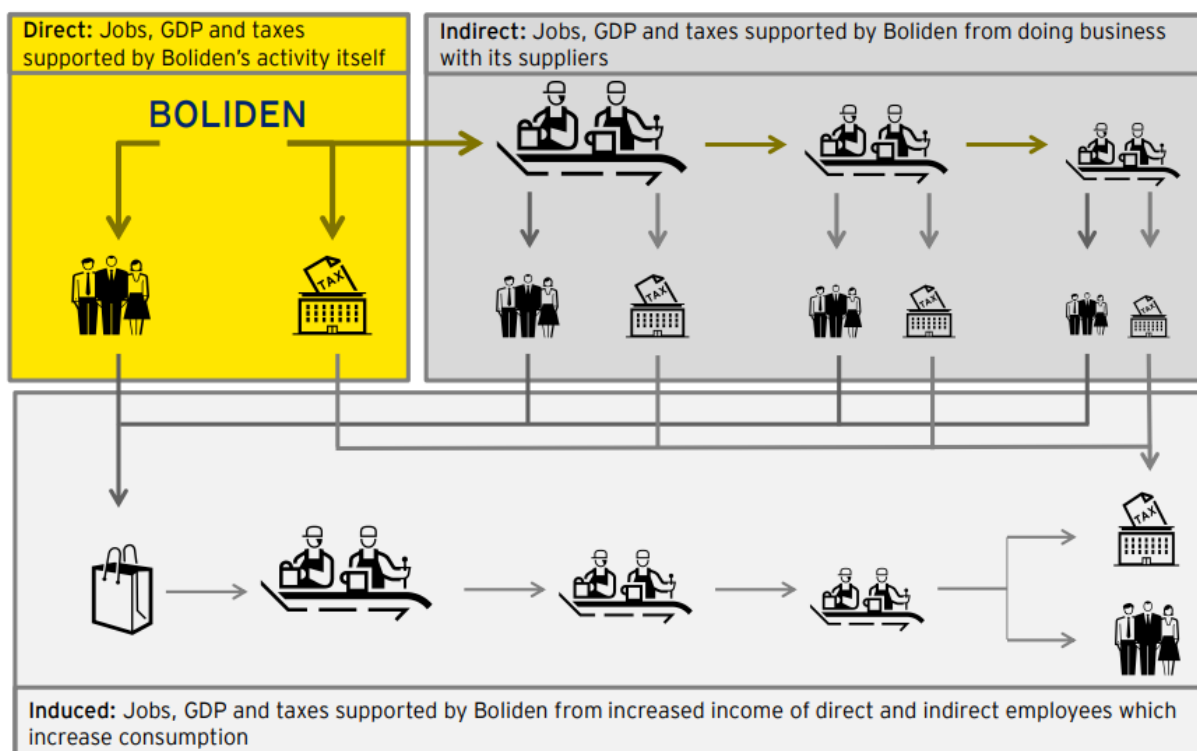
”I länet växer inte befolkningen i den takt som behövs. Och det som händer i Kiruna och Gällivare med arbetskraftsbrist och där t.ex. utbildade lärare jobbar i gruvan är en utmaning.” (Bodens kommun, 2024)

Lavergruvans potentiella påverkan på arbetsmarknad och näringsliv

Gruvbranschen är en av de branscher som generellt genererar flest indirekta jobb till följd av basverksamheten. Till indirekta arbetstillfällen räknas de arbetstillfällen som skapas hos entreprenörer och leverantörer till följd av verksamhetens efterfrågan på insatsvaror och tjänster. Det finns generella beräkningar som visar att varje jobb i gruvbranschen skapar 1,8 indirekta arbetstillfällen i underleverantörsleden (SveMin, 2024).

Dessa arbetstillfällen tillsammans genererar i sin tur arbetstillfällen i näringar som inte är direkt kopplade till gruvindustrin, så kallade inducerade arbetstillfällen (induced jobs), inom till exempel handel, vård och omsorg och annan service som behövs i fungerande samhällen, se illustration av indirekta och inducerade arbetstillfällen i Figur 26.

Figur 26: Illustration av direkta, indirekta och inducerade arbetstillfällen, källa: EY

Storleken på siffran för hur många indirekta och inducerade arbetstillfällen som skapas varierar beroende på hur och för vilket geografiskt område beräkningen görs. Framst beror den på hur stor andel av varor och tjänster som köps in lokalt, ju mindre som är import, desto högre blir siffran. Beräkningar för Bolidens verksamhet i Sverige visar att en anställd på Boliden i genomsnitt genererar 3,7 ytterligare arbetstillfällen. Räknas även Bolidens verksamhet i andra länder in är siffran 4,0 (EY, 2017).

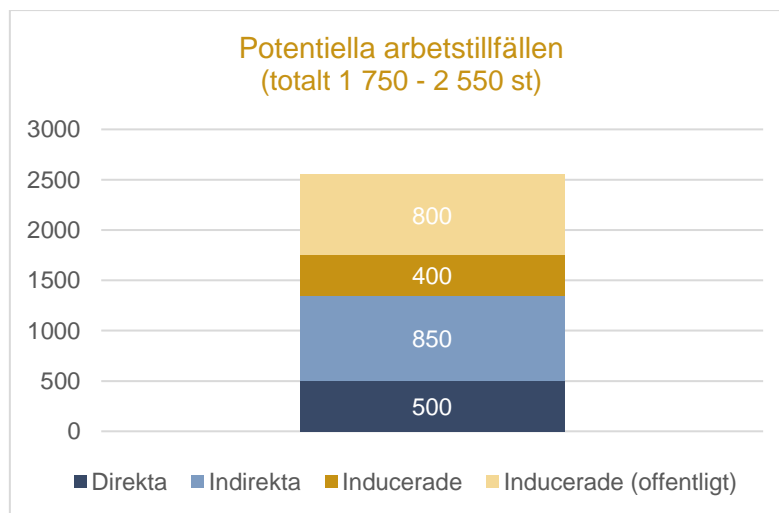
Figur 27: Varje Bolidenanställd beräknas generera ytterligare fyra arbetstillfällen, källa: EY

En eventuell gruva i Laver kan jämföras med Aitikgruvan utanför Gällivare som också är ett koppardagbrott. Baserat på denna jämförelse skulle en gruvverksamhet i Laver kunna generera över 500 direkta arbetstillfällen. Detta är lågt räknat då antalet anställda vid Aitikgruvan idag är över 800.

För Aitikgruvan beräknas varje anställd generera 2,5 - 4,1 ytterligare arbetstillfällen. Siffran varierar beroende på vilka inducerade arbetstillfällen som räknas med. Av de 4,1 ytterligare arbetstillfällen som beräknas uppstå utgör 1,7 indirekta arbetstillfällen medan 0,8 är inducerade arbetstillfällen som uppstår till följd av konsumtion av varor, tjänster och service som utförs av de direkt och indirekt sysselsatta. Den sista delen på 1,6 är också inducerade arbetstillfällen men utgörs av de jobb som skapas till följd av en ökad offentlig konsumtion. Räknas inte denna sista del in är multiplikatorn 2,5, räknas den in är multiplikatorn 4,1 (EY 2018, Hifab 2023).

Teoretiskt innebär detta i antal att 500 anställda vid Lavergruvan skulle kunna generera 850 indirekta arbetstillfällen ($500 \times 1,7$), 400 inducerade arbetstillfällen ($500 \times 0,8$) samt 800 offentligt inducerade arbetstillfällen ($500 \times 1,6$). Totalt skulle således en gruva i Laver kunna bidra till 1 750 - 2 550 arbetstillfällen, se Figur 28.

Figur 28: *Beräkning* av antalet arbetstillfällen som en gruva i Laver skulle kunna generera.

Detta skulle vara ett oerhört tillskott till antalet arbetstillfällen i Älvsbyns kommun, då antalet idag är knappt 4 000 (Regionfakta, 2022). De flesta av de direkta arbetstillfällena kommer geografiskt att vara kopplade till platsen där gruvan är belägen men av de indirekta och inducerade arbetstillfällena kan dock inte alla antas uppstå lokalt i Älvsbyn, inte heller inom Norrbottens län. Tidigare studier gör dock gällande att en betydande del av Bolidens entreprenörer är lokala. Vid Aitikgruvan i Gällivare är exempelvis GE Maskintjänst, Norrbottens Bergteknik och Gällivare Frakt tre av de entreprenörer som anlitas mest. Både GE Maskintjänst och Gällivare Frakt är helt lokala företag med huvudkontor i Gällivare. Norrbottens Bergteknik har kontor på flera orter, bland annat i Älvsbyn. Av de anställda på företagets kontor i Gällivare arbetar samtliga åt Boliden Aitik (Hifab 2023).

Bolidens gruva i Laver skulle troligtvis ha en positiv inverkan på näringslivets bärkraft då det skulle bli flera större bolag i regionen och nya typer av arbetstillfällen. Det finns redan idag företag i Älvsbyn som skulle kunna utföra entreprenader åt Boliden. Både Bröderna Öhman och Norrbottens Bergteknik utför arbeten åt Boliden men på andra orter. Men det kommer också uppstå behov av fler entreprenörer och leverantörer vilket öppnar upp för såväl nya som befintliga företag att etablera sig i Älvsbyn. Detta skulle bli ett komplement till Älvsbyns näringsliv som idag är uppbyggt kring andra verksamheter.

När det gäller de inducerade arbetstillfällena så uppstår de som en följd av de direkt eller indirekt anställdas behov av konsumtion av varor och tjänster, vilket innebär att de i hög grad återfinns i närheten av där de anställda är bosatta.

Vid den eventuella gruvan kommer det finnas varierande arbetsuppgifter som ställer krav på olika typer av utbildning och kompetens. Exempel på kompetenser som mest troligt kommer att efterfrågas vid gruvan visas i Figur 29. Som indikation på i vilken omfattning de olika kompetenserna kommer behövas kan en jämförelse med Aitikgruvan göras. Bland de direkt anställda vid Aitikgruvan utgör gruppen ”tjänstemän” ungefär en fjärdedel medan en majoritet återfinns inom gruppen ”kollektivarbetare”.

Figur 29: Kompetenser som det kommer finnas behov av vid en eventuell gruvverksamhet i Laver, källa: Boliden

Även om arbetstillfällena blir ett välkommet tillskott så kommer tillgången på arbetskraft, särskilt arbetskraft med rätt kompetens, att bli en utmaning för Älvsbyn och Lavergruvan med tanke på hur befolkningsutvecklingen ser ut och att det redan idag råder brist på arbetskraft i regionen.

Risker som finns är att konkurrensen om arbetskraften mellan kommuner och/eller mellan olika arbetsgivare förstärks. I såväl Kiruna som Gällivare finns exempel på hur anställda i gruvorna egentligen är utbildade till lärare eller sjukvårdspersonal. Gruvorna lockar med bra löner och eftertraktade arbetsvillkor vilket gör det svårt för arbetsgivare inom till exempel välfärden att behålla personal. Det leder i sin tur till att den offentliga servicen tappar personal och upplevs bristfällig (Hifab, 2023).

En annan risk är att det blir en hög grad av ”fly in/fly out”, vilket innebär att de anställda pendlar till platsen från andra kommuner och delar av landet i stället för att bo på orten. Det är av flera skäl en situation som inte är bra för en ort. Dels får kommunen inte några skatteintäkter om de anställda är bosatta och betalar skatt i andra kommuner. Dels påverkar det ortens attraktivitet om många enbart vistas tillfälligt på orten/i kommunen. Det kan också påverka bostadsmarknaden negativt och spä på bostadsbristen om bostäder köps upp eller hyrs av företag i stället för av privatpersoner som skulle ha kunnat flytta till eller bo kvar på platsen (Omni 2024, Hifab 2023).

Varken fly in/fly out eller en för hög konkurrens om arbetskraft är bra för Boliden eftersom ett attraktivt samhälle, med välfungerade service, är en förutsättning för att bolaget på lång sikt ska kunna behålla och rekrytera medarbetare. Dessa risker är dock inget som Boliden kommer att kunna hantera eller motverka ensamt. Här krävs samarbete med kommunen såväl som med andra aktörer på regional och statlig nivå (SveMin et al, 2022).

Tidigare socioekonomiska studier gällande Bolidens gruvverksamhet visar att en majoritet av de direkt anställda vid Bolidens gruvor är bosatta lokalt inom den kommun där gruvan är lokaliserad. Vid

Aitikgruvan är 93 procent av de Bolidenanställda bosatta i Gällivare kommun och vid Garpenbergsgruvan är 55 procent bosatta i Hedemora kommun (som geografiskt är en mindre kommun än Gällivare) och av övriga är en stor andel bosatta i grannkommunerna Avesta och Säter (Hifab 2023, 2024).

Samma studier visar dock att av de anställda hos leverantörer och entreprenörer är det fler som pendlar. Vid intervju med tre av Bolidens mest anlitade entreprenörer i Gällivare vittnar alla om svårigheter att rekrytera lokal arbetskraft och samtliga gör bedömningen att omkring hälften av deras anställda pendlar från andra kommuner (Hifab 2023).

En representant för Älvsbyns kommun gör bedömningen att det kommer vara enklare att få tag på folk som kan arbeta i Lavergruvan jämfört med hur det är i Gällivare och Kiruna, eftersom Älvsbyn har ett ”bättre geografiskt läge” med närhet till andra större städer. Dessutom bedöms kommunen ha mycket arbetskraft redan samt att det idag finns invånare som jobbar i malmfälten som skulle kunna sluta pendla och få ett jobb närmre hemmet om gruvan öppnas (Älvsbyns kommun, 2023).

Trots att Lavergruvan potentiellt kan leda till ytterligare konkurrens om arbetskraft i regionen/länet är det inte någon av de intervjuade grannkommunerna som ser det som en risk som överväger de fördelar som en gruvetablering skulle ha för regionen. Samtliga välkomnar de arbetstillfällena som gruvan skulle generera. Det som behövs är ett utvecklat samarbete mellan kommunerna för att få till en hållbar befolkningsutveckling och arbetsmarknad.

”Älvsbyn och Boden som också räknas som ’kustkommuner’ har kannibaliserat på inlandet. Så kan vi inte fortsätta. Vi kan inte konkurrera med varandra [om arbetskraft] däremot kan vi lära från varandra. Det är sättet att ta utvecklingen framåt - genom samarbete mellan kommunerna.” (Bodens kommun, 2024)

4.1.3 Service

Stor del av kommunens utbud av handel och service är koncentrerad till Älvsbyns tätort. När det gäller affärer, matställen och caféer så ligger de flesta längs med Storgatan i centrum. Handelsutbudet är relativt brett men konkurrensen från närliggande städer är hård. Dagligvaruhandel finns förutom i centrala Älvsbyn även i byarna Vidsel och Visträsk men i övrigt är utbudet i kommunens byar begränsat. I de flesta mindre byar finns varken butiker eller matställen (Älvsbyns kommun, 2019).

När det gäller offentlig service så som skolor och omsorg finns även här det mesta i tätorten, även om flera byar har ett visst utbud, till exempel skolskjuts och möjlighet till hemtjänst. Kommunens sju förskolor, sex grundskolor F-6 och två högstadieskolor finns i Älvsbyn samt i byarna Korsträsk, Visträsk och Vidsel.

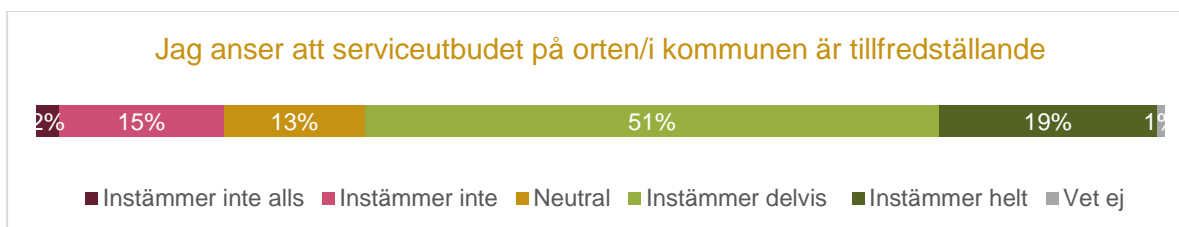
Älvsbyns gymnasium med ca 250 elever ligger i tätorten och erbjuder de nationella programmen ekonomi, naturvetenskap, samhällsvetenskap, teknik, bygg- och anläggning, el- och energi, vård- och omsorg samt idrott. Kommunen har även gymnasiesamverkan med grannkommunerna. I Älvsbyn finns också en folkhögskola med ca 130 elever.

Vidare finns det i Älvsbyn särskilda boenden för personer i behov av vård, ett seniorboende, behandlingshem för missbrukare samt en hälsocentral med bland annat läkare, BVC och MVC, som drivs av Region Norrbotten. I Vidsel finns en distriktssköterskemottagning (Älvsbyns kommun, 2019).

Figur 30: Storgatan i centrala Älvsbyn, bild: Hifab AB

Enligt enkätundersökningen upplevs serviceutbudet i Älvsbyn av en majoritet vara tillfredställande då 70 procent av respondenterna har svarat att de instämmer helt eller delvis i påståendet ”Jag anser att serviceutbudet på orten/i kommunen är tillfredställande”. Det är 17 procent som inte instämmer medan 13 procent är neutrala, se Figur 31.

Figur 31: Enkätrespondenternas svar på påståendet "Jag anser att serviceutbudet på orten/i kommunen är tillfredställande."

I kommentarer till påståendet framkommer att vissa anser att allt man behöver finns på orten medan andra är missnöjda med utbudet och anser att det är för begränsat. Särskilt kollektivtrafiken nämns som bristfällig. Vissa påpekar att man inte kan förvänta sig ett större utbud i en ort av Älvsbyns storlek men att ett större utbud finns på pendlingsavstånd i de större grannstäderna.

"Finns allt man behöver i vardagen. Extra inköp går att göra via nätet om man inte vill fara iväg till större ort. I övrigt helt ok samhällsservice."

"Jag upplever att utbudet är bra förutom kollektivtrafiken som är i stort sett obefintlig."

"Nedskärningar inom vård, skola. Går knappt att använda kollektivtrafik"

"Vi har alla affärer vi behöver samt nära till de större städerna."

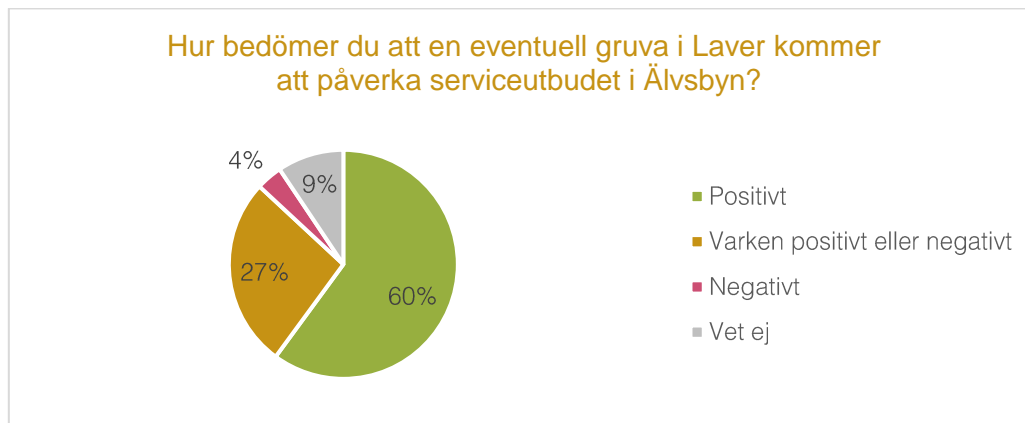
Lavergruvans potentiella påverkan på service

En gruva i Laver har potential att påverka serviceutbudet i Älvsbyn positivt om gruvverksamheten leder till en ökad konsumtion lokalt och ökad efterfrågan på lokala tjänster och varor. Om arbetskraften i hög grad bor på andra orter eller om de tjänster och varor som gruvan handlar upp inte är lokala i någon större utsträckning blir påverkan inte märkbart positiv.

Om gruvan leder till ett ökat antal invånare skulle också kommunens skatteintäkter öka vilket i sin tur kan bidra positivt till den offentliga servicen i Älvsbyn. Kommunalskatten är kommunernas största inkomstkälla och som exempel kan nämnas att i Gällivare beräknades de Bolidenanställda vid Aitikgruvan stå för drygt 8 procent av kommunens skatteintäkter under år 2022 (92,2 miljoner kr) (Hifab, 2023).

I denna beräkning ingår inte skatteintäkter från indirekta eller inducerade arbetstillfällen, om de också räknas in blir siffran betydligt större. Likaså om mervärdesskatt kopplat till de sysselsattas konsumtion skulle inkluderas samt fastighetsskatt, bolagsskatt och moms som framtida lokala leverantörer och entreprenörer skulle betala till kommunen.

I enkätundersökningen svarar 60 procent av respondenterna att de bedömer att serviceutbudet skulle påverkas positivt av en gruva i Laver. Endast 4 procent bedömer att den skulle påverka negativt, se Figur 32.

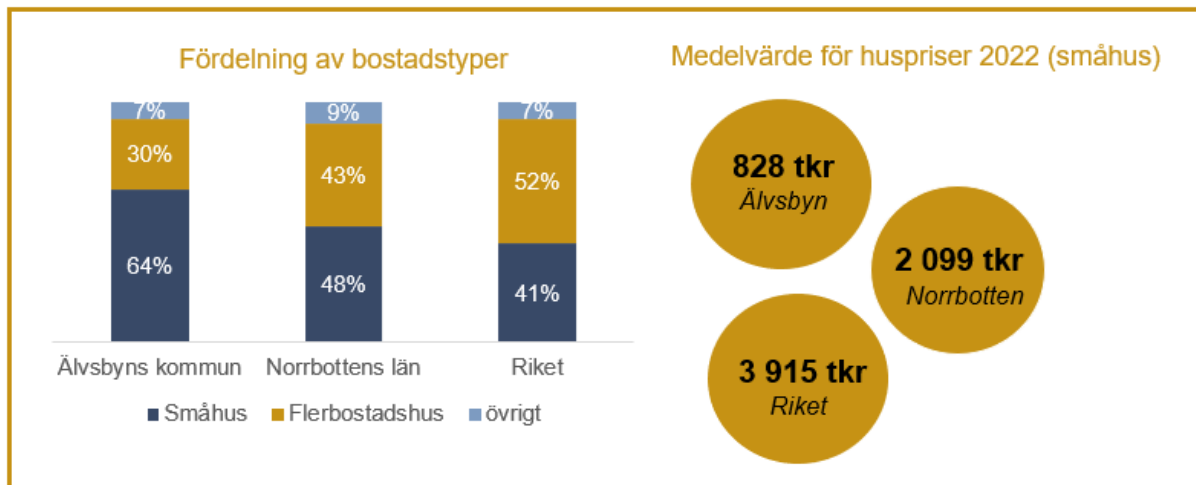

Figur 32: Enkätrespondenternas svar på frågan "Hur bedömer du att en eventuell gruva i Laver kommer påverka serviceutbudet i Älvsbyn?"

4.1.4 Bostäder

I Älvsbyns kommun, liksom i hela Norrbotten, är det färre invånare som bor i tätort och fler som bor på landsbygd jämfört med hur det ser ut i riket som helhet. Nästan en fjärdedel (24,8 procent) av kommuninvånarna bor på landsbygden medan det i riket som helhet är ca 12 procent. Av bostäderna utgörs en större andel av småhus (64 procent) och färre av flerbostadshus i Älvsbyn jämfört med i riket som helhet, se Figur 33 (SCB 2024).

Antalet villor till försäljning varierar över tid men omsättningen är generellt låg. Under de senaste 12 månaderna har det sålts 61 småhus och endast 1 bostadsrätt i kommunen med ett genomsnittspris på 839 tkr respektive 240 tkr (Svensk Mäklarstatistik, 2024). Som Figur 33 visar ligger det genomsnittliga huspriset i kommunen väl under det genomsnittliga priset i såväl riket som i länet.

Figur 33: Fördelning av bostäder efter typ samt medelvärde för huspriser i Älvsbyn, Norrbottens län samt riket, källa: SCB

Utbudet av lediga bostäder i kommunen beskrivs både i översiktsplanen och vid intervju med kommunrepresentanter som begränsat, särskilt i tätorten. För unga människor som är nya på bostadsmarknaden finns ett fåtal lägenheter men inte tillräckligt för att möta efterfrågan (Älvsbyns kommun 2019, 2023). Enligt Boverkets undersökning av bostadsmarknadsläget (Bostadsmarknadsenkäten, BME) råder det underskott av bostäder i Älvsbyns tätort, men inte i kommunens övriga delar (Länsstyrelsen Norrbotten, 2023).

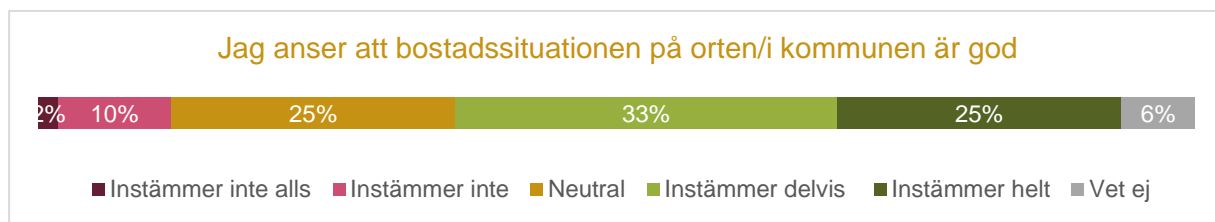
Det finns ett antal bostadsrättsföreningar i Älvsbyn men andelen bostadsrätter i kommunen är jämfört med rikssnittet relativt liten. När det gäller hyresrätter finns det kommunala bostadsbolaget Älvsbyns Fastigheter AB samt flera privata hyresvärdar. Älvsbyns Fastigheter AB har i dagsläget inte några lediga bostäder enligt hemsidan (Älvsbyns Fastigheter 2024).

Kommunen beskriver i sin översiktsplan att det finns god planberedskap för nya bostäder i Vidsel och att befintliga detaljplaner ska ses över för att förbereda för en snabb byggnation om efterfrågan av bostäder skulle öka till följd av en gruva i Laver (Älvsbyns kommun, 2019). Samtidigt påpekas det vid intervju med representanter för kommunen att det planeras mycket när det gäller bostäder men att det finns ett glapp mellan detaljplaner och att det faktiskt byggs. Det finns inte så många investerare som vågar bygga och satsa i Älvsbyn på grund av det vikande invånarantalet (Älvsbyns kommun, 2023).

Att bostadsbyggandet går trögt och att det finns svårigheter i att få aktörer att våga investera är en upplevelse som delas av samtliga kommuner som intervjuats i denna studie. Även en relativt stor kommun som Luleå bedömer att de endast har ett par aktörer som kan bygga bostäder i kommunen. Fler skulle behövas men för ett lönsamt bostadsbyggande behövs stöd från rikspolitiken. Ett problem som lyfts är bankernas hårda lånevillkor (upplevs inte vara samma villkor som i södra Sverige) (Luleå kommun 2024, Bodens kommun 2024). Bostadsbrist är också ett dilemma som lyfts fram av Arbetsförmedlingen när det gäller hur de stora industrisatsningarna i norr ska kunna resurs-sättas (Omni, 2024).

I Boverkets enkät BME har Norrbottens kommuner fått svara på vilka faktorer som begränsar bostadsbyggandet. Även här lyfts hårda lånevillkor (för både privatpersoner och byggherrar) men även höga produktionskostnader fram som de främsta faktorerna som begränsar bostadsbyggandet i kommunen (Länsstyrelsen Norrbotten, 2023).

Enligt denna studies enkät bedömer en majoritet av respondenterna, 58 procent, att bostadssituationen i kommunen är god och endast 12 procent att den inte är det, se Figur 34.

Figur 34: Enkätrespondenternas svar på påståendet "Jag anser att bostadssituationen i kommunen är god."

Samtidigt visar kommentarer till påståendet att bostadsbeståndet upplevs vara gammalt och att det saknas lägenheter som är anpassade för äldre. Det gör att många äldre bor kvar i sina villor i stället för att sälja, vilket i sin tur gör det svårt för barnfamiljer att hitta lämpliga bostäder.

"Åldrande befolkning på orten leder tyvärr till bostadsbrist då de bor kvar längre i sina hus då det tyvärr inte finns lägenheter med bra standard att flytta till. Vi har ett gammalt fastighetsbestånd"

"Rimliga huspriser men kanske något höga hyreskostnader för vissa lägenheter utifrån standard."

"De flesta hyreshus har inte underhållits på årtal. Svårt att hitta en lägenhet som inte behöver totalrenoveras"

"Utmaningar är att många äldre sitter ensamma i sina hus och säljer inte. Vissa väntar på Laver-effekten. Det finns behov av flerfamiljsbus med hiss"

Lavergruvans potentiella påverkan på bostadsmarknaden

Tidigare studier visar att en stor anledning till bristen på lokal arbetskraft i gruvkommunen Gällivare bedöms vara bostadsbristen. Det finns för få bostäder att erbjuda till de människor som potentiellt skulle kunna flytta till platsen. När företag köper eller hyr bostäder åt sina anställda som pendlar till kommunen uppstår dessutom en ond spiral där fly in/fly out-situationen cementeras. För att få inflyttning och motverka en fly in/fly out-situation, krävs således bostäder.

Bostadssituationen är också något som Älvsbyns kommun lyfter som en utmaning vid en gruvetablering i Laver. Om gruvan blir verklighet kommer fler bostäder behöva byggas men då krävs investerare som vågar satsa och bygga i Älvsbyn. Kommunen anser att Boliden behöver vara delaktig i detta arbete på något sätt vid en gruvetablering

"Fastighetsbolag får inte ihop kalkylen. Någon måste gå in och vara en risktagare, och det skulle Boliden kunna vara. [...] Tycker inte att Boliden ska bygga bostäder, men de kan vara med och riskminimera." (Älvsbyns kommun, 2023).

Vidare är det viktigt att det är den typ av bostäder som efterfrågas som också byggs och erbjuds. Boendepreferenser ändras beroende på vilken fas i livet man befinner sig i, men över tid och generellt i riket bor barnfamiljer i småhus medan unga vuxna och äldre i större utsträckning bor i flerbostadshus (Mäklarsamfundet, 2023). Här behövs en analys göras av vilka grupper man tror kommer flytta till kommunen för att arbeta i gruvan samt vilken typ av boende dessa kommer efterfråga.

En annan utmaning kopplat till denna fråga är att tillgodose det tillfälliga behovet av bostäder som uppstår för tillfälligarbetare under etableringsfasen. Detta är för närvarande en mycket aktuellt i grannkommunerna Luleå och Boden. I samband med uppbyggnaden av H2 Greens Steel arbetar Bodens kommun för att skapa flera och mindre områden för entreprenörsbostäder i stället för ett stort område för att underlätta integreringen med resten av samhället. Detta görs bland annat efter erfarenheter från Skellefteå som upplevt problematik med ett större entreprenörsbostadsområde. Exempelvis upplevs det otryggt/otrevligt och svårt att integrera i övriga samhället. Även i Luleå arbetar man för att sprida ut bostadsområden för entreprenörer. Här finns en hel del kunskap och erfarenhet som Älvsbyn skulle kunna ta del av och samarbeta med grannkommunerna kring (Bodens kommun 2024, Luleå kommun 2024)

4.1.5 Turism

Turismen i Älvsbyns kommun präglas av den storslagna naturen samt aktiviteter och upplevelser i skog och vildmark. Det främsta besöksmålet i Älvsbyns kommun är Storforsens naturreservat vid Piteälven, en av Europas största forsar, som lockar turister från hela världen. Storforsens naturreservat bildades 1971 och besöks av cirka 150 000 människor varje år. Vid foten av forsen ligger Hotell Storforsen, som med sina 143 rum och 11 konferenslokaler, är en av de största arbetsgivarna i kommunen. Vid Storforsen erbjuds en variation av aktiviteter och det finns en rad lokala småföretag inom turism som erbjuder exempelvis kajakexpeditioner samt vandrings- och fiskeäventyr. Under vinterhalvåret erbjuds norrskenupplevelser, isfiske, hundspann och snöskotersafari (Visit Älvsbyn, 2024).

Storforsens naturreservat ligger ca 12 km fågelvägen från gruvområdet i Laver. Vid intervju med EXP Norrland, en entreprenör som erbjuder olika turistaktiviteter kring Storforsen och Vidsel, framkommer att den största oron för deras verksamhet kopplat till ett framtida gruvprojekt handlar om dess eventuella negativa påverkan på vattensystem, älven och sjöar. Även buller och damning skulle bli problem för en verksamhet som vill locka besökare till ”Europas sista vildmark” (EXP Norrland, 2024).

”Det är ju tyst här [i området runt Vidsel] och det är fint. Norrskensturer vill man göra i tystnad. Men det kommer ju inte vara tyst vid gruvverksamhet, när maskinerna är på och när det sprängs osv. Damning är en annan aspekt som oroar. Hur det kommer forma skogarna runtom?” (EXP Norrland)

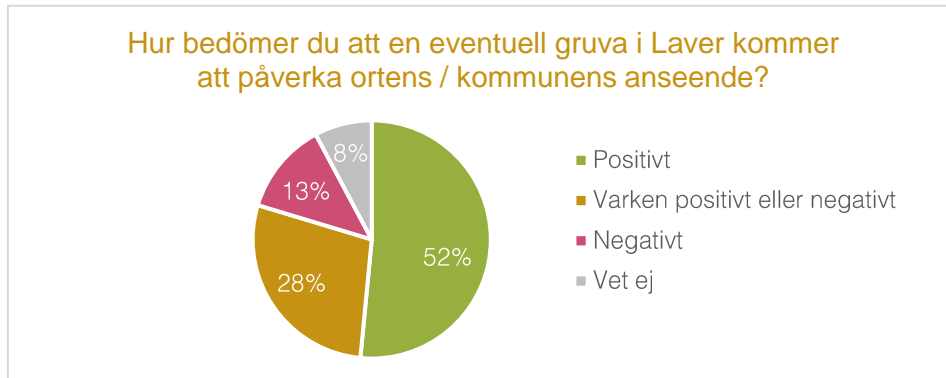
Den intervjuade framför dock att en eventuell gruvverksamhet även kan ha positiv inverkan genom att det skulle innebära fler människor i området, vilket i sin tur innebär fler möjligheter till affärer. Aktiviteter som ”teambuilding” skulle exempelvis kunna vara en affär att utveckla om ett större bolag, med flera entreprenörer och leverantörer, etablerar sig i kommunen.

Uppfattningen om att gruvverksamhet påverkar turism enbart negativt är vanligt förekommande då gruvverksamhetens ingrepp i naturen ofta ses som i konflikt med (natur-)turismutveckling. Men det är en något förenklad bild då turism består av många olika delar och många olika aktörer. Gruvdrift kan även gynna turism genom att locka fler resenärer till ett område och öka efterfrågan på service, hotell och restauranger. Gruvnäringen är också beroende av välfungerade infrastruktur för transporter, vilket gynnar turismsektorn som också är en transportintensiv bransch.

Tidigare studie gällande Aitikgruvans påverkan på Gällivare kommun visade att efterfrågan på gruvturism i Gällivare är större än utbudet och att gruvorna i kommunen till största delen bedöms ha en positiv inverkan på turismen enligt kommunens destinations- och platsutvecklare. Där anses det finnas potential att i högre grad använda gruvorna i marknadsföringen av Gällivare som destination då intresset för gruvnäring bedöms ha ökat. Den negativa påverkan som framfördes är att bäddar på hotell och vandrarhem ofta är uppbokade av inpendlande arbetskraft. En hög beläggning är dock samtidigt positiv för möjligheten att utveckla besöksnäringen. Att efterfrågan på bäddar skulle öka i Älvsbyn i samband med en gruvetablering i Laver är en förväntad effekt och ett exempel på gruvverksamhetens indirekta effekter på andra samhällssektorer (Hifab, 2023).

En eventuell framtida gruva i Laver bedöms således kunna innebära både negativ och positiv påverkan på turismen. Den negativa handlar om att möjligheten att marknadsföra området som en tyst vildmark med orörd natur begränsas. Det positiva handlar om att fler människor kommer vistas i området och att gruvan, tillsammans med det gamla gruvområdet, kan utgöra ett intressant besöksmål i sig. På så sätt skulle det finnas möjlighet att berätta om platsens historia och gruvdrift i både då- och nutid, vilket skulle kunna locka turister till Laver-trakten.

Hur kommunen/orten uppfattas påverka intresset för att besöka kommunen och i enkäten ställdes en fråga om hur respondenterna bedömer att en eventuell gruva i Laver påverkar kommunens anseende. Enligt enkätsvaren tror 52 procent av respondenterna att gruvan skulle ha positiv påverkan medan 13 procent tror att ortens/kommunens anseende skulle påverkas negativt, se **Fel! Hittar inte referensskälla..**

Figur 35: Enkätresponenternas svar på frågan "Hur bedömer du att en eventuell gruva i Laver kommer att påverka ortens / kommunens anseende?"

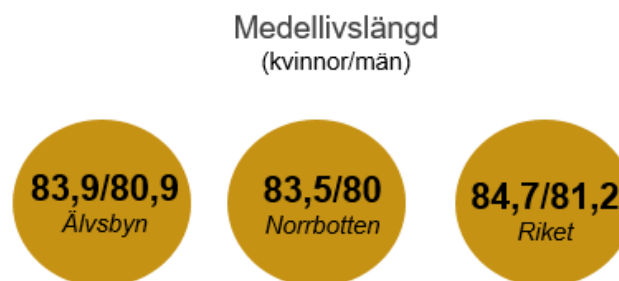
4.2 Mänskliga rättigheter och ursprungsbefolkning

En gruva kan påverka mänskliga rättigheter på flera sätt. Exempelvis om närboende behöver flytta till följd av att en gruva etableras eller byggs ut eller om förutsättningarna för en hälsosam och säker närmiljö påverkas, till exempel av buller eller luft- och vattenföroreningar. Vidare kan en gruva få konsekvenser för urfolksrätten om samers möjlighet att bedriva renskötsel i närområdet påverkas. I följande kapitel beskrivs förutsättningar för och gruvans potentiella påverkan på människors hälsa, närboende, rekreation och friluftsliv samt rennäringen.

4.2.1 Hälsoläget i Älvsbyn

Hälsan i en befolkning beror på flera faktorer och kan ses som ett resultat av samspel mellan individ och samhälle. För att undersöka hälsotillståndet i en befolkning finns flera olika indikatorer att titta på. Några av de "kärnindikatorer" som Folkhälsomyndigheten tittar på när de undersöker hälsoläget i befolkningen är medellivslängd, självskattad allmänt hälsotillstånd och psykisk påfrestning (Folkhälsomyndigheten, 2024). I Sverige är hälsoläget som helhet gott. Det finns dock stora skillnader i hälsa och livslängd mellan olika platser och kommuner.

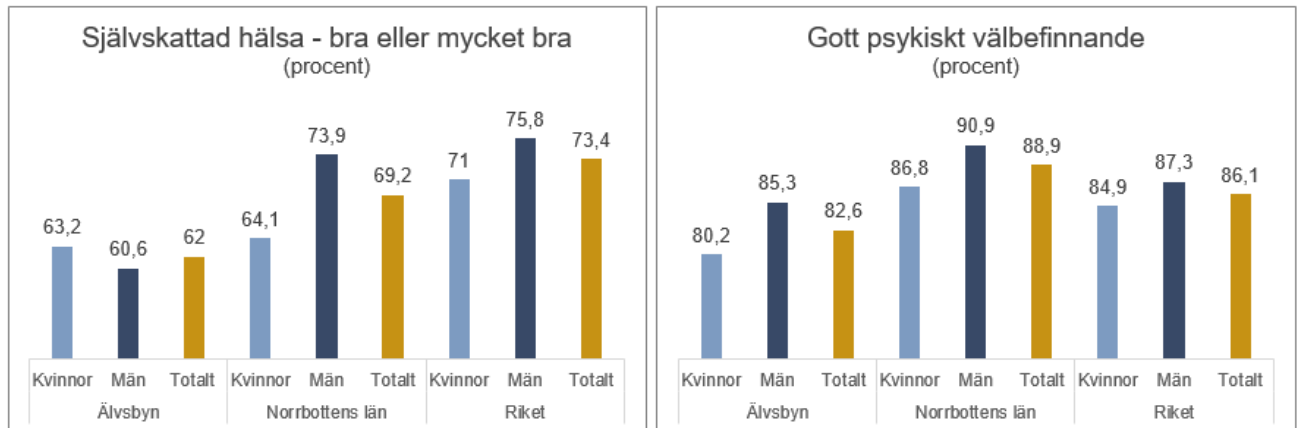
I Älvsbyn är medellivslängden något kortare än medellivslängden i Norrbottens län och i riket som helhet. Kvinnorna i kommunen lever i snitt tills de är 83,9 år och männen tills de är 80,9 år, se Figur 36. Det ska beaktas att i kommuner med få invånare kan medellivslängden variera mycket över tid och jämförelser ska därför göras med viss försiktighet (SCB, 2024).

Figur 36: Medellivslängd för kvinnor/män i Älvsbyns kommun, Norrbottens län och riket, Källa: SCB

Siffror för självskattad allmän hälsa visar att 62 procent av invånarna i Älvsbyns kommun uppskattar att deras hälsa är bra eller mycket bra. Siffran är påtagligt lägre än samma siffror för såväl länet som riket som helhet. Kvinnor skattar sin hälsa som sämre än männen, se Figur 37.

Figur 37: Andel av befolkningen som uppskattar sin hälsa som bra eller mycket bra respektive hur andel av befolkningen som upplever ett gott psykiskt välbefinnande. Siffrorna bygger på frågor i Nationella folkhälsoenkäten och är ett 4-års medelvärde för 2019–2022 källa: Folkhälsomyndigheten

Som Figur 37 visar är även situationen gällande psykiskt välbefinnande sämre i Älvsbyn än i länet och riket som helhet då 82,6 procent anser att de upplever ett gott psykiskt välbefinnande. Även för denna parameter finns en skillnad mellan kvinnor och män, där det är färre kvinnor upplever ett gott psykiskt välbefinnande än män. Skillnaden mellan kvinnor och män är större i Älvsbyn och Norrbotten än i riket som helhet (Folkhälsomyndigheten, 2024).

Statistiken ovan ger en bild av att folkhälsan i Älvsbyns kommun är något sämre än folkhälsan generellt i landet och i Norrbottens län. Särskilt tycks detta gälla kvinnor i kommunen. Vad detta beror på är inte undersökt men en orsak till skillnaderna kan vara befolkningens ålderssammansättning. En äldre befolkning är generellt sett sjukare än en yngre, vilket kan få stor betydelse på kommunnivå (Folkhälsomyndigheten, 2024). Älvsbyn har en högre medelålder och större andel äldre än Norrbottens län och riket, se kapitel 4.1.1.

Socioekonomiska faktorer spelar också in då grupper som är mer välutbildade och har högre inkomst tenderar att vara friskare än grupper med lägre utbildning och lägre inkomst. Även detta stämmer in på Älvsbyns kommun då andelen med eftergymnasial utbildning, liksom medelinkomsten, är lägre i Älvsbyn än i Norrbotten och i riket som helhet, se kapitel **Fel! Hittar inte referenskälla..** En annan faktor som kan spela in är arbetsmarknadens sammansättning, ju färre typer av arbeten som finns i ett samhälle desto högre sjuklighet (Folkhälsomyndigheten, 2024).

Det ska dock beaktas att detta endast är ett urval av den statistik som finns på området och för att få en heltäckande bild kan fler parametrar behöva analyseras.

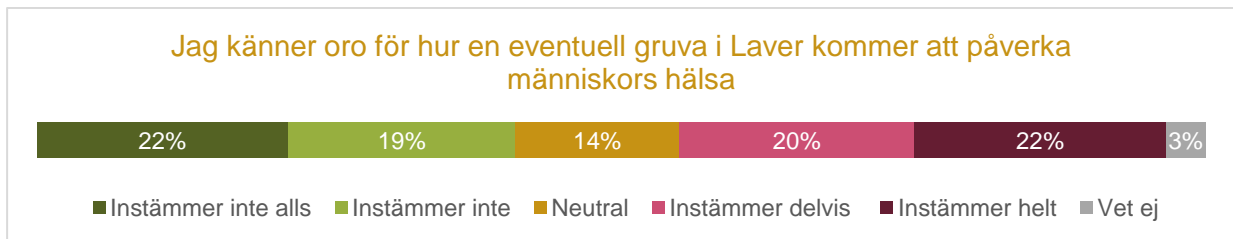
Lavergruvans potentiella påverkan på hälsoläget i Älvsbyn

På vilket sätt en gruvverksamhet skulle kunna påverka hälsoläget i Älvsbyn är en komplex fråga. När det gäller människors psykiska hälsa har de arbetstillfällen som gruvan skulle bidra till förmodligen en mycket positiv inverkan. Gruvan skulle bidra till ett stort antal arbetstillfällen, såväl direkt som indirekt. En så stor investering i kommunen skulle också generera framtidstro till invånarna och samhället vilket stärker det psykiska välbefinnandet. Samtidigt kan gruvans möjliga påverkan på miljön och närboende skapa bekymmer och oro.

När det gäller den fysiska hälsan har alla gruvor potential att påverka negativt då verksamheten medför exempelvis buller, vibrationer, damning och utsläpp av metaller. Ett dammhaveri är också en potentiell risk som skulle kunna få förödande konsekvenser för miljön och människors hälsa.

Enkätundersökningen som genomförts visar att det finns en oro för hur gruvan kan komma att påverka människors hälsa då 42 procent instämmer helt eller delvis i påståendet ”Jag känner oro för hur en eventuell gruva i Laver kommer att påverka människors hälsa”. Det är dock nästan lika många, 41 procent, som inte oroar sig för gruvans påverkan på hälsan, se Figur 38.

Figur 38: Enkätrespondenternas svar på påståendet ”Jag känner oro för hur en eventuell gruva i Laver kommer att påverka människors hälsa.”

I kommentarer till påståendet är återkommande farhågor som lyfts fram spridning av damm och påverkan på vatten, och då särskilt Piteälven där många får sitt dricksvatten ifrån. Någon lyfter fram att åsikter om gruvan kan skapa splittring i samhället medan andra framför att de känner tillit till Boliden och den lagstiftning som finns på området.

”Piteälv kommer att förorenas”

”Sambället kan bli splittrat i frågan om gruvan. Naturens påverkan och gifter påverkar människorna.”

”Ja, en gruva är en risk för miljön och därmed för människor

”Damm och vattenkvalitet kommer troligen påverka livskvaliteten”

”Jag tror inte att det påverkar människornas hälsa här. Där metaller bryts idag i omvärlden tror jag det är bättre med brytning i Sverige där vi åtminstone har en arbetsmiljölagstiftning.”

”Det finns många gruvor här i norr och det verkar inte påverka hälsotillstånd i de samhällena”

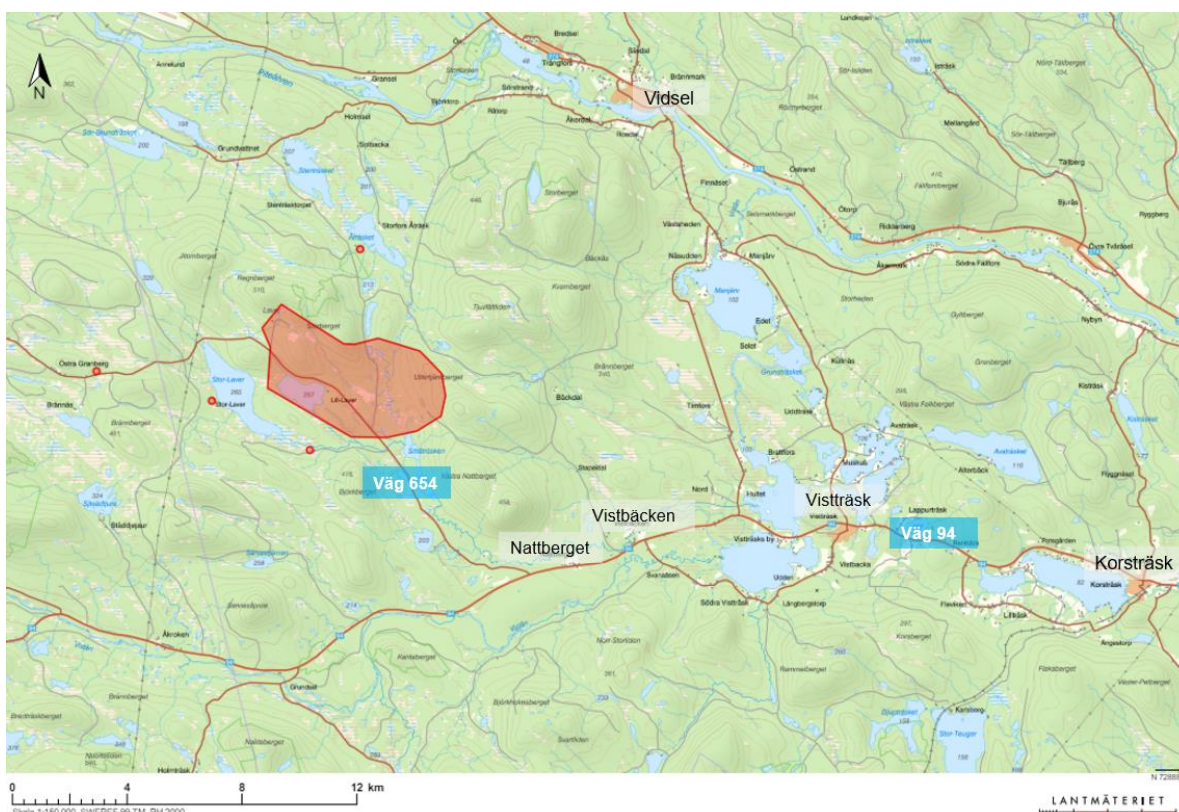
”Tror att Boliden vet vad de gör i denna fråga.”

4.2.2 Närboende

Att bo i närheten av en gruvverksamhet är förenat med vissa störningar och säkerhetsrisker. Störningar som vanligtvis uppstår för omgivningen utgörs av buller, vibrationer, luftstötsvågor, stenkast, damning och transporter. Gruvverksamhet förändrar också landskapsbilden vilket kan uppfattas störande/negativt. Säkerhetsrisker för omgivningen utgörs exempelvis av vibrationer, utsläpp av metaller och andra ämnen till vatten samt faror kopplat till transporter till och från gruvan.

Generellt vid gruvor är ett potentiellt dammhaveri det som troligtvis skulle orsaka mest förödande konsekvenser för närboende och omgivning. Även om det är osannolikt att det inträffar kan konsekvenserna för människors liv och egendom bli omfattande om en damm brister och medför att förorenat vatten och sand forsar ut. Säkerheten kring just sandmagasin och dammkonstruktioner är ett högprioriterat område för Boliden (Boliden, 2023b).

Inom det planerade verksamhetsområdet för Lavergruvan ligger inga fastigheter med permanentbostäder eller fritidshus. Ett fåtal bostäder/fritidshus ligger inom en radie på 10 km från den planerade verksamheten. Närmsta fast boende finns i Grundvattnet ca 6–7 km norr om den planerade verksamheten. På kortare avstånd finns några stugor vid Långträsket, ca 2,5 km västerut, samt ett par stugor vid sjöarna Stor-Laver och Lill-Laver ca 3 km sydväst respektive sydost om Laver (Boliden, 2024b).

Figur 39: Karta över närområdet med verksamhetsområdets ungefärliga utbredning samt punkterna för bullermätning markerade i rött, Källa: Lantmäteriet och Boliden

Lavergruvans potentiella påverkan på närboende

Då avståndet är relativt långt till närmsta bostäder innebär det att inga bostadsfastigheter kommer att behöva förvärvas vid en gruvetablering i Laver. Störningar och säkerhetsrisker avtar med avståndet men de kommer inte att utebli för de som bor närmast gruvan och längs med transportleder. Främst bedöms dessa störningar utgöras av buller, damm och ökad trafikmängd.

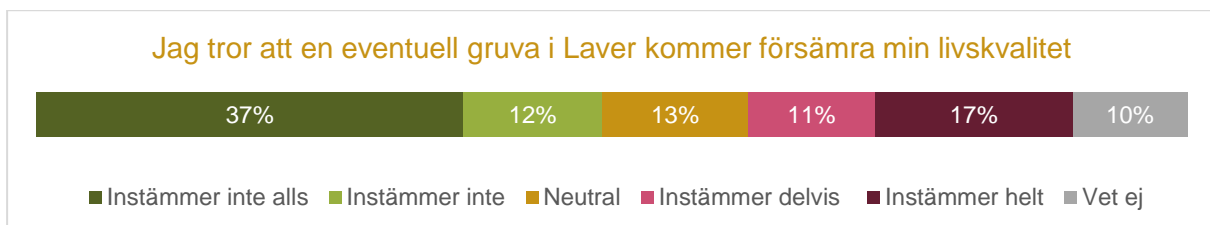

En översiktlig beräkning av bullerspridning från den planerade verksamheten har genomförts av Boliden där buller från verksamheten har beräknats vid fyra punkter belägna vid de närmaste bostäderna/fritidshusen, se markeringar i Figur 39. Beräkningen visar att Naturvårdsverkets riktvärden för externt industribuller innehålls utan marginal vid dessa punkter (Boliden, 2024b). En specifik beräkning för vibrationer, luftstötter och stenkast har inte utförts än, men utifrån Bolidens erfarenheter från Aitikgruvan där liknande verksamhet bedrivs görs bedömningen att den planerade verksamheten ligger så pass långt från bostäder och byggnader att risken för skador till följd av detta är mycket små. Spridning av damm kommer att öka när deponin växer på höjden (Boliden, 2024b).

När det gäller transporter till och från gruvan planeras de, som tidigare beskrivits, att gå på väg från Laver till Korsträsk/Älvsbyn för omlastning till järnväg och vidare transport till Rönnskärsverken utanför Skellefteå. Det innebär att lastbilstransporter kommer att öka på väg 654 närmast gruvområdet samt på anslutande väg 94 mot Korsträsk/Älvsbyn. Inga personer bor längs med väg 654 men längs med väg 94 kommer transporterna att passera ett flertal byar, däribland Nattberget, Vistbäcken, Visträsk och Svedjan innan de når Korsträsk. Transporter kopplat till en gruva i Laver beräknas öka omfattningen av tung trafik på denna sträcka av väg 94 med omkring 10 procent (Boliden, 2024b). I Korsträsk kommer även omlastningen från lastbil till järnväg kunna innebära störningar i form av buller.

I denna studies enkätundersökning är det 13 procent (37 personer) som har uppgett att de bor i den planerade gruvans närhet (inom 10 km). Av dessa uppger drygt hälften att de bor i Vidsel medan övriga uppger Visträsk, Vistbäcken, Södra storfors, Grundvattnet, Holmsel, Manjärv och Nattberget. Både Vidsel och Visträsk ligger enligt kartan något längre än 10 km från verksamhetsområdet men svaren visar att dessa personer uppfattar sig som närboende.

På enkätundersökningens påstående ”Jag tror att en eventuell gruva i Laver kommer försämra min livskvalitet” är det 28 procent av respondenterna (82 personer) som instämmer helt eller delvis medan 49 procent inte instämmer, se Figur 40. Det går att se att de som svarat att de instämmer på detta påstående till stor del även angett att de bor i gruvans närområde.

Figur 40: Enkätrespondenternas svar på påståendet " Jag tror att en eventuell gruva i Laver kommer försämra min livskvalitet"

Kommentarer till påståendet visar på att det råder delade meningar kring hur gruvan skulle påverka livskvaliteten:

"Den vackra naturen förstörs. Tung trafik efter vägen, ljud och buller."

"Absolut ingenting blir sig likt, jag vill inte bo här i en helt förändrad miljö och omgivning."

"Trafiken kommer att öka. Annars ser jag inga andra försämringar. Eventuellt att huspriserna blir lika orimliga som i malmfälten."

"Fiske och bad kommer förstöras i våran Sjö."

"Min och många andras livskvalitet förbättras. Ökad framtidstro. Ökade skatteintäkter till kommun."

4.2.3 Rekreation och friluftsliv

Älvsbyn har en rik naturmiljö med skog, myrar, åkrar, ängar och vattendrag som erbjuder stora möjligheter till rekreation och friluftsliv. Naturen i Älvsbyns kommun utgör viktig resurs med möjligheter till bland annat bär- och svamplockning, strövområden, bergsklättring, jakt, fiske och annan rekreation.

Piteälven och en korridor av varierad bredd längs dess stränder är utpekad som riksintresse för det rörliga friluftslivet eftersom det bedöms ha stora natur- och kulturkvaliteter och är viktigt för många människors friluftsliv och nyttjas ofta och mycket. Älven och dess vattensystem erbjuder bland annat goda möjligheter till sport- och fritidsfiske och lockar intresserade från hela världen. Borgforsälven, Stockforsälven, Vistån, Varjisån och Vitbäcken är biflöden till Piteälven som har restaurerats för att bland annat öka sin fiskproduktion. I Fällforsen finns en laxtrappa där man kan se laxen vandra på sin väg uppströms mot sina lekplatser (Älvsbyns kommun, 2019).

Vidare finns det ett stort antal naturreservat i Älvsbyns kommun varav många är lätta att besöka då de ligger i anslutning till det statliga vägnätet eller efter Sveaskogs skogsbilvägnät (Älvsbyns kommun, 2019). Strax norr om Lavergruvans verksamhetsområde ligger Storberget-Lavers naturreservat och Åträskets naturreservat.

Inom Lavergruvans verksamhetsområde förekommer jakt på bl.a. älg. För de marker inom verksamhetsområdet som tillhör Boliden innehar bolaget jakträtten. Sportfiske förekommer i Småträskan och Laversjöarna och deras utflöden. Arter som är av intresse för sportfisket är abborre, gädda och enstaka harr samt utplanterad fisk i Långtjärn (Boliden, 2024b).

Vid intervju med sportfiskeföreningen Pite Älv Ekonomisk Förening påpekas att området närmast Laver egentligen inte används särskilt aktivt för friluftsliv men samtidigt finns oro för den eventuella gruvverksamhetens påverkan på vattensystemen och fiskelivet. Läckage från den gamla gruvan påpekas ha skett och med detta i åtanke anses det svårt att tro att en framtida gruva inte skulle ge läckage eller negativ påverkan på fisket. Vidare framför föreningen att de hellre sett att verksamheten placerades mer österut så vatten från gruvområdet inte släpps norrut mot Storforsen, eftersom det innebär att opåverkade vattendrag påverkas. Vattensystem österut (Laverbäcken och Gråbergsbäcken) påpekas redan vara påverkade.

Föreningen föreslår dialog med Boliden kring vattenfrågor där även andra lokala aktörer inom fiske och friluftsliv kan vara delaktiga, för att diskutera risker och riskhantering. Exempelvis vattenhantering i drift och åtgärder vid fluktuationer av vattennivåer. Föreningen menar att det är möjligt att gruvverksamhet och friluftsliv/fiske samexisterar men lyfter vikten av dialog och transparens. Det innefattar att lyfta risker och inte förringa deras betydelse (Pite Älv Ekonomisk Förening, 2024).

Gruvdrift i Laver skulle medföra att allmänhetens möjlighet att nyttja området för rekreation och friluftsliv begränsas. Störningar från verksamheten så som buller och damm kommer också att märkas utanför verksamhetsområdet. I enkätundersökningen framförs blandade åsikter om detta där vissa menar att det skulle innebära negativ påverkan på deras möjlighet till friluftsliv medan andra inte ser att det skulle påverka alls samt att det i Älvsbyn finns många och stora naturområden att använda för rekreation och friluftsliv.

”Friluftsliv begränsas, ökad trafik för leveranser, sämre luftkvalitet och buller.”

”Naturen kommer att förändras och det kommer att bli sämre för jakt, fiske och rendrift.”

”Det är kuperat och relativt öppen skog som är lätt att gå i.”

”Trivsamt natur, fina tallbedar som idag är sällsynta.”

”Ligger avlägset och området utnyttjas mindre än folk tror”

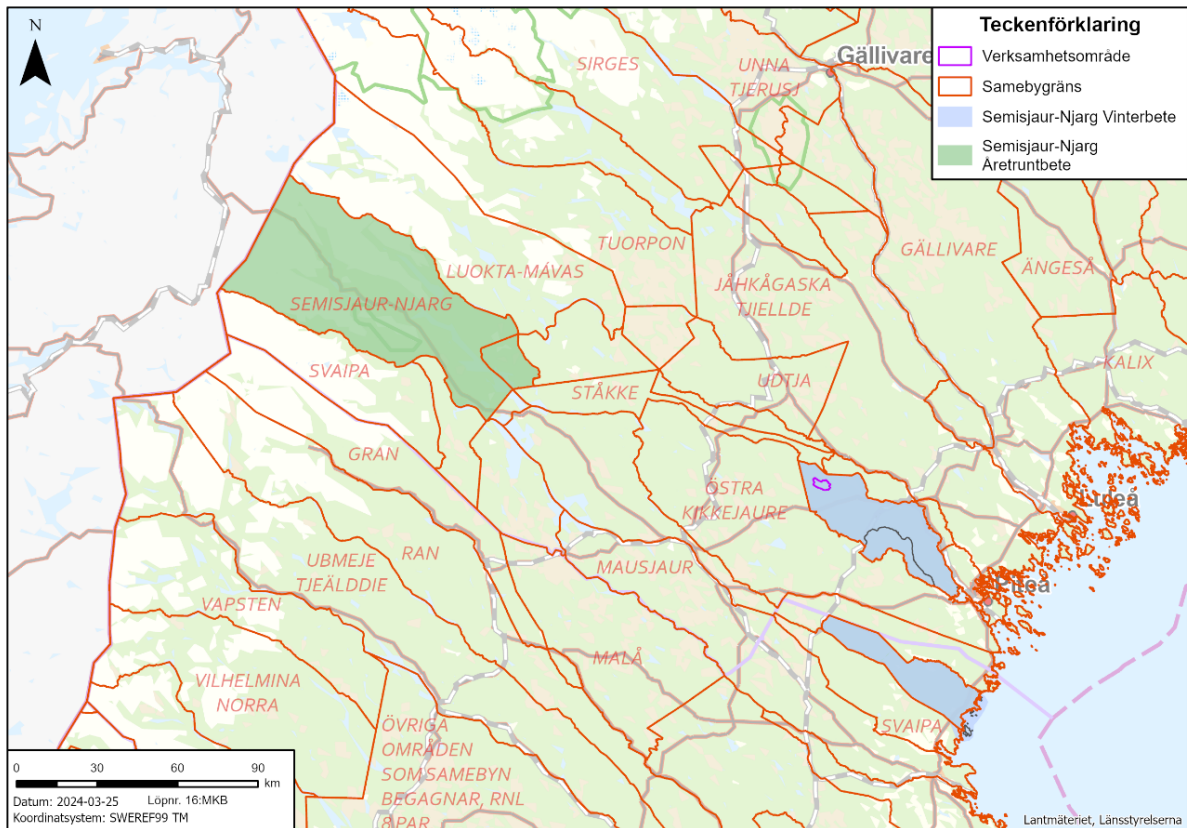
”Finns väldigt många andra ytor man lika gärna kan fara till”

”Älvsbyn med omnejd består mestadels av natur. Skogsleder, sjöar och övriga markområden. Områdena är så stora att det räcker till oss alla.”

4.2.4 Rennäring

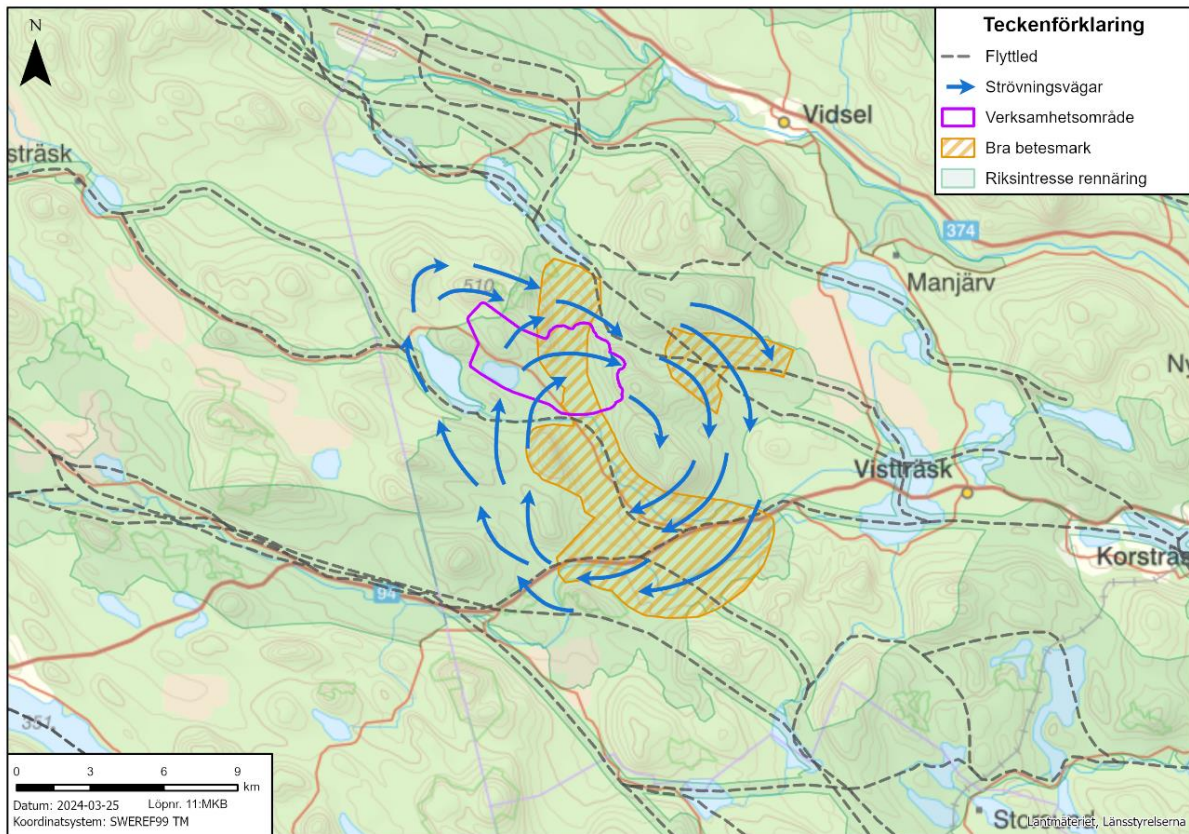
I Älvsbyns kommun är flera samebyar verksamma och det finns flera områden som är klassade som riksintresse för rennäringen. Den sameby som direkt berörs av det område där Lavergruvan planeras är Semisjaur-Njarg sameby. Samebyn är en fjällsameby som har sina vinterbetesmarker fördelat på två områden i Arjeplog, Älvsbyn, Piteå och Skellefteå kommuner och sina åretruntmarker i Arjeplogs kommun, se Figur 41. Samebyn har inget sammanhängande betesområde mellan dessa områden men har rätt att använda skogssamebyarnas mark för flytt och flyttbete. Samebyn består av ca 30 aktiva renskötsel företag. Högsta antalet tillåtna renar är 9 000 exklusive årskalvar (Sametinget, 2024).

Figur 41: Karta över Semisjaur-Njargs vinter- och åretruntmarker, källa: Boliden (MKB)

Vid intervju med samebyns ordförande förklaras att samebyn som bedriver fjällrenskötsel idag har 12 aktiva renskötare. Till vinterbetesmarken kring Laver flyttas renarna i november/december och området används sedan för renbete fram till april då de flyttar tillbaka till fjällen igen. På hösten transporteras renarna mellan områdena med lastbil eftersom det är svårt att hålla ihop renarna. På våren däremot går renarna upp till åretruntmarkerna (Semisjaur-Njarg, 2024).

Området kring Laver utgör bra betesmark där renarna rör sig i en oregelbunden cirkelform, se Figur 42. En gruva i Laver enligt Bolidens huvudalternativ skulle innebära att det område där samebyns renar betar under perioden januari-februari skärs av, vilket i sin tur medför att samebyn förlorar två månaders vinterbete när de inte kan vara där. Ordföranden beskriver att om de i stället betar i andra områden runt omkring skulle det leda till ett överutnyttjande av dessa andra områden. Just vinterbetet är en "flaskhals" då det är hård konkurrens om ytorna och det är många olika verksamheter som behöver markerna.

Figur 42: Riksintresse rennåring, inklusive strövningsvägar och bra betesmark i verksamhetsområdets omgivning, Källa: Boliden (MKB).

För att inte överutnyttja dessa områden ser samebyn inga andra alternativ än att antingen minska antalet renar eller utfodra renarna under två månader då betet uteblir. Inget av dessa alternativ anser ordföranden är bra. Att minska antalet renar skulle leda till ett högre rovdjurstryck eftersom rovdjuren inte minskar. Rovdjursbortfallet är redan högt, framförallt är det lodjur som tar renarna. Färre renar skulle också leda till att det blir svårare för renskötarna att försörja sig på renskötseln. Det kan i sin tur orsaka intern konkurrens inom samebyn och riskerar att utlösa konflikter och/eller psykisk ohälsa. Att utfodra renar under så lång tid är inte heller en bra lösning då det inte längre skulle handla om traditionell renskötsel.

”Renskötsel bygger på fribetande renar. Det är det som utgör grunden. Om vi tappar vinterbetesmarken, då kan vi inte längre bedriva traditionell renskötsel.”

I dagsläget kan samebyn behöva utfodra sina renar under kortare perioder på 2–3 veckor, till exempel när marken är istäckt eller vid flytt, men i hög grad naturbetar renarna. Att utfodra i en större utsträckning skulle påverka ekonomin, men ännu mer är det en identitetsfråga. Att utfodra renar är inte att bedriva en traditionell naturbetesbaserad renskötsel. Om renarna ska utfodras vore det bättre att vara lantbrukare, enligt ordföranden. Vilket är ett helt annat yrke med andra typer av kunskaper. Då har man mer kunskap om smittor och sjukdomar till exempel, vilket vore nödvändigt. Renskötare besitter andra kunskaper, som inte kommer till nytta om det handlar om att utfodra renar. Den kunskapen och kunskapsöverföringen till nästa generation riskerar att försvinna, vilket skulle påverka möjligheten att upprätthålla kulturen och traditionen negativt.

”Om jag ska bli lantbrukare, då kan jag hellre ha kor eller får eller annat...”

Om man utfodrar riskerar man också att ändra renarnas beteende. Renarna är skapta för att följa naturens gång under året. Under hösten betar de mycket och blir mätta, under vintern blir de magrare men klarar av att föda en kalv och producera mjölk och sedan börja lägga på sig igen. Att utfodra stör den cykeln. Det är oklart hur de skulle påverkas om de får äta foder under januari-februari. Ordföranden oroar sig också för vad som skulle kunna hända med renarnas luktsinne när de blir utfodrade så länge. Renar använder sitt luktsinne för att hitta lav under snön men också för att hitta flyttleder. Det har visats att kalvar som blir utfodrade är betydligt sämre på att hitta än de som naturbetar.

Ordföranden tror att de som har arbetat med rennäring hela sina liv kommer ha mycket svårt att ställa om till att arbeta med utfodring. Många väljer nog då att sluta med renskötsel. Samtidigt ser han att utfodring eventuellt blir det normala i framtiden.

Det är inte bara en eventuell gruva i Laver som påverkar samebyns möjlighet att bedriva traditionell renskötsel, det är kombinationen av alla verksamheter som redan finns eller planeras i området. I dagsläget är samebyn starkt påverkad av skogsbruket, som "finns överallt" och av turistverksamhet. De är kraftigt påverkade av trafiken på riksväg 95 och av skoterkörning. Skoteråkare beskrivs lasta av sina skotrar längs vägen och köra ut i skogarna som de vill.

"De kör hur de vill. Det är skotrar överallt. Våra renar är har fått bli tåligare på grund av skotrarna."

Den planerade järnvägen Norrbottenbanan är en verksamhet som i framtiden kommer ha stor påverkan på samebyn. Även klimatförändringarna är en utmaning som lär bli större i framtiden och som bland annat gör det svårare att beta på vintern.

Vidare framför ordföranden för Semisjaur-Njarg att det huvudalternativ för lokalisering av gruvverksamheten som Boliden nu valt att gå vidare med är det sämsta alternativet för samebyn. Det är främst placeringen av sandmagasinet och industriområdet som är problem då dessa orsakar ett totalt stopp för renbetet då hela dalen behöver stänglas in. För att ta sig norrut skulle renarna behöva ta sig över bergen där det är betydligt mer snö. Det lokaliseringalternativ där sandmagasinet placeras nordväst om dagbrottet hade minskat påverkan på vinterbetesmarken då betesgången skulle finnas kvar. Det ska beaktas att andra samebyar har andra perspektiv och åsikter kring detta då de olika lokaliseringalternativen påverkar samebyarna olika.

Ordföranden för Semisjaur-Njarg ser vidare en farhåga i att påverkansområdet blir mycket större än det verksamhetsområde som visas på kartan på grund av buller, trafik och damm. Det är inte säkert renarna kommer vilja beta närmast gruvområdet, även om det går.

Dialogen med Boliden beskriver samebyn som bristfällig då de anser att det mest handlar om en envägskommunikation där Boliden informerar samebyn om sina planer. Just nu har de en relativ tät kontakt eftersom en rennäringanalys håller på att tas fram av Boliden och samebyn gemensamt inför ansökan om bearbetningskoncession. Innan dess har de inte haft så mycket dialog sedan den förra ansökansprocessen för ca tio år sedan.

"Boliden informerar oss om hur de avser genomföra det här. Dialog betyder ju meningsfullt utbyte av tankar. Vi får information och kan diskutera men de tar inte i hänsyn till det vi säger."

Samebyn anser att för en bättre samexistens med rennäringen så skulle Boliden välja det alternativ där sandmagasinet placeras nordväst om gruvan i stället. Det skulle fortfarande ha en stor påverkan, men inte lika förödande. Samebyns upplevelse är att Boliden lyssnar på och förstår samebyn men att de redan bestämt sig och vill betala sig ur situationen. Om samebyn bara sätter en prislapp på intrånget så skulle Boliden förmodligen betala det menar ordföranden. Men om samebyn accepterar det påpekas att man avskaffar förutsättningar för nästa generation att bedriva traditionell renskötsel i området, vilket beskrivs som ett dilemma för samebyn.

"Har jag rätten före nästa generation att sälja? Det är vårt dilemma."

4.3 Kulturhistoria och identitet

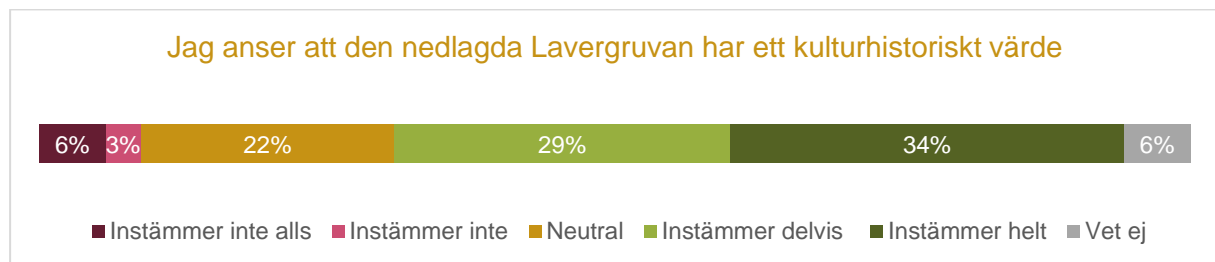
Vid intervju med representanter för Älvsbyns kommun beskrivs Älvsbyns identitet som en lugn och trygg plats med närhet till det mesta. Som invånare i ”Norrbottens pärla” har du möjlighet att bo lugnt och fint och ha nära till en storslagen och vacker natur samtidigt som större städer och arbetsmarknader finns inom pendlingsavstånd ”...man når allt i närtid!”. Både kust och fjäll, djur och natur samt människor och arbeten finns nära.

Något som påpekas prägla kommunen är de engagerade invånarna och den genuina företagarkulturen. Det finns en stolthet över det stora antalet företag i förhållande till invånarantalet i kommunen. Företagen Älvsbyhus och Polarbröd är välkända långt utanför Älvsbyn och sätter Älvsbyn på kartan. Även testverksamhet för fordon och för militära system är utmärkande för kommunen. Älvsbyn är också en plats där många filminspelningar görs (Älvsbyns kommun 2023, 2024).

Tillsammans med grannkommunerna Luleå, Piteå och Boden bildar Älvsbyn ”fyrkanten”. Dessa kommuner utgör det område där en majoritet av Norrbottens läns befolkning bor. I detta sammanhang beskriver sig Älvsbyn som ”lillebror” eftersom kommunen både till ytan och befolkningsmässigt är mindre än de andra kommunerna. En gruva i Laver påpekas av kommunens representanter vara en verksamhet av sådan omfattning att den skulle kunna stärka Älvsbyns roll i förhållande till grannkommunerna ”...inom fyrkanten skulle Älvsbyn inte längre vara lika mycket lillebror” (Älvsbyns kommun, 2023).

Den gamla gruvan i Laver har också haft inverkan på Älvsbyns identitet och historia och är än idag, drygt 75 år efter att den lades ner, något som väcker intresse och fascination. Det toppmoderna samhället som byggdes upp mitt ute i skogen och sedan övergavs inom loppet av bara några år är något som väcker nyfikenhet. Området besöks flitigt av långväga turister och föreningar som är vill se spåren av gruvan och det gamla samhället. Det hålls guidade visningar på området och intresset för dessa tycks ha ökat i och med Bolidens planer på att återstarta gruvan (SVT, 2022). För en äldre generation som själva har en personlig koppling till gruvan och haft släktingar och familjemedlemmar som bott och arbetat i Laver kan det gamla gruvområdet vara en viktig plats för identiteten.

Enligt enkätundersökningen som genomförts i denna studie anser en majoritet, 63 procent, av respondenterna att den gamla gruvan har ett kulturhistoriskt värde, se Figur 43.

Figur 43: Enkätrespondenternas svar på påståendet: ”Jag anser att den nedlagda Lavergruvan har ett kulturhistoriskt värde”

I kommentarer till påståendet framförs blandade åsikter där vissa anser att värdet är stort och att det gamla området utgör en värdefull dokumentation av historien medan andra anser att det mest ser förfallet och sorgligt ut och att det vore bra om det togs om hand.

”Resterna av samhället och den gamla gruvlaven är fascinerande och intressanta minnesplatser över en svunnen tid i Sverige där ”allt var möjligt”. Till och med att bygga ett toppmodernt samhälle i urskogen på kort tid var möjligt.”

”Det [kulturhistoriskt värde] har det delvis, men jag ser det som så att det har fallit och blivit förstört att återbygga det och starta ett gruvarbete där ser jag som positivt, då tas det hand om på ett helt annat sätt, något gammalt blir något nytt.”

”Mest vemodigt i det gamla "gruvsamhället" men naturen har återtagit det som var innan.”

5. Sammanfattande konsekvensbedömning

Nedan sammanfattas Lavergruvans potentiella påverkan på de sociala och socioekonomiska aspekter som diskuterats i kapitel 4 i en förenklad konsekvensbedömning.

Färgen på boxarna illustrerar om påverkan bedöms vara främst positiv (grön) eller främst negativ (röd). Om påverkan bedöms varken positiv eller negativ, alternativt om det inte går att avgöra vad som väger tyngst är färgen gul.

Färgkoder:

Gruvans påverkan bedöms främst positiv	Gruvans påverkan bedöms varken positiv eller negativ	Gruvans påverkan bedöms främst negativ
--	--	--

Lokalsamhällets livskraft

Befolkning	Arbetsmarknad
Näringsliv	Service
Bostadsmarknad	Turism

- Gruvan bedöms kunna ha en positiv inverkan på befolkningsutvecklingen då en modern och högteknologisk gruva samt efterfrågan på olika typer av kompetens bedöms öka kommunens attraktionskraft. För befolkningsstillväxt krävs dock fler faktorer än fler arbetstillfällen.
- En gruva i Laver skulle generera ett stort antal direkta, indirekta och inducerade arbetstillfällen. Enligt en beräkning baserad på jämförelse med Aitikgruvan skulle antalet kunna uppgå till ca 2 500. Det är positivt för arbetsmarknaden i hela regionen.
- Befintliga lokala företag skulle kunna leverera varor/tjänster till Boliden och nya företag skulle etablera sig i kommunen/regionen. Detta skulle stärka kommunens näringsliv och minska sårbarheten. Samarbete krävs dock kring arbetskraftsförsörjning.
- En gruva kan påverka serviceutbudet i kommunen positivt om bolagets och de anställdas konsumtion av varor och tjänster sker lokalt. Om de anställda bor i kommunen bidrar de till kommunens skatteintäkter vilket är positivt för kommunens välfärd och den offentliga servicen.
- Vid en gruvetablering behövs fler bostäder. Detta är en utmaning då utbudet av bostäder idag är begränsat och investeringsviljan bland byggbolag liten. Risk finns att bostäder köps/hyrs av företag och att det uppstår en fly in/fly out-situation. Det är negativt för bostadsmarknaden och minskar kommunens attraktionskraft.
- En gruva skulle begränsa möjligheten att marknadsföra området som vildmark, vilket många befintliga turistverksamheter idag gör. Fler människor i området innebär dock nya affärsmöjligheter för turism liksom ökad efterfrågan på hotellrum.

Mänskliga rättigheter

Hälsa	Närboende
Rekreation & friluftsliv	Rennäring

- En gruva bidrar till livskraft, framtidstro och arbeten vilket påverkar människors psykiska hälsa positivt. Störningar som buller, trafik och oro påverkar fysisk och psykisk hälsa negativt. Särskilt utsatta grupper när det gäller hälsa är närboende och samebyn. Då antalet närboende är få bedöms påverkan på hälsoläget i kommunen vara övervägande positiv.
- Det finns inga bostäder inom det planerade verksamhetsområdet och få permanentboende inom 10 km. Vissa kommer påverkas av störningar från gruvan och relativt många kommer påverkas av tung trafik längs väg 94.
- Möjligheten till rekreation och friluftsliv begränsas på platsen men tillgången till natur i andra delar av Älvsbyn är mycket stor.
- Gruvans påverkan på samebyn är negativ då gruvverksamheten kommer att ta bra mark för vinterbete i anspråk som är svår att ersätta. Det kan i förlängningen leda till svårigheter för samebyn att i framtiden bedriva traditionell renskötsel.

Kulturhistoria och identitet

Kulturhistoria	Identitet
----------------	-----------

- En gruva i Laver bedöms inte påverka dessa aspekter i någon större omfattning. Det gamla gruvområdet har ett kulturhistoriskt värde då det utgör en dokumentation av historien.

6. Inställning till en gruva i Laver

I detta kapitel sammanfattas inställningen till en gruva i Laver bland de aktörer som deltagit i denna sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalys. Kort beskrivs också de huvudsakliga fördelar/möjligheter samt nackdelar/utmaningar som aktörerna lyfter fram.

Älvsbyns kommun

Älvsbyns kommun är en central aktör i detta sammanhang och också en av Bolidens viktigaste samarbetspartner vid en eventuell återetablering av gruvverksamhet i Laver.

Kommunfullmäktige (KF) i Älvsbyn har tagit ett inriktningsbeslut om att Älvsbyns kommun ställer sig positiv till en gruva i Laver. I kommunens översiktsplan tydliggörs att riksintresset för mineral ska väga tungt vid konflikt med övriga riksintressen, inklusive naturreservat, Natura 2000, kulturmiljö och rennäring. Vidare framgår att områden som är intressanta för brytning av mineral bör få exploateras för gruvverksamhet samt att Laver inte bör exploateras med annan verksamhet som kan hota riksintresset.

Vid intervju med kommunen framkommer att de huvudsakliga fördelarna som kommunen ser med gruvan är de många arbetstillfällena som den skulle skapa samt de många positiva följd effekter som de bedömer att det skulle få för Älvsbyns näringsliv och service. Älvsbyn har länge haft en negativ befolkningsutveckling och ser gruvan som en möjlighet att vända trenden. Etableringen kan bidra till framtidstro i Älvsbyn.

Den främsta utmaningen som Älvsbyns kommun lyfter är att få till tillräckligt med bostäder och risken för fly in/fly out. Bostadssituationen behöver lösas. För att kunna göra det på ett bra sätt behöver kommunen framförhållning och information om Bolidens planer i god tid. Eftersom gruvbranschen traditionellt är en mansdominerad bransch finns också en farhåga om att främst män och inte hela familjer flyttar till kommunen.

Vidare framför kommunen att de tror att fyndigheten i Laver förr eller senare kommer brytas, om inte av Boliden så av något annat gruvbolag ”...är det inte då bättre att det är Boliden, som är ett svenskt bolag, som gör det än något företag från Sydafrika?”. Detta påpekas vara något som är viktigt att tydliggöra för invånarna i Älvsbyn.

Grannkommuner

Bodens kommun är positiv till en gruvetablering i Laver. Boden välkomnar Laverprojektet och vill gärna samarbeta och stötta Älvsbyns kommun i processen. Enligt intervju med representant för kommunen är den största fördelen de arbetstillfällen som gruvan skulle generera och att den skulle bidra till utveckling i hela området, vilket även gynnar Boden. Boden och Älvsbyn ligger så pass nära varandra att det skulle vara möjligt för Bodens invånare att arbeta i gruvan. En utmaning är att kommunerna konkurrerar om de mänskliga resurserna (gäller hela länet). Älvsbyn och Boden har fram tills nu ”kannibaliserat på inlandet” när det gäller arbetskraft, vilket påpekas behöver förändras. I stället för konkurrens krävs erfarenhetsutbyte och samarbete. En annan utmaning som framförs är planberedskap för bostäder och stödindustrier.

Arvidsjaur kommun, som är den enda av grannkommunerna med färre invånare än Älvsbyn, är också positiv till en gruvetablering i Laver. Laver ligger inom pendlingsavstånd, särskilt för de som bor i norra delen av Arvidsjaur kommun, så en gruva skulle stärka arbetsmarknaden och näringslivet även i Arvidsjaur. Enligt intervju med kommunrepresentanter finns det positiva förväntningar på gruvan. Arvidsjaur har många utpendlare som jobbar i gruvor i Malmfältet och kommunen ser en möjlighet att få dessa att vända hem. Även Arvidsjaur upplever konkurrens om arbetskraft och har ”fler jobb än människor” men tycker sig se ett ökat intresse av att flytta till kommunen och under förra året ökade befolkningen för första gången på länge.

I Piteå kommun är en gruvetablering i Laver inte en aktuell fråga och kommunen har inget särskilt ställningstagande till gruvan. Vid intervju med en kommunrepresentant påpekas att en gruva i Laver troligen inte skulle få särskilt stor inverkan på Piteå. Det är för långt att pendla till Laver från Piteå så de

skulle inte ta del av de direkta arbetstillfällena i någon större utsträckning, även om stödindustrier skulle kunna skapa arbetstillfällen i Piteå. Piteå är främst berörd av gruvan på grund av att över 90 procent av Piteås invånare får sitt dricksvatten från Piteälven. Skulle gruvan påverka älven negativt blir konsekvenserna stora. I dagsläget är det dock inget som oroar. Piteå är gärna med som en dialogpart i planeringsprocessen.

Inte heller Luleå kommun har något särskilt ställningstagande gällande en gruva i Laver. Vid intervju framförs att de inte ser att gruvan skulle ha en direkt påverkan på kommunens arbetsmarknad. Men Luleå skulle kunna bli en länk i kedjan, till exempel kan hamnen bli viktig när produkter ska skeppas. Luleå välkomnar utveckling och projekt i andra kommuner då det bidrar till hela regionen, ”så länge det blir regionen som gynnas och inte bara exploateras”. En generell oro som lyfts kring industrisatsningarna i norra Sverige är att det är vissa grupper som återkommande får stå tillbaka, däribland samer, vilket kan skapa spänningar.

Lokala företag och föreningar

Två av kommunens största företag, Älvsbyhus och Bröderna Öhman, är positivt inställda till en gruva i Laver. Båda anser att det skulle betyda mycket för Älvsbyn och tror att det kommer leda till fler invånare.

”Det kommer mer människor hit och det är bara positivt. Allt får ett uppsving. Ökat skatteunderlag, vilket vi behöver. Positivt för hela näringslivet”.

Företagen tror att de på något sätt skulle gynnas av gruvan. Bröderna Öhman utför redan idag uppdrag åt Boliden men i andra gruvor och Älvsbyhus ser en möjlighet i att ”...om ett par flyttar till Älvsbyn så kan en jobba i gruvan och den andra hos oss på Älvsbyhus!”

Utmaningen är att det kan bli konkurrens om arbetskraft. Älvsbyhus upplever redan idag svårigheter att rekrytera specialister och tjänstemän och då Boliden anses erbjuda bra löner ser de att konkurrensen kommer öka, liksom trycket på lönenivån.

EXP Norrland som är ett företag inom turismnäringen är tveksamma till en gruvetablering i Laver. De erbjuder turistverksamhet kring Storforsen och ser en farhåga i att vatten och sjöar i området kommer att påverkas av gruvan. Även buller och damm från gruvverksamheten är ett orosmoment. EXP Norrland bygger sin verksamhet kring vildmark och ”tystnaden i skogen”. Med en gruvverksamhet kommer det förändras och området inte upplevas lika exotiskt. Det positiva med en gruva skulle vara att den kan bidra till fler människor i området vilket kan möjliggöra nya affärer och erbjudanden.

Även sportfiskeföreningen Pite Älvdal Ekonomisk Förening är tveksamma till gruvan. De oroar sig för påverkan på vattensystemen och fiskelivet. Föreningen hade hellre sett att verksamheten placerades mer österut så vatten från gruvområdet inte släpps norrut mot Storforsen, eftersom det innebär att opåverkade vattendrag påverkas.

Samebyn Semisjaur-Njarg

Det finns flera samebyar som är verksamma i Älvsbyns kommun men det är Semisjaur Njarg som skulle påverkas mest av en gruva i Laver då de har sin vinterbetesmark i området. Samebyn är negativt inställd till en ny gruva i Laver eftersom en gruvverksamhet enligt Bolidens huvudalternativ skulle innebära att de förlorar tillgången till bra vinterbete under ca två månader. Detta är särskilt problematiskt eftersom vinterbetet är en ”flaskhals” då det råder hård konkurrens om ytorna redan idag. Det troliga är att gruvan skulle innebära att renarna behöver utfodras i stället under dessa månader vilket riskerar att påverka den traditionella renskötseln, renarnas beteenden och på sikt även renskötarens psykiska hälsa negativt.

Andra samebyar som skulle påverkas av en gruva i Laver har inte hörts i denna studie men i samband med den rennäringensanalys som tagits fram inför bolagets ansökan om bearbetningskoncession har det framkommit att åsikterna om lokaliseringalternativen skiljer sig åt mellan byarna då de påverkar dem på olika sätt.

Samrådsmöte/Allmänhet

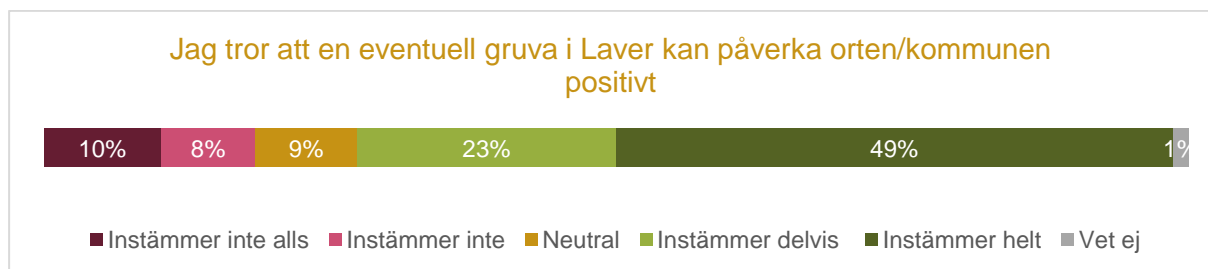
Vid samrådsmötet med allmänheten som Boliden anordnade den 29 november 2023 på Folkets hus i Älvsbyn deltog ca 55 personer, samt representanter för Älvsbyns kommun och Boliden. De frågor som ställdes av deltagare handlade bland annat om energiförsörjning, deponiteknik, damning, utsläpp av metaller och koldioxid, transporter samt hur många jobb som gruvan beräknas generera.

Det var endast tre personer som ställde frågor vid tillfället vilket gör det svårt att utifrån mötet göra en bedömning av allmänhetens inställning till gruvan. Att det inte var fler personer som deltog på mötet och att inte fler personer ställde frågor eller framförde synpunkter kan tolkas som att gruvan inte upplevs kontroversiell bland en större grupp i dagsläget. I viss mån kan även vädret denna dag ha spelat in på antalet besökare då det rådde snöstorm som kan ha hindrat personer att ta sig dit.

Representanter för Älvsbyns kommun bedömer att inställningen bland kommuninvånarna generellt är positiv. En del motståndare finns dock och det är också de som påpekas höras mest (Älvsbyns kommun, 2023). Några av kritikerna är Miljögruppen Pite Älvdal samt Naturskyddsföreningens krets i Älvsbyn. Dessa grupper är negativt inställda till en gruva i Laver av anledningen att de anser att den skulle ha stor negativ miljöpåverkan och utgöra ett hot mot näringsverksamhet, fiske, jakt, turism och renskötsel. Tillsammans organiserar grupperna protester mot gruvan med målet att skapa opinion genom att sprida information (Naturskyddsföreningen, 2021). Representanter för dessa grupper deltog vid samrådsmötet.

Enkätrespondenter

I enkätundersökningen som genomförts ställdes flera frågor i syfte att fånga upp respondenternas inställning till en gruva i Laver. En av de frågor som tydligast visar på detta är påståendet ”Jag tror att en eventuell gruva i Laver kan påverka orten/kommunen positivt”. Svaren visar att en övervägande majoritet, 72 procent, anser att en gruva skulle påverka Älvsbyn positivt. 10 procent ställer sig neutrala eller svarar ”vet ej” medan 18 procent inte instämmer, se Figur 44.

Figur 44: Enkätrespondenternas svar på frågan "Jag tror att en eventuell gruva i Laver kan påverka orten/kommunen positivt"

Här ska det påminnas om att respondenterna består av en övervägande andel män och personer över 50 år, så svaren kan inte antas vara representativa för invånarna i Älvsbyn generellt. Med det i beaktande styrker dock enkätsvaren kommunrepresentanternas uppfattning om att invånarna i Älvsbyn generellt är positiva till gruvan. I kommentarer till påståendet framkommer de meningsskiljaktigheter som finns i frågan då vissa lyfter fram det positiva som inflyttning, nya arbetstillfällen och utveckling medan andra lyfter fram negativa aspekter som miljöförstöring och farhågor för en fly in/fly out-situation.

"Det kommer att bli mycket nya jobb. Folk kommer att våga satsa på nya företag. Välbelönade jobb, så folk kommer våga bygga, renovera och bosätta sig i Älvsbyn."

"Jobb, pengar, folk i byn, lycka."

"Arbetstillfällen, möjlighet för de som studerar till högre utbildningar, kan få arbete"

"Även positivt för kommuner i närområdet. Älvsbyn kanske inte "behöver" jobben, men andra gör det."

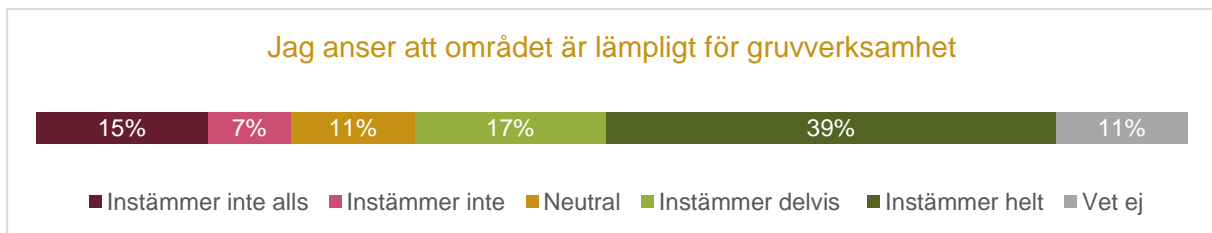
"Beror på hur många som faktiskt bosätter sig på orten och därmed börjar betala skatt. Är det veckopendlare gynnas endast några få näringslivsverksamheter. En del personer på orten kan få jobb och det är bra."

”Det genererar pengar och människor, men naturen- som många lever av och är anledningen till att man bor här, får betala ett högt pris och kommer kanske aldrig repa sig.”

”Förstör naturen och vattnet.”

På enkätens påstående ”Jag anser att området är lämpligt för gruvverksamhet” är det 56 procent av respondenterna som instämmer helt eller delvis medan 22 procent är neutrala eller inte vet och 22 procent som inte instämmer, se Figur 45.

Figur 45: Enkätrespondenternas svar på påståendet ”Jag anser att området är lämpligt för gruvverksamhet.”

För detta påstående går det tydligt att se att de som angett att de bor i gruvans närområde är de som i hög grad inte instämmer. Vissa kommentarer lyfter fram att det är en fördel att området redan är påverkat av den gamla gruvan, att läget är strategiskt bra och att området är relativt oanvänt. Andra lyfter fram riskerna för natur och vatten och att den gamla gruvan, med sin miljöpåverkan, snarare är en anledning till att en ny gruva inte bör etableras i Laver.

”Om det var en helt ny gruva i opåverkad natur hade jag varit lite kluven, men eftersom området Laver redan tidigare varit gruvområde så är jag för en ny gruva med modernare säkerhetstänk.”

”Laver ligger på ett bra avstånd från närliggande byar.”

”Det ligger bra till för exploatering och mycket arbete är redan gjort. Närheten till flera kommuner och stora vägar.”

”Området och kommunen har höga naturvärden... Det skulle förstöra kommunens image en som natur- och miljövänlig kommun.”

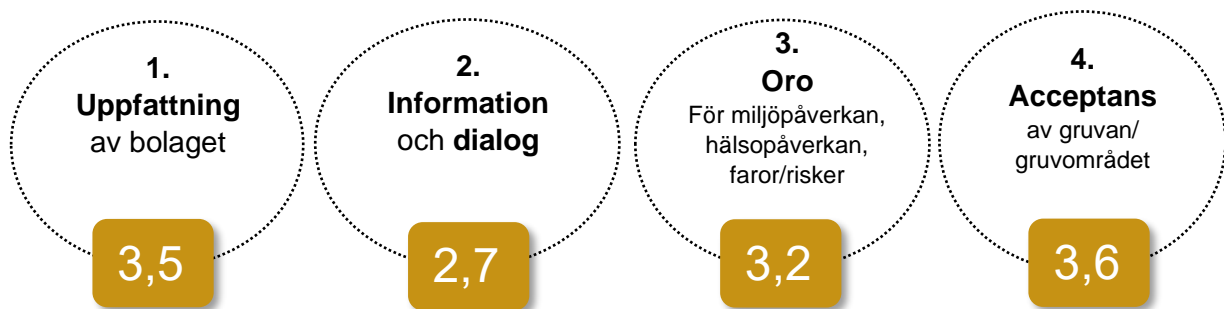
”Nej! Jag bor för nära för att känna det! Överväger att flytta när det blir gruvdrift.”

”Turistnäringen o rennäringen får svårt att överleva i området. Boliden har skött sig dåligt i Laver när det gäller miljö.”

7. Indikatorer

Indikatorerna är viktiga aspekter för Boliden då de påverkar bolagets anseende samtidigt som bolaget har relativt stor möjlighet att påverka och förändra dem. Som beskrivits i kapitel 2.3 är åtta av påståendena i studiens enkät kopplade till de fyra indikatorerna. Utifrån respondenternas svar på dessa påståenden har ett indikatorvärde/betyg räknats ut som redovisas i Figur 46 nedan.

Figur 46: Indikatorvärden för en eventuell gruva i Laver. Lägsta möjliga värde är 0 och högsta är 5. För indikator 1, 2 och 4 är målet att ha ett så högt värde som möjligt och för indikator 3 att ha ett så lågt värde som möjligt.

Resultatet visar att värdena för indikator 1 och 4 är relativt höga, 3,5 respektive 3,6 där det högsta möjliga värdet är 5. Uppfattningen av Boliden bland studiens respondenter är således övervägande positiv och acceptansen för en eventuell gruva i Laver är ganska hög. Resultatet för indikator 2 och 3 är något lägre (för indikator 3 är det önskvärt med ett så lågt värde som möjligt), vilket visar att det finns förbättringspotential kring information och dialog samt att det finns en del oro kopplat till en eventuell gruvetablering i Laver.

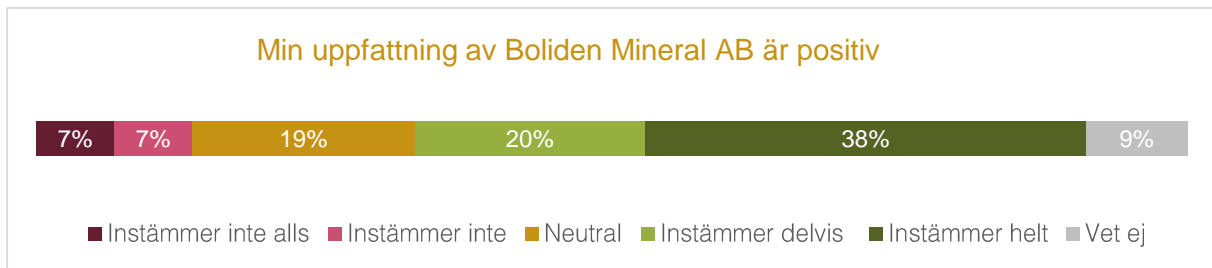
Vid jämförelse med Aitikgruvan och Garpenbergsgruvan är indikatorvärdena för Lavergruvan sämre, förutom för indikator 2 där Aitikgruvan fick ett sämre betyg (2,5) (Hifab 2023, 2024). I både Aitik och Garpenberg får indikatorerna ”Uppfattning av bolaget” och ”Acceptans för gruvan” höga betyg. Att indikatorvärdena blir sämre för Laver är dock inte oväntat eftersom det handlar om en helt ny gruva/verksamhet. Boliden är inte lika känd bland invånarna i Älvsbyn som bolaget är i Gällivare och Garpenberg. Det är också lättare att känna acceptans för en gruva som redan finns, och funnits länge, på en plats jämfört med en helt ny gruva. Att indikatorbetygen ändå blir 3,5 och 3,6 kan med tanke på det anses som bra.

Att oron för gruvverksamheten är större i Älvsbyn än i Gällivare och Garpenberg är inte heller förvånande eftersom det handlar om en ny verksamhet där konsekvenserna än så länge inte är kända och konkreta skyddsåtgärder inte har presenterats. Viss oro härstammar också från händelser kopplade till den gamla Lavergruvan.

Det ska beaktas att indikatorvärdet bygger på respondenternas svar och uppfattning vid en given tidpunkt. Värdet ska därför tolkas med viss försiktighet, men de ger en fingervisning om hur Boliden och verksamheten uppfattas för tillfället. Utförligare analys och beskrivning av indikatorvärdena ges i kapitel 7.1 - 7.4 nedan.

7.1 Uppfattning av bolaget

Både intervjuer och enkätundersökning visar att uppfattningen av Boliden i huvudsak är positiv bland de tillfrågade och indikatorvärdet för indikator 1 är relativt högt (3,5). 58 procent av enkätrespondenterna svarar att de instämmer helt eller delvis i påståendet ”Min uppfattning av bolaget Boliden Mineral AB är positiv”. Samtidigt är relativt många neutrala eller svarar ”vet ej” (28 procent), medan 14 procent har svarat att de inte instämmer, se Figur 47.

Figur 47: Enkätrespondenternas svar på påståendet "Min uppfattning om Boliden Mineral AB är positiv."

Relativt många är neutrala eller svarar "vet ej" vilket kan tänkas bero på att bolaget inte är så välkänt bland kommuninvånarna då Boliden idag inte har en aktiv verksamhet i kommunen. Att Boliden är ett väletablerat svenskt gruvbolag med flera gruvor i landet som dessutom drev den gamla Lavergruvan samt genomfört prospekteringsarbeten i kommunen gör det ändå troligt att flertalet har en viss uppfattning av bolaget.

Bland de positiva kommentarerna till påståendet lyfts återkommande just det faktum att bolaget är svenskt, väletablerat och en seriös aktör, vilket upplevs som en trygghet. Bland de respondenter som har en negativ uppfattning av bolaget finns åsikter om att Boliden har ett förtroendeproblem som grundar sig i "skandaler" i andra länder som bolaget kan kopplas till och att efterbehandlingen av Lavergruvan inte sköts på ett bra sätt. Vissa pekar på de miljöskador som orsakades av dammbrottet i Laver på 1950-talet.

"Ska det vara någon som öppnar en gruva i Laver så ska det vara Boliden, inte någon utländsk penningplacerare."

"Gammalt välkänt gruvföretag."

"Det känns som ett stabilt och seriöst företag."

"Förefaller vara en bra arbetsgivare, verkar vilja ta lite samhällsansvar, verkar stötta föreningar."

"Jag tycker dom har en bra framtidsplan, skickar ut bra information och öppen för sina idéer! Dom lyssnar även på medmänniskorna och tar sig tid att svara på frågor och argument."

"Man har väl hört om "skandaler" i andra länder"

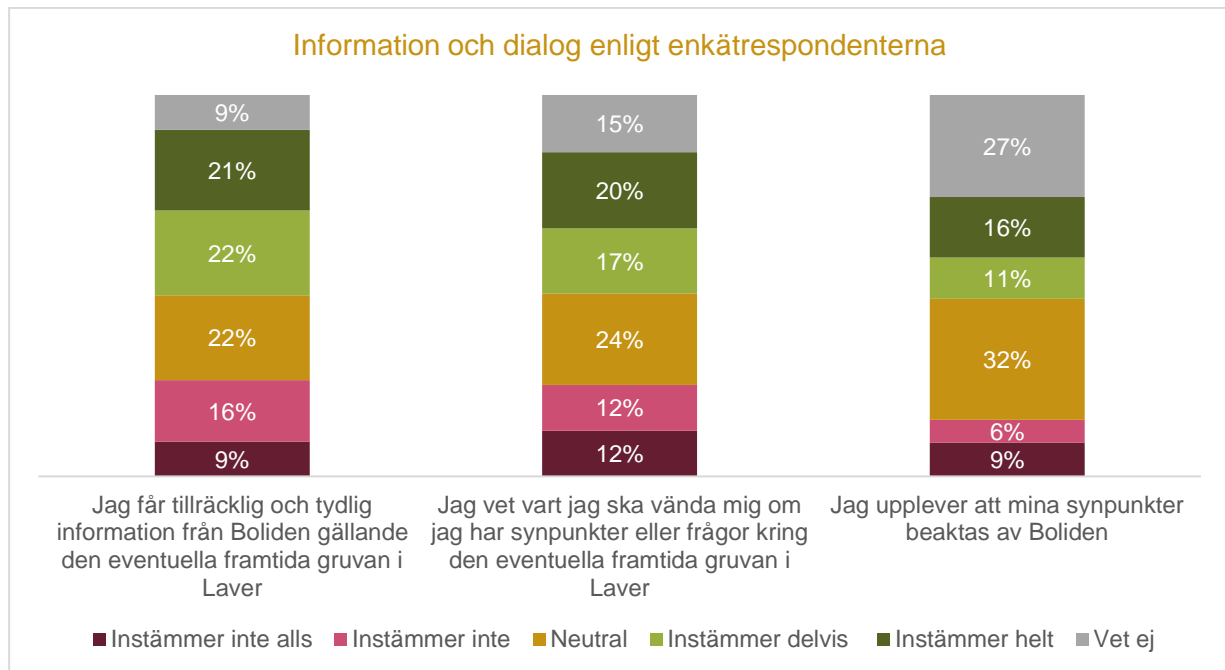
"Gamla Lavergruvan läcker."

"Skandalerna i Chile, Spanien och Ungern. Gift som läckt i vattendrag i Västerbotten. Boliden ett företag som ej tar ansvar varken för människor, djur och eller natur."

7.2 Information och dialog

När det gäller indikator 2 - *Information och dialog*, är indikatorvärdet lite lägre (2,7). Detta indikatorvärde har räknats ut som ett medelvärde av respondenternas svar på tre påståenden i enkäten; "Jag får tillräcklig och tydlig information från Boliden gällande den eventuella framtida gruvan i Laver", "Jag vet vart jag ska vända mig om jag har synpunkter eller frågor om den eventuella framtida gruvan i Laver" samt "Jag upplever att mina synpunkter beaktas av Boliden".

Andelen respondenter som instämmer helt eller delvis i dessa tre påståenden varierar mellan 27 och 43 procent medan andelen som inte instämmer varierar mellan 15 och 25 procent. Andelen som svarat "vet ej" eller "neutral" varierar mellan 31 och 59 procent, se Figur 48. Då det är så pass många som svarar att de är neutrala, inte vet eller inte instämmer tycks det finnas en förbättringspotential gällande information och dialog.

Figur 48: Enkätrespondenternas svar på tre påståenden gällande information och dialog.

Kommentarer till påståendet visar att ett flertal upplever att de får för lite information direkt från Boliden utan hör om projektet via media eller kommunen. Det tycks också finnas en viss skepsis till vilken information som lämnas ut och inte samt om eventuella synpunkter verkligen beaktas av bolaget. Vissa framför att de är nöjda med informationen.

"Får info via tidningar men väntar på mer direkt info."

"... det var förr mycket uppskattat att de [Boliden] besökte Visträsk. Det säger mycket att företaget kommer till folket och att inte folket måste komma till företaget."

"Anser snarare att de ger ut den information som de har vinning på och inte den sanna informationen om vad det faktiskt innebär med en ny gruva där."

"Kanske ni skulle skicka ut mer via post typ "faktablad" om vad som händer och sker?"

"...bara att detta brev skickades ut måste betyda att de bryr sig en aning i alla fall"

"Aldrig blivit frågad innan. Hoppas denna ifyllda enkät blir läst."

"Svaren registreras men frågan är om Boliden bryr sig?"

Även vid intervjuer med representanter för Älvsbyns kommun och med samebyn Samisjaur-Njarg får dialogen med Boliden viss kritik. Kommunen önskar en mer kontinuerlig dialog med bolaget samt att kommunen får information om bolagets planer i god tid. De upplever dock att dialogen har förbättrats under det senaste året samt att det är lätt att få tag på Boliden om man så önskar.

Samebyn upplever, som tidigare beskrivits, att dialogen i hög grad är en envägskommunikation där Boliden informerar och lyssnar, men inte beaktar samebyns synpunkter i någon större omfattning.

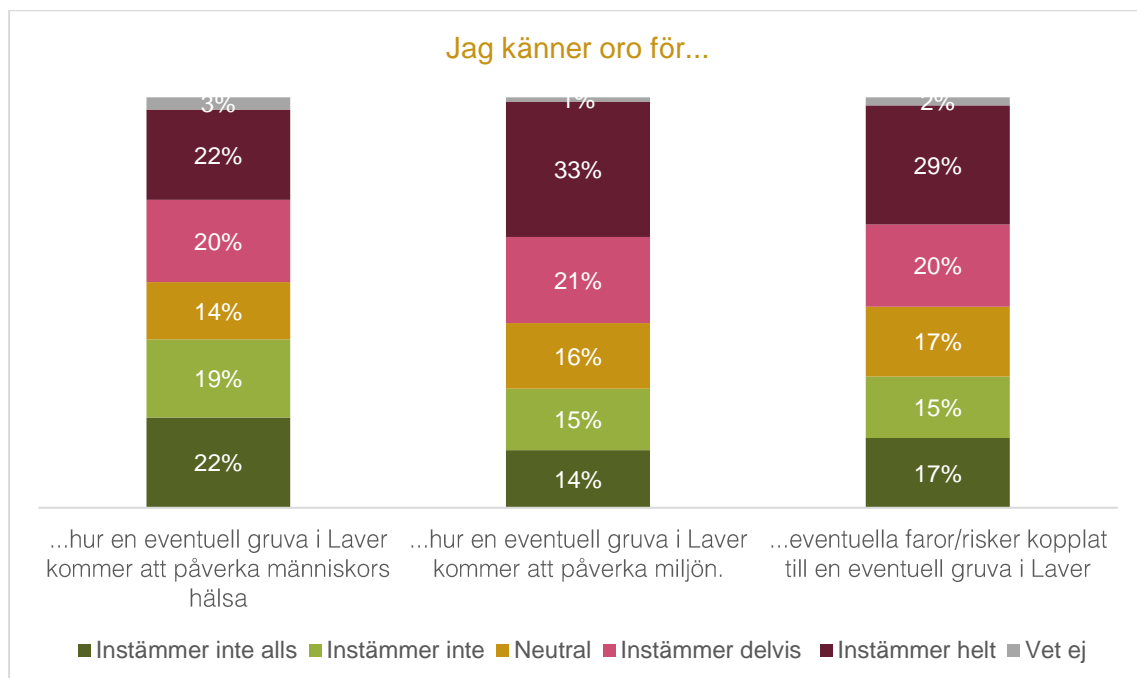

7.3 Oro för miljö- och hälsopåverkan, samt faror och risker

Även för indikator 3 - *Oro för miljö- och hälsopåverkan samt för faror/ risker* är indikatorbetyget lite sämre (3,2). För denna indikator är det önskvärt att ha ett så lågt värde som möjligt på skalan 0–5, eftersom ett lågt värde innebär att respondenterna upplever mindre oro.

Precis som för indikator 2 har värdet räknats ut som ett medelvärde av respondenternas svar på tre påståenden: ”Jag känner oro för hur en eventuell gruva i Laver kommer att påverka människors hälsa”, ”Jag känner oro för hur en eventuell gruva i Laver kommer att påverka miljön” och ”Jag känner oro för eventuella faror/risker kopplat till en eventuell gruva i Laver”.

Svaren visar att det finns en oro för hur gruvan kan komma att påverka såväl hälsa som miljö samt för eventuella risker kopplat till gruvan. Störst verkar oron för miljöpåverkan vara då 54 procent av respondenterna instämmer helt eller delvis i det påståendet, se Figur 49. För människors hälsa är det 42 procent som svarar att de är oroliga medan 49 procent svarar att de är oroliga för faror/risker kopplat till gruvan (i enkätfrågan ges dammhaveri, ras, stenkast, kraftiga vibrationer, olyckor och vägsäkerhet som exempel på faror/risker).

Figur 49: Enkätrespondenternas svar på tre påståenden i enkäten gällande oro för Lavergruvans påverkan. Resultatet för påståendet gällande oro för påverkan på människors hälsa presenteras även i kapitel 4.2.1.

Det är en större andel av enkätrespondenterna som känner oro för gruvverksamheten i Laver jämfört med i de enkätstudier som genomförts för gruvorna i Aitik och Garpenberg. Det kan ha att göra med att processen är i ett tidigt skede där konsekvenserna än så länge inte är kända och att det ännu inte har presenterats särskilt mycket information gällande vilka skydds- och säkerhetsåtgärder som planeras för att förebygga risker.

Osäkerhet kring gruvans påverkan är något som lyfts fram i kommentarer till påståendet. Även erfarenheter från historiska händelser, med dammbrottet på 1950-talet som det tydligaste exemplet. Andra uttrycker tillit till Boliden och bolagets miljö- och säkerhetsarbete och påpekar att utvecklingen har gått framåt.

”Dammet och förorenat grundvatten, som letar sig ner till Piteälven.”

”Dammhaveri”

”Det är just det som problemet, saker som är svårt att förutse, men likväl ändå kommer att hända förr eller senare.”

”Vägsäkerhet, många tunga transporter kommer att gå förbi oss per dag. I framtiden kan det finnas risk för dammolyckor då dammarna är enorma.”

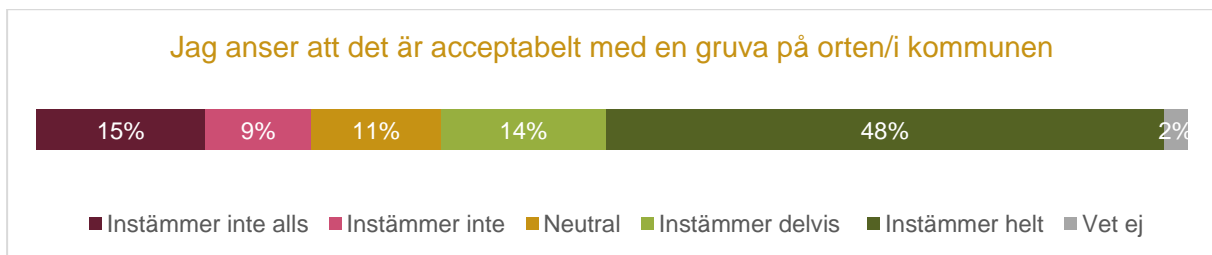
”Oron finns eftersom det än idag finns utsläpp från tidigare gruvbrytning i Laver som dessutom Boliden inte klarat av att få stopp på.”

”Vi har stränga miljöregler. Bättre att vi har en gruva här än i många andra länder.”

”Den miljölagstiftning som finns och Bolidens ansvarstagande skapar en grundläggande trygghet.”

7.4 Acceptans för gruvan

För indikator 4 - *Acceptans för gruvan*, är indikatorvärdet något högre (3,6). Som Figur 50 nedan visar anser 62 procent av enkätrespondenterna att det vore acceptabelt med en gruva på orten/i kommunen. 24 procent svarar att de inte instämmer medan 13 procent är neutrala eller inte vet.

Figur 50: Enkätrespondenternas svar på påståendet ”Jag anser att det är acceptabelt med en gruva på orten/i kommunen”.

I kommentarer till påståendet i enkäten framför vissa att man måste acceptera gruvor eftersom metaller behövs för ett modernt samhälle samt att det är ett moraliskt dilemma att säga nej till gruvor. Andra menar att platsen inte är lämplig och att nackdelarna med en gruva överväger fördelarna.

”Det är väl i grunden inte svårare än att vill man använda metaller så får man acceptera en gruva.”

”För mig är det ett moraliskt ställningstagande. Om vi vill leva som vi gör nu ska vi på ett ansvarsfullt sätt producera det vi behöver här, inte i något u-land.”

”Jag har valt orten som är lugn och trygg, om jag hade velat bo närheten av gruvan hade jag valt Kiruna.”

”Jag upplever att de negativa aspekterna från gruvindustrin är så pass viktiga för mig att det inte överväger fördelarna att ha en gruva på orten.”

”Nä, Älvsbyn har inte någon gruvkultur.”

Att acceptansen är mindre för den planerade gruvan i Laver än för de befintliga gruvorna i Aitik och Garpenberg är inte oväntat. Det är lättare att känna acceptans för en gruva som redan finns på en plats, och dessutom funnits länge, jämfört med en helt ny gruva som tar ny mark i anspråk. Att indikatorbetyget ändå blir 3,6 kan med tanke på det anses som bra.

Att Boliden har hyrt bostäder av privatpersoner under de prospekteringsarbeten som genomförts i Laver bedöms av representanter för kommunen ha lett till en ökad acceptans då enskilda personer redan nu har kunnat ”tjäna pengar på gruvan” och ta del av de fördelar som en gruva kan ge (Älvsbyns kommun, 2023).

Jämfört med svenskar generellt är enkätrespondenterna i denna studie mer positivt inställda till att ha en gruva i sitt närområde. Enligt en undersökning genomförd av SGU är det 49 procent av Sveriges befolkning som kan tänka sig att ha en aktiv gruva i sin närhet (SGU, 2022).

8. Slutsatser

Om en ny gruva i Laver blir verklighet skulle det få en oerhörd betydelse för Älvsbyn och ha stor potential att påverka kommunens livskraft positivt. Främst på grund av de arbetstillfällena som skulle uppstå, men också de följeffekter som gruvverksamheten skulle kunna ge för näringslivet, serviceutbudet och samhället i stort. En modern gruva med en seriös och stabil arbetsgivare som efterfrågar ett stort antal anställda med olika typer av kompetens kan öka kommunens attraktivitet och generera en positiv befolkningsutveckling, om potentialen tas till vara på ett bra sätt.

Gruvbranschen är en av de branscher som generellt genererar flest indirekta jobb. Exakt hur många extra arbetstillfällena som skapas varierar beroende på hur och för vilket geografiskt område beräkningen görs. Enligt SveMin och Svenskt Näringsliv skapar varje jobb i gruvbranschen 1,8 indirekta arbetstillfällena. Enligt studier som EY gjort för Boliden är siffran 4,0. Lavergruvan bedöms enligt Boliden generera 500 direkta arbetstillfällena. Baserat på en jämförelse med Aitikgruvan beräknas dessa 500 arbetstillfällena kunna generera 850 indirekta arbetstillfällena och 400 – 1 200 inducerade arbetstillfällena. Totalt skulle således en gruva i Laver kunna bidra till 1 750–2 550 arbetstillfällena.

Det skulle vara ett oerhört tillskott till antalet arbetstillfällena i Älvsbyns kommun som idag har knappt 4 000 arbetstillfällena, även om inte alla arbetstillfällena kan antas hamna i kommunen. Det skulle stärka näringslivets bärkraft då det blir flera större företag och nya typer av arbetstillfällena i regionen. Det finns redan idag företag i Älvsbyn som skulle kunna utföra entreprenader åt Boliden, där Bröderna Öhman och Norrbottens Bergteknik är två exempel. Men det kommer uppstå behov av fler entreprenörer och leverantörer vilket öppnar upp för såväl nya som befintliga företag att etablera sig i Älvsbyn.

Historiskt har flera gruvorter växt fram snabbt från ingenstans för att tillgodose arbetskraft till ett enda företag. I dessa fall har mindre vikt lagts vid långsiktig hållbarhet och ett diversifierat näringsliv, vilket man idag ser har gjort dessa orter sårbara, trots sina stora industrier (Tillväxtverket, 2023). I Älvsbyn är förutsättningarna annorlunda. Här finns redan ett diversifierat näringsliv och ett uppbyggt samhälle, som skulle kompletteras av gruvan i Laver, vilket ger bättre förutsättningar för bärkraft och hållbarhet över tid.

Det finns dock inte ett entydigt samband mellan fler arbetstillfällena och befolkningstillväxt. Globaliseringen och arbetskraftens ökade rörlighet har dessutom gjort den lokala attraktiviteten allt viktigare för att locka invånare med rätt kompetens. En ort eller kommun måste kunna erbjuda fler faktorer än arbete för att vara livskraftig och attraktiv. Som tidigare beskrivits är tillgång till service, skola, sjukvård och välfärd, infrastruktur och ett aktivt föreningsliv också viktiga faktorer.

Representanter för kommunen anser att förutsättningarna för Älvsbyn är bra. Det geografiska läget med närhet till andra större orter samt att Älvsbyn utgör en knutpunkt för kommunikation, både för väg och järnväg gör att chansen att få folk att flytta till Älvsbyn jämfört med till exempel Gällivare och Kiruna är bättre. Här påpekas såväl vacker natur, småskalighetens trygghet som närhet till det mesta finnas.

Då befolkningsutvecklingen i kommunen varit negativ under en lång tid är dock brist på arbetskraft och en fly in/fly out-situation i Älvsbyn reella risker som måste tas på allvar och förebyggas vid en gruvetablering. För Boliden är det viktigt att Älvsbyn är ett attraktivt samhälle, med välfungerade service och välmående arbetsmarknad, eftersom det är en förutsättning för att bolaget på lång sikt ska kunna behålla och rekrytera medarbetare.

Enligt erfarenheter från andra orter i norra Sverige med stora industrier eller pågående industrisatsningar är ett tillräckligt utbud av attraktiva bostäder en nyckel i att lyckas attrahera nya invånare. Detta är en utmaning för Älvsbyn som idag upplever bostadsbrist, åtminstone i tätorten, och samtidigt har svårigheter i att få byggbolag att våga investera och satsa i kommunen.

Samtliga grannkommuner som intervjuats i denna studie upplever brist på arbetskraft i dagsläget. Denna situation påpekas råda i hela Norrbotten och bedöms även förstärkas i framtiden i och med de industrisatsningar som görs i snabb takt samtidigt som befolkningsutvecklingen inte hinner med. Trots att en gruva i Laver potentiellt skulle kunna leda till ytterligare konkurrens om arbetskraft är det inte någon av

de intervjuade grannkommunerna som anser att det väger tyngre än de fördelar som gruvetableringen skulle ha för regionen. Samtliga grannkommuner välkomnar gruvan och de arbetstillfällena som den skulle generera. Särskilt gäller detta Arvidsjaur och Boden som har invånare bosatta inom pendlingsavstånd från Laver. Dock påpekas att det behövs ett utvecklat samarbete mellan kommunerna för att lyckas med en hållbar befolkningsutveckling och arbetskraftsförsörjning.

Bland de aktörer som deltagit i denna studie är inställningen till en gruva i Laver övervägande positiv. Älvsbyns kommun har ett inriktningsbeslut om att kommunen ställer sig positiv till gruvan och kommunen tydliggör att riksintresset för mineral vid Laver ska väga tungt vid konflikt med övriga riksintressen. Även grannkommuner och de lokala företag som intervjuats är positiva till en gruvetablering. Likaså är majoriteten av enkätrespondenterna positivt inställda.

Till de negativt inställda hör samebyn, sportfiskeföreningen, turistverksamhet och en mindre andel av enkätrespondenterna. Gemensamt för dessa är att de ser att deras verksamhet eller närområde skulle påverkas i hög grad av gruvan. Det går att se ett samband mellan de som i enkäten anger att de bor i gruvans närområde och som anger att de inte anser att en gruva i Laver skulle påverka Älvsbyn positivt. Majoriteten av de som anser att deras livskvalité skulle påverkas negativt och som inte instämmer i att området är lämpligt för gruvverksamhet bor i byarna närmast Laver, exempelvis Vistträsk, Korsträsk och Vidsel.

En gruvverksamhet i Laver, enligt Bolidens huvudalternativ, skulle innebära negativa konsekvenser för samebyn Semisjaur-Njarg. Bortfallet av vinterbetesmarken innebär att antalet renar måste minskas eller att utfodring krävs under ca 2 månader, vilket inte tillhör en traditionell renskötsel. Detta riskerar även att ge negativa effekter på renarnas beteenden och renskötarnas psykiska hälsa. I förlängningen ser samebyn att en gruva innebär risker för möjligheten att bedriva renskötsel i området för framtida generationer.

Av de sociala- och socioekonomiska aspekter som undersökts i denna studie görs bedömningen att fem aspekter skulle påverkas positivt av en gruvetablering i Laver. Hit hör bland annat arbetsmarknad, befolkningsutveckling och (psykisk) hälsa. För fem aspekter är det svårt att avgöra om påverkan blir övervägande positiv eller negativ, exempelvis gäller detta för bostadsmarknaden och turistverksamhet. För närboende och rennäring bedöms gruvans påverkan bli övervägande negativ.

När det gäller de fyra indikatorerna får Lavergruvan något sämre betyg än Aitikgruvan och Garpenbergsgruvan. Detta är dock inte oväntat eftersom det handlar om en helt ny verksamhet. Det är exempelvis lättare att känna acceptans för en gruva som redan finns (och funnits länge) på en plats jämfört med en helt ny gruva. Indikatorbetygen för *Uppfattning av bolaget* och *Acceptans för gruvan* kan med det i åtanke ändå anses som bra. Att *Oro för gruvan* är större i Älvsbyn än i Gällivare och Garpenberg är inte heller oväntat eftersom det handlar om en ny verksamhet där all information inte är känd och spekulationer lätt sprids. I invånarnas minne finns också dammbrottet på 1950-talet och läckage från den gamla Lavergruvan. Oron som finns är mycket viktig för Boliden att beakta i den fortsatta processen. När det gäller *Information och dialog* tycks det också finnas viss förbättringspotential.

Ur ett vidare perspektiv ska det beaktas att ett koppardagbrott i Laver skulle kunna fördubbla Sveriges produktion av koppar och öka Europas kopparproduktion med ca 10 procent. Detta välkomnas av EU då koppar är klassad som en strategisk metall som är viktig för Europas ekonomi och klimatomställning, särskilt för elektrifieringen. EU vill bli mer självförsörjande på de kritiska och strategiska råvarorna för att säkerställa tillgången och samtidigt begränsa beroendet av import från icke-demokratiska stater liksom av oetisk och olaglig utvinning. Det finns också en etisk aspekt i att vi i Europa med vår moderna livsstil använder mer metaller än vad vi producerar, eftersom det innebär att vi lämnar över gruvbrytning och dess konsekvenser för människor och miljö till andra länder att hantera.

9. Rekommendationer

I detta kapitel presenteras rekommendationer och förslag på hur Boliden i den fortsatta processen för Lavergruvan kan arbeta för att stärka den positiva påverkan och minimera den negativa påverkan på de sociala- och socioekonomiska förhållandena i Älvsbyns kommun. Förslagen är en kombination av vad som kommit fram vid analys av den insamlade informationen samt av medskick från de som deltagit i studiens enkät och intervjuer.

- **Informera** hellre för mycket än för lite. Intervjuer och enkätsvar visar att det finns önskemål om mer information och att den kommer direkt från Boliden och inte från andra källor. Även om det inte finns så mycket att informera om kan det vara bättre att informera om det, än att låta spekulationer och oro spridas. Olika typer av kanaler behövs för att nå så många som möjligt. Fysisk närvaro (t.ex. informationsmöten/träffar) är relevant för vissa målgrupper och är också ett sätt för bolaget att lära känna platsen och invånarna. Kommunen har erfarenhet av att när det annonseras att Boliden deltar i event blir intresset stort. Lokal närvaro visar också att Bolidens anser att lokalsamhället är viktigt. Konkreta förslag har inkommit på att etablera ett projektkontor eller ett ”showroom” i Älvsbyn samt att Boliden borde ha en lokal samordnare på plats i Älvsbyn med uppdrag att vara ett språkrör för såväl Boliden som det lokala samhället. Digitala plattformar och sociala medier behövs också för att nå andra typer av målgrupper och en större krets.
- Var **transparenta** med den påverkan som gruvan kommer att ha på närmiljön. Att gruvverksamhet medför viss negativ påverkan är välkänt. Det är viktigt att inte förminska detta utan i stället visa att Boliden tar det på allvar och hur bolaget avser minimera risker och den negativa påverkan. Hantering av exempelvis buller, vibrationer, damm, ljus, transporter och utsläpp till vatten behöver redovisas på ett förtroendebyggande sätt. Studien visar att det finns oro för negativ miljöpåverkan, särskilt bland de som bor i byar närmast gruvan, som bland annat grundar sig i händelser kopplade till den gamla Lavergruvan. Då detta finns kvar i det kollektiva minnet behöver Boliden bygga upp ett förtroende i dessa frågor.
- För en **dialog** med och **utveckla strategier** tillsammans med viktiga samarbetspartners och lokala/regionala aktörer. Särskilt med Älvsbyns kommun, men även med företag och föreningar. Ett viktigt syfte är att hitta gemensamma lösningar för de utmaningar som gruvan medför. Exempel kan vara att utveckla strategier för gemensam rekrytering med andra aktörer i närområdet/lokala företag för att visa på de karriärmöjligheter som finns även för medföljande familj.
- Samarbeta med kommunen kring **bostadsfrågan**. Idag råder bostadsbrist i Älvsbyns tätort och få investerare vågar satsa i kommunen. För att minska risken för brist på arbetskraft, fly in/fly out och en ohållbar bostadsmarknad måste attraktiva bostäder skapas. Här kan Boliden stötta genom att exempelvis ha en tät dialog med kommunen gällande tidplaner och arbetskraft, vara med som risktagare, ställa krav på entreprenörer att inte bidra till fly in/fly out. Att människor väljer att flytta till Älvsbyn och inte pendla från andra delar av landet är viktigt för samhällets attraktivitet. Ett attraktivt samhälle är en förutsättning för att Boliden på lång sikt kunna behålla och rekrytera medarbetare.
- Samarbeta med kommunen och entreprenörer för att tillgodose behovet av tillfälliga **entreprenörsbostäder under etableringsfasen** på ett konstruktivt och hållbart sätt. Stora barackområden kan upplevas otrygga och svåra att integrera med resten av samhället. Här finns viktig erfarenhet från andra kommuner att ta vara på.
- Lyft fram de **fördelar** som en gruva i Laver skulle ge för Älvsbyn och dess invånare. Förutom att visa på antalet arbetstillfällen kan detta exempelvis vara att visa på intentionen att upphandla varor och tjänster lokalt, upprätta samarbeten med lokala aktörer och sponsra lokala föreningar. Det kan också vara finansiering av utvecklingsprojekt i Älvsbyn som kommer invånarna till glädje. Bland många invånare i gruvsamhällen finns en uppfattning om att de vinster och fördelar som

gruvorna ger försvinner till andra delar av landet. Här finns en möjlighet att arbeta för och visa på att så inte blir fallet i Älvsbyn.

- **Utveckla Laver som besöksmål** i syfte att stärka Älvsbyn som en intressant och attraktiv plats och destination samt för att kompensera för det intrång som gruvan orsakar för turism och friluftsliv. Detta kan exempelvis göras genom att, liksom i Garpenberg, anlägga ett besökscenter och restaurang som är öppen för allmänheten vid gruvområdet. Här kan information och berättelser om både den nya och gamla gruvan få plats och guideade turer kan utgå härifrån.

10. Avslutande ord

Denna sociala- och socioekonomiska hållbarhetsanalys visar att en eventuell gruva i Laver har stor potential att stärka Älvsbyns livskraft. Främst tack vare de stora antalet arbetstillfällen men också de kringeffekter och den framtidstro som den skulle kunna ge till en kommun som under många år brottats med negativa siffror i befolkningsstatistiken. Det har blivit tydligt att det finns stora förhoppningar på vad Boliden och gruvan skulle kunna innebära för Älvsbyn bland såväl kommunen, grannkommuner, det lokala näringslivet som invånare. De flesta aktörer som deltagit i studien välkomnar gruvan. Men det finns också oro och farhågor. Främst bland närboende och samebyn som blir de som på nära håll får ta del av gruvans negativa konsekvenser.

Denna studies slutsats är att gruvan ur ett socialt- och socioekonomiskt perspektiv har potential att medföra övervägande positiva konsekvenser för Älvsbyns samhälle i stort. Detta är dock under förutsättning att de risker som har lyfts, som exempelvis brist på arbetskraft och bostäder samt fly in/fly out, tas på allvar och motverkas på ett konstruktivt och förebyggande sätt. Detta är inte en utmaning att hantera enbart för Boliden utan kräver samarbete och gemensamt engagemang tillsammans med andra lokala och regionala aktörer. Särskilt viktigt är att ett konstruktivt samarbete med Älvsbyns kommun utvecklas.

Det är många som deltagit i denna studie genom intervjuer och enkätundersökning och som bidragit med värdefull information. Till alla er riktas ett stort tack! Personlig återkoppling kommer att ske med vykort till alla som deltagit i enkätundersökningen och via mejl till de som deltagit i studiens intervjuer.

11. Referenser

Publikationer, artiklar och hemsidor:

Boliden (2024a): Bolidens hemsida: www.boliden.com

Boliden (2024b): Miljökonsekvensbeskrivning – Ansökan om bearbetningskoncession, Boliden Mineral AB, 2024

Boliden (2024c): Muntlig information från Isabell Lundberg, utvecklingsingenjör på Boliden Mineral AB

Boliden (2023a): Samrådsunderlag, *bearbetningskoncession Laver 2024*, Boliden Mineral AB, 2023 samt samrådsmöte 2023-11-29, Folkets Hus, Älvsbyn.

Boliden (2023b): Bolidens Års- och hållbarhetsredovisning 2022, *Metaller för klimatställningen: Års- och hållbarhetsredovisning*

Dagens Nyheter (2024): Artikel publicerad 2024-02-04: *Kommun råd sågar SCB:s befolkningsprognos: "Stämmer inte med verkligheten"*, [SCB tror inte på befolkningsökning i norr - DN.se](https://www.dn.se/nyheter/landets-nyheter/scb-tror-inte-pa-befolkningsokning-i-norr/) (läst 2024-04-27)

Ekonomifakta (2024): Statistik gällande bostäder och arbetslöshet: [Din kommun i siffror](https://www.fmv.se/nyheter/ekonomifakta/din-kommun-i-siffror/)

EY (2018): Ernst & Young AB, *Boliden's job creation, contribution to GDP and tax 2017 - Country and Business Unit level assessment*, January 2018 (PDF erhållen från Boliden)

EY (2017): Ernst & Young AB, *Boliden's job creation, contribution to GDP and tax 2016*, January 2017 (PDF erhållen från Boliden)

Fastighetsnytt (2021): Artikel publicerad 2021-11-04: *NP3 anfärdar dyster befolkningsprognos för norra Sverige. NP3 anfärdar dyster befolkningsprognos - Fastighetsnytt* (läst 2024-04-27)

FMV (2024): Försvarsmaktens hemsida: [T&E Vidse, Vidse Test Range \(fmv.se\)](https://www.fmv.se/nyheter/vidsel-vidsel-test-range/) (besökt 2024-04-30).

Folkhälsomyndigheten (2024): Folkhälsodata från hemsidan: [PxWeb - välj tabell \(folkhalso myndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/pxweb/) (hämtad 2024-03-15)

Folkhälsomyndigheten (2022): Myndighetens hemsida: [Mötesplats social hållbarhet](https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter/2022/motesplats-social-hallbarhet/)

GISTM (2023): GISTM:s hemsida: [Global Industry Standard on Tailings Management](https://www.gistm.com/global-industry-standard-on-tailings-management/)

Hifab AB (2024): *Social- och socioekonomisk hållbarhetsanalys för Garpenbergsgruvan*, Hifab AB på uppdrag av Boliden Mineral AB, 2024-03-19

Hifab AB (2023): *Modell för social- och socioekonomisk hållbarhetsanalys*, Hifab AB på uppdrag av Boliden Mineral AB, 2023-10-05

Hifab AB (2023): *Social- och socioekonomisk hållbarhetsanalys för Aitikgruvan*, Hifab AB på uppdrag av Boliden Mineral AB, 2023-10-03

ICMM (2023): ICMM:s hemsida: [International Council on Mining and Metals](https://www.icmm.com/)

Lantmäteriet (2024): Karttjänst: [Min Karta](https://www.lantmateriet.se/nyheter/min-karta/)

Länsstyrelsen Norrbotten (2023): Bostadsmarknadsanalys Norrbottens län 2023, nedladdningsbar pdf: [Bostadsmarknadsanalys Norrbottens län 2023 \(boverket.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/norrbottnen/bofasthet/bostadsmarknadsanalys-norrbottnens-lan-2023/) (hämtad 2024-05-02)

Länsstyrelsen Norrbotten (2022): Publikation om Laver, digital broschyr/folder: [Laver | Länsstyrelsen Norrbotten \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/norrbottnen/laver/) (hämtad 2024-03-28)

Länsstyrelsen Norrbotten (2018): *Piteälven SE0820434 Bevarandeplan Natura 2000-område*, uppdaterad 2018-12-17, nedladdningsbar pdf: [Bevarandeplan Piteälven 2018.pdf \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/norrbottnen/bevarandeplan-pitealven-2018.pdf/) (hämtad 2024-04-04)

Mäklarsamfundet (2023): Publikation: *Den stora bostadsutmaningen – Vad står på spel om bostadsbehovet i norra Norrland inte möts?* Nedladdningsbar pdf:

<https://www.maklarsamfundet.se/sites/default/files/Externa%20filer/Den%20stora%20bostadsutmaningen.pdf> (hämtad 2024-04-30)

Naturskyddsföreningen (2021): Artikel publicerad 2021-03-26, *Brottsplats Älvsbyn: Kampen mot gruvan i Laver* <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/brottsplats-alsvbyn-kampen-mot-gruvan-i-laver/> (läst 2024-05-08)

Omni (2024): Artikel: *Norrlandsboom riskerar bli "fly-in-fly-out"* <https://omni.se/norrlands-boom-riskerar-bli-fly-in-fly-out-jobb/a/pQvqv6> (läst 2024-04-30), Artikel: *Arbetslösa kan inte tvingas norrut:* <https://tt.omni.se/arbetslosa-kan-inte-tvingas-norrut/a/P4mvvX> (läst 2024-04-30)

Regionfakta (2024): Statistik gällande försörjningskvot, arbetspendling och största företag: [Regionfakta - Regionfakta](#)

Sametinget (2024): Sametingets hemsida: [Samebyar - Sametinget](#) (besökt 2024-03-26)

SCB (2024): Statistiska centralbyrån 2024, statistik har hämtats från följande sidor:

[Kommunsiffror](#)

[Statistikdatabasen](#)

[Statistikdatabasen - Bostäder](#)

[Statistikdatabasen - Medelinkomst](#)

[Statistikdatabasen - Genomsnittlig lön](#)

[Statistikdatabasen - Befolkningsutveckling](#)

[Statistikdatabasen - Kommunalskatter](#)

[Befolkningens utbildning](#)

[Bostadsbestånd](#)

SCB (2021): Statistiska centralbyrån 2021: *Den framtida befolkningen i Sveriges län och kommuner 2021–2014*, PDF: [Den framtida befolkningen i Sveriges län och kommuner 2021–2040 \(scb.se\)](#)

SGU (2024): Sveriges Geologiska Undersökning, hemsida: [Sveriges Geologiska Undersökning](#)

SGU (2022): Sveriges Geologiska Undersökning, Rapport: *Kännedom och attityd om/ till SGU samt synen på svensk gruvnäring*, nedladdningsbar pdf: https://www.sgu.se/globalassets/om-sgu/nyheter/2023/novusrapport_attityder-till-svensk-gruvnaring_sgu-dec-2022.pdf (hämtad 2024-05-03)

SGU (2014): Sveriges Geologiska Undersökning, Beslut om Laver som riksintresse för mineralutvinning, nedladdningsbar pdf: <https://resource.sgu.se/dokument/riksintressen/31-2179-2014.pdf> (hämtad 2024-05-07).

SGU Kartvisare (2024): Sveriges Geologiska Undersökning, kartvisare: <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-mineralrattigheter.html> (besökt 2024-05-07)

SveMin (2024): SveMins hemsida: [SveMin](#)

SveMin et al (2022): *Gruv- och stålindustrins kompetensfärdplan 2022 - Kraftsamling för utbildning och kompetensförsörjning*, SveMin, Jernkontoret, Industriarbetsgivarna, Swedish Mining Innovation, 2022

Svensk Mäklarstatistik (2023): Statistik från hemsidan: [Bostadspriser i Norrbottens län » Svensk Mäklarstatistik \(maklarstatistik.se\)](#) (besökt 2024-04-30)

Svenskt Näringsliv (2024): Företagsklimat – ranking: [Älvsbyn \(foretagsklimat.se\)](#) (besökt 2024-04-30)

SVT - Sveriges Television (2022): Artikel: [Följ med till det övergivna gruvsamhället Laver | SVT Nyheter](#) (läst 2024-05-02)

Tillväxtverket (2021): Information om städer och landsbygd på hemsida: [Städer och landsbygder - Tillväxtverket \(tillvaxtverket.se\)](#)

Tillväxtverket (2023): Tillstånd och trender för regional tillväxt 2022, Rapport 0439, nedladdningsbar pdf: [Tillstånd och trender för regional tillväxt 2022 \(tillvaxtverket.se\)](#)

UNDP (2023): FN:s utvecklingsprogram UNDP, Hemsida: <https://www.globalamalen.se/>

Visit Älvsbyn (2024): Kommunens turistinformation, Hemsida om Laver: [Visit Älvsbyn » Laver \(visitalvsbyn.se\)](#) (besökt 2024-03-28)

Visit Älvsbyn (2024): Kommunens turistinformation, Hemsida om upplevelser: [Visit Älvsbyn » Upplev \(visitalvsbyn.se\)](#) (besökt 2024-04-20)

Älvsbyns Fastigheter (2024): Hemsida: [Lediga lägenheter \(alvsbynsfastigheter.se\)](#) (besökt 2024-04-18)

Älvsbyns kommun (2024): Kommunens hemsida: <https://www.alvsbyn.se/kommun-och-politik/om-alvsbyn/> (besökt 2024-05-02)

Älvsbyns kommun (2019): *Översiktsplan Älvsbyns kommun 2019*, laga kraft 2019-06-05, nedladdningsbar pdf: https://www.alvsbyn.se/wp-content/uploads/2019/01/alvsbyn.se_oversiktsplan-alvsbyns-kommun-2019-webb.pdf (hämtad 2023-11-24)

Intervjuer:

Arvidsjaur kommun (2024): Britta Lundgren (samhällsplanerare), Anna Enoksson (Näringslivskontoret), Åsa Andersson (Samhällsbyggnadschef och miljöchef), via Teams 2024-03-13

Bodens kommun (2024): Ellinor Isaksson Larsson (samhällsbyggnadsstrateg), via Teams 2024-03-12

Bröderna Öhman AB (2024): Thomas Öhman (VD), via Teams 2024-03-19

EXP Norrland AB (2024): Johan Håll (Ägare), via Teams 2024-03-13

Luleå kommun (2024): Frida Berglund (samhällsstrateg på samhällsomställningskontoret), via Teams 2024-03-26

Piteå kommun (2024): Elin Lundgren (samhällsutvecklare på planeringsavdelningen), via Teams 2024-03-13

Pite Älv Ekonomisk Förening (2024): Jan Isaksson (medlem, tidigare ordförande), via Teams 2024-03-11

Semisjaur-Njarg (2024): Anders Erling Fjällås (samebyns ordförande), via Teams 2024-03-26

Älvsbyhus AB (2024): Kent Johansson (VD), via Teams 2024-03-15

Älvsbyns kommun (2023): Erik Isaksson (samhällsplanerare), Sofia Lundberg (näringslivsutvecklare), Roger Toumas (chef samhällsbyggnadskontoret), Sofia Lundberg (samhällsstrateg/företagsetablerare), Robert Cortinovic (socialchef), via Teams 2023-11-29